

ANG PROPETA SA KALOORY

MUHAMMAD

ANG MGA EKSENA (YUGTO) GIKAN SA IYANG KINABUHI

Osman Nûri TOPBAŞ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

© Erkam Publications - Istanbul: 2019 / 1440 H

ANG PROPETA SA KALOOLY
MUHAMMAD

Ang mga Eksena (Yugto) Gikan sa Iyang Kinabuhi

Osman Nuri Topbaş

- Original Title:** Rahmet Esintileri
Author: Osman Nuri Topbaş
Translator: Prof. Dr. M. Jandayan-Labial
Editors: Dr. Mehmet Rıza Derindag
Sally Saliha Tayaban (First edition)
Abdulhalim Bana (First edition)
Graphics: Rasim Şakiroğlu
ISBN: 978-605-302-577-1
Address: Ikitelli Organize Sanayi Bölgesi Mah.
Atatürk Bulvarı, Haseyad
1. Kısım No: 60/3-C
Başakşehir, Istanbul, Turkey
Tel: (+90-212) 671-0700 pbx
Fax: (+90-212) 671-0748
E-mail: info@islamicpublishing.org
Web site: www.islamicpublishing.org
Printed by Erkam Printhouse
Language: Visaya

ANG PROPETA SA KALOY
MUHAMMAD

Ang mga Eksena (Yugto) Gikan sa Iyang Kinabuhi

Osman Nuri Topbaş

Talaan sa Mga Nahisulat

Pasiuna Gikan sa Naghubad Niining Maong Basahon	7
Pasiuna	12
ANG GARBO SA UNIVERSO.....	15
Kon Giunsa Niya Pagpasidungog ang Kalibutan	18
ANG IYANG SULUNDOGON NGA KINABUHI UG ANG IYANG DAPIT TALI SA MGA PROPHETA.....	55
Ang Propeta Percieved by Pagkawalay Alamag.....	76
ANG KINAIYA SA KINAIYA SA PROPETA SA KALUOY...87	
Kaputli sa Kalag diha sa Propeta sa Kaluoy	90
Ang Pagkamapainubsanon sa Propeta sa Kaluoy	110
Katahoran, Pagkamabination ug Altruismo sa Kinabuhi sa Propeta sa Kaluoy	117
Ang Iyang Sulundong Panggawi sa mga Tawo	123
Ang Pagkamatinahuron sa Propeta sa Kaluoy Ngadto sa Nanginahanglan	128
Ang hinay-hinay nga Pag-edukar sa Propeta sa mga Katawhan	140

Ang panggawi sa Propeta sa kalooy sa mga babaye	144
Ang Paggawi sa Propeta sa Kaluoy sa Mga Hayop	146
Ang Paggawi sa Propeta sa Kaluoy uban sa mga ilo Diha .	151
Ang tambag sa Propeta bahin sa Katungod sa iyang mga Silingan	152
Ang Paggawi sa Propeta uban sa mga Kriminal ug Bihag sa Gubat	154
Ang Iyang Paggawi ngadto sa mga Kaaway ug mga dili Muslim	155
Ang Pasaylo sa Propeta	156
Ang pagka manggihatagon sa Propeta	161
Ang Pagkamangihatagon sa Mga Kauban	162
Ang Sincerity sa Propeta, Pagkamatinuoron ug Integridad	166
Ang pagkamaulawon sa Propeta	167
Ang Altruismo sa Propeta	169
Ang iyang pagkamaunogon	172
PASNAPOS NGA BAHIN.....	181
BIBLIOGRAPIY.....	197

Pasiuna Gikan sa Naghubad Niining Maong Basahon

Sa dihang giingnan ako sa paghuband niining maong basahon gikan sa [pinulingang Turkish ngadto sa pinulungan nga English, gibati ko ang pagduha-duha. Apan human nako mabasa ang maong basahon, sk pag-ayo, ako nagatuo nga ang mga Muslim nga makabalo sa pinulungang English ug anf mga dili Muslim malipay niinin ug makabulahan usab kanila gikan sa pagtuon bisan tipik lamang sa kinabuhi ni Propeta Muhammad nga kasagaran, ambut kon tinuyo ba o dili tinuyo, nga wala kini panumbalinga. Ang tipik sa iyang kinabuhi nga akong pagabatbaton niining maong basahon mao ang iyang kalooy, nga sa walay pagduha-duha maoy nagpatigbabaw nga tema sa iyang tibuok nga kinabuhi. Karong panahuna, Karong panahuna, lakip ang mga Muslim ug dili mga muslim kinahanglan masayud nga walay laing tawo sa kasaysayan nga makaduol man lamang sa kalooy sa kinabuhi nga gipasundayag ni Propeta Muhammad.

Angayan usab sila masayud nga ang iyang panig ingnan tukma kayo karon sa atong kalibutan nga mas gimandoan sa kahakug ug sa kinabuhi nga materyalismo na kayo. Kining maong basahon maoy us aka pagtawag ngadto sa kalooy diha sa atong kinabuhing sosyal nga paglambigitay ug sa atong pakiglambigit sa atong kinaiyahan pinaagi sa halawum nga pag usisa pag-usab sa iyang sulundugon nga kinabuhi sa kalooy alang sa tanang katawhan, nga mao si Propeta Muhammad.

Kining maong basahon usa sa labing maayong pasiuna sa kinabuhi ni Propeta Muhammad, nga sinulat sa naila ng=a kayo nga magsusulat nga Turko kinsa naghatag na sa iya kaugalingon nga kinabuhi diha sa pagtuon, pagbansay ug sa pagsangyaw sa mga pagtulun-an sa Propeta. Ang tagsulat nagaabli ug usa ka yanong bentana alang sa tanan nga nangandoy nga motan-aw sa kinabuhi sa us aka tawo kansang mga gawi gihimo nga sanglitanan nga ginusunod sa usa sa ikalima nga bahin sa populasyon sa kalibutan. Wala nay lain pang tawo sa kasaysayan sa kalibutan nga nakahatag ug dako nga mando sa tibuok katawhan ug sa kasayasayan sa katawhan gawas kang Propeta Muhamad. Nagtudlo siya sa mga tawo kabahin sa usa sa mga labing dako kayo nga relihiyon ug nagahan-ay siya sa sukaranan sa labing masilakon nga sibilisasyon nga nahibawan sa kalibutan sa iyang kapanahunan. Gani, matud pa sa maong tagsulat, dili man gyud kini ang labing mahinungdanong panhitabo sa kinabuhi sa Propeta. Hinuon, ang basahon nagpakita nga ang kabantug ni Propeta Muhammad nagagikan sa kamatuoran nga siya ang nagdala sa labing taas nga prinsipyo sa moralidad sa matag bahin sa iyang kinabuhi ug sa relasyon nga sosyal o katilingbanon. Mao kana nga siya nagahikap sa kasing-kasing sa mga kabus, sa mga nanginahanglan, ug sa mga dinaug-daug, nakahimo siya sa pagpataas niadtong mga tawo ngadto sa gitag-on nga nahimo silang mga magtutudlo sa tanang katawhan niadtong panahuna ug sa tanang panahon nga umaabut pa. Ang iyang gugma, ang iyang pagkamaaghup u gang iyang kalooy nagalangkub dili lamang alang sa katawhan kon dili apil usab ang mga mananap ug bisan pa ang mga planeta. Siya maoy us aka propeta nga talagsaon tungod sa iyang tawhanong mga kinaiya ug sa iyang gugma nga naglangkub sa tanan.

Diha sa Balaang Koran, ang titulo nga gihatag ni Allah ngadto kang Propeta Muhammad mao ang titulo” Ang Kalooy Alang sa

mga Kalibutan”. Ang tawhanong kalibutan mao lamang ang usa sa mga kalibutan ng gimugna ni Allah. “Ang Ginuo sa mga Kalibutan” Ang walay kinutuban ug walay katapusan nga pagkamaloluy-on ni Allah nga naila sa mga ngalan nga Labing Mapuanguron ug Labing Maloloy-on, gawas pa sa uban nga mga ngalan, nagapadayag sa iyang kaugalingon ngadto sa katawhan pinaagi sa kinabuhi sa Iyang Mensahero. Kining pagkamaaghup wala gayud magakunhod diha sa iyang pagbuntog sa Arabia ug sa kapilsihan sa Iyang mga kaaway. Hinuon, ang Iyang mga kaaway nakapahimulos gikan sa Iyang kalooy sa daghang mga higayon, sumala sa nahisulat sa kasaysayan. Wlala gayud siya magbun-og ug us aka bata, ulipon o us aka babaye, ug makusganon nga nagadili niining maong buhat; wala usab siya milalibad sa pagtabang sa tanan nga niduol kaniya diha sa ilang panginahanglan.

Ang paghigugma kang Propeta Muhamad us aka bahin sa pagtuo sa Islam. Sama nga ang tanang mga Muslim angayan nga mahigugma kang Allah, gikinahanglan isag nga ilang higugmaon ang Iyang Mensahero. Kon wala kining maong gugma, ang pagtu-o dili gayud madawat. U gang ilang gugma kang Allah ug sa Iyang Mensahero kinahanglan nga maslabaw pa ug molagpas pa sa ilang paghigugma sa bisan unsa pang butang. Ang mga Muslim nagpadayag sa ilang gugma ug pagtahud alang kang Prppeta Muhammad pinaagi sa pagpasidungog kaniya nga sa tanang higayon nga malitok ang iyang ngalan isunod usab sa paglitok anf mga pulong “Ang kalinaw maana-a kaniya” o sa pinulungang Arabic sallallahu “alayhi wa sallam. Kini kini ka tipik sa maayong gawi sa ilang relasyon uban sa Propeta. Samtang magatuon ang kada usa kabahin sa Iyang kinabuhi, kining maong gugma magatubo nga tiunay diha sa kasing kasing sa matag usa, sa hinay hinay magapuno niini sa hingpit.

Ang tagsulat niini, si Osman Nuri Topbas, sa kasamtangan nga nagpuyo sa Istanbul. Siya nagahupot sa tradisyonal ug modern nga edukasyon. Nakasulat na siya mug daghan nga mga libro sa nagkadaiyang mga bahin sa Islam isip us aka relihiyon ug us aka civilisasyon. Ug usa sa kanunay nga nagbalik balik nga tema sa iyang mga sinulat nagadala sa tema sa kamahinungdanon sa kalooy, gugma ug pag-atiman diha sa atong sosyal nga relasyon sa kinabuhi isip maoy sumbanan sa us aka tinuod nga kanabuhi nga Islam.

Kining maong libro nga gisulat sa pahahon sa gugma alang kang Propeta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya). nagasalamin niining maong kalooy, samtang nagahisgut sa labing inilang mga kinaiya sa kinabuhi sa Propeta ug sa iyang moralidad. Ang tuyo niining maong basahon mao ang pag-agak sa katawhan ngadto sa pagka mapuanguron ug sa paghapsay sa kinabuhi, aron nga ang tuyo mao ang pagtabang kanila sa pagkab-ut sa kalipay dinhi niining kalibutanana ug sa umalabut nga kinabuhi.

Ang mga kasayuran nga gipadayang niining maong basahon ginatigum gikan sa labing kasaligan ug labing una nga mga maalamon nga tinubdan nga gisulat diha sa iyang listahan sa mga tinubdan sa maong mga kasayuran. Ang mga ginatupanulti ni Propeta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) ginapili gikan lamang sa tinuod nga mga tinigum nga mga hadiths. Alang niadtong nangandoy nga makakuha pa ug dugang mga kasayuran, ang mga tinubdan nga mga Arabic ginahan-ay usab.

Ako adunay lig-on nga pagbati nga kining maong basahon magahulip sa haw-ang sa mga basahon kabahin kang Propeta Muhammad. (ang kalinaw maanaa kaniya) pinaagi sa pagbutang niini ngadto sa pagpadayag kining maong tipik sa iyang kinabuhi nga gibaliwala sa kalibutan nga gigamhan sa panginahanglan sa pagbinyaloay ug maayong mga hunahuna sa tanang mga sibilisasyon

Ang Propeta Sa Kalooy

ug mga relihiyon. Ang kalooy maoy labaw natong gikinahanglan. Ang tawag ni Allah alang sa kalooy pinaagi sa Iyang mensahero nga si Muhammad(ang kalinaw maana-a kaniya) kinahanglan nga molanug diha sa mga kasing-kasing niadtong tanang nga mosunod sa iyang mga tunob. Wala nay mas mayo pa nga tinubdan sa kalooy gawas niadtong mga tawo nga gipili ni Allah alang sa pag-agak sa katawhan.

Abdullah Penman

Pasiuna

Ang sakit niining panahona sa positivismo daw mao ang kahuyang sa pagtoo. Ang pagtoo sa Magbubuhay, ang pagtoo sa pagkabanhaw ug sa umaabot, ug ang pagtoo sa mga Propeta ug ang mga mensahe nga ilang gidala ngadto sa katawhan gidaug sa mga materyalistiko ug sekular nga mga pilosopiya. Ang Kristiyanismo, nga nag-una sa mga paglihok sa reporma ug pagbulag sa Simbahan ug Estado, nakadawat sa makamatay nga hampak gikan sa kalibutanon ug sa mga Muslim sa usa ka paagi o sa lain nga gipatuman gikan niana nga pag-uswag. Ang negatibong nasyonalismo, duha ka gubat sa kalibutan, ug ang pagkunhod sa Khilafah mao ang tanan nga mga isyu sa sosyal ug politika nga nakaapekto sa sosyal, politikal ug bisan sa matag adlaw nga kinabuhi sa mga Muslim. Bisan pa sa tanan niini nga mga panghitabo, ang pagpangita sa tawo sa kamatuoran ug kahulogan wala gayud mohunong. Ang krisis sa relihiyon sa kapanahonan sa kalibutan mao ang morag pagkawala sa Dios sa atong adlaw-adlaw nga mga kalihokan nga nagbukas sa dalan alang sa pagpangita sa matuod nga relihiyon. Ang Islam nagkadako ang sentro sa pagtagad dili lamang alang sa mga Muslim ug mga Kristiyano apan alang sa kadaghanan sa katawhan. Unsa ang Islam? Kinsa si Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya)? Unsa ang iyang mensahe?

Ilabi na, ang kinabuhi ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa niya) kinsa mao ang gipakita nga pagpadayag sa Islam kinahanglan nga tun-an pag-ayo aron matubag ug husto ang mga pangutana. Busa buot namo ipresentar ang panig-ingnan nga

kinabuhi sa bulahan nga Propeta Muhammad (kaniya ang kalinaw ug mga panalangin), ug ang iyang inila, binayaw nga pagkatawo pinaagi niining maanindot nga libro nga gisulat sa Al Fadil Osman Nuri Topbas (k.s) nga karon nagpuyo sa Istanbul. Si Imam O. Nuri Topbas Efendi nakadawat sa tradisyonal ug modernong edukasyon. Gisulat niya ang daghang mga libro sa nagkalainlain nga aspeto sa Islam isip usa ka relihiyon ug usa ka sibilisasyon. Usa ka balik-balik nga tema sa iyang mga sinulat ang nagpakita sa kamahinungdanon sa kalooy, gugma, ug pag-atiman diha sa atong relasyon sa katilingban nga mao ang panapton sa usa ka matuod nga pamaagi sa pagkinabuhi sa Islam. Kini nga libro nga among nahubad gikan sa Iningles ngadto sa Cebuano nga mao ang pinulongan nga gigamit sa bagang duot sa katawhan sa Pilipinas, orihinal nga nahisulat sa usa ka klima sa gugma alang kang Propeta Muhammad (ang kalinaw sa ma-anaakaniya), nagpakita kini sa maong kalooy, samtang naghigot sa labing pinalabi nga mga kinaiya sa pamaagi sa kinabuhi sa Propeta ug sa iyang moralidad. Adunay daghan nga mga libro sa biography sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug daghang mga libro sa iyang mga gubat ug kaminyoon gikan sa kasaysayan nga panglantaw. Apan, kini nga libro nagatutok sa pagka-espirtuhanon ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug nagtinguha sa paggiya sa mga tawo ngadto sa pagkamaluloton ug pagkalunsay sa kasingkasing, sa ingon nagtumong sa pagtabang kanila nga makaangkon og kalipay sa kalibutan ug sa Umaabot. Ang kasayuran nga gipresentar niini nga libro gikolekta gikan sa labing kasaligan ug labing una nga posible nga mga tinubdan sa eskolar, nga gikutlo sa mga pahinumdom nga naa sa tiilan niini nga libro. Ang mga panultihon sa Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gipili lamang gikan sa tinuod nga koleksyon sa mga hadith. Alang niadtong nagtinguha nga makabaton og dugang nga kasayuran, ang mga tinubdan sa Arabik gihatagdinhi.

Kami nagtuo nga ang Pilipinas, diin ang Kristiyanismo, Islam ug lumad nga pagtoo natigayonnagkinahanglan nga makahibalo sa Espiritwalidad sa Propeta sa Islam gikan sa matuod nga mga tinubdan ug kami nahimuot sa paghimo sa libro nga magamit sa mga lokal nga magbabasa.

Sa katapusan, gusto ko nga pasalamatan ang tanan nga mga persona sa luyo niini nga paningkamot.

Dr. Mehmet R. Derindag

Ang Garbo Sa Universo

Ang Kalinaw ug Pagtimbaya Maanaa Kaniya

(Sallallahu Alayhi wa Sallam)

“He indeed shall be successful who purifies himself.”

Mga pagtimbaya ngadto kang Muhammad Mustafa' kalooy ngadto sa mga kalibutan sa katawhan ug sa mga jinn

Mga pagtimbaya ngadto kang Muhammad Mustafa, mensahero ngadto sa mga kalibutan sa katawhan ug sa mga jinns.

Mga pagtimbaya ngadto kang Muhammad Mustafa, imam sa duh aka mga balaang sanctuario sa Mecca ug sa Medina

Mga pagtimbaya ngadto kang Muhammad Mustafa. apohan ni Hasan ug ni Husayn!

Si Allah, ang Labing Mahimayaon, nigakus sa kalibutan uban sa Iyang walay kinutubang kalooy. Iyang gihatag ang labis taas nga dapit sa universe ngadto sa mga tawo nga mao ang hingpit nga sangputanan sa Iyang kalloy ug pagkamaaghup. Si Allah naghatag usab sa katawhan sa mga katakus nga makahimo kanila nga aangayan mogunit sa maong katungdanan.

Bisan pa kining maong talamdon nga katungdanan dili pa igo aron ang katawhan makaabut sa kamatuoran sa samang paagi nga si Allah maoy nagbuot. Mao nga gihatagan sila nianang mga balaang mga panalangin sama sa rason ug pagpanuktok. Dugang pa niini, usa pa ka gasa naduganng niini. Pinaagi sa pag agak sa mga mensahero

ni Allah. Sa ingon niinii nga ang balaaan nga mga pagtabang nga gihatag ngadto sa katawhan nagabukas sa dalan ngadto kang Allah sa labing hingpit nga paagi. Ang bug os nga kahabugon sa balaang tabang mao ang kahayag ni Muhammad (anf kalinaw maanaa kaniya) nga mao ang katapusang propeta nga nakatuman niining maong misyon nagto sa kalibutan, uf kang kansang lawasnon nga presensya dinhi sa kalibutan isip us aka Mensahero maoy us aka gasa ngadto sa tibuok katawhan.

Kon Giunsa Niya Pagpasidungog ang Kalibutan

Ang Propeta(ang kalinaw maanaa kaniya) kinsa mao ang kinatumyan sa kadena sa mga binuhat, miabut sa kalibutan sa adlaw nga Lunes, sa ika napulo'g duha sa Rabi al -Awwal, nga susama sa ika kawhaan nga petsa sa Abril sa tuig 571. Natawo siya saw ala pa mosubang ang adlaw.Niining iyang pagkatawo, ang balaang kalooy mibaha sa kalibutan. Ang kolor sa kabuntagon ug sa kagabhion nabalhin. Ang mga pagbati nahimong mas malalum. Mga pulong, panaghigalaay, ug mga kalipay nabuksan ngadto sa walay kinutuban. Ang tanan gayud nahatagan ug bag-ong kahulugan ug nakabaton ug bag-ong kalipay. Ang mga diyos-diyos nangatay-ug ug nagabungkag. Didto sa Madayin, ang mga yuta sa mga mahimayaong mga hari sa Iran, mga palasyo ug mga tore nangaguba. Ang tubig sa suba sa Sava nihubas u gang tibuok nga suba naughan gayud sa diha nga ang lapukon nga tubig sa pagdaug-daug nagsugod sa pagkahanaw.

Ang mga kasing-kasing gibahaan niining pagpaulan ug balaang kalooy ug panalangin. Ang amahan sa Propeta niadto sa Damascus tungod ug alang sa negosyo ug sa iyang pagpauli namatay siya didto sa Medina, mga duha ka bulan lang gayud sa wala pa matawo ang bata.

Pinasubay sa batasan nga Arabo, ang balaang bata nahibilin sap ag-atiman sa iyang inahan nga nagpasuso kaniya, nga mao si Halima, sulod sa upat ka tuig. Sa edad nga unom ka tuig, aron sa pagduaw salubong sa iyang bana, si Aminah ang inahan ni Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) u gang ang katabang sa panimalay nga si Umm Ayman, ngadto sa Medina. Us aka sakit nga makamatay naghulat kang aminah diha sa iyang pagpanaw. Ug namatay siya sa us aka lugar nga gitawag ug Abwa. Us aka magbabalak nagahisgut kabahin niini nga nagkanayon:

Oh, ang namatay, nahikatulog sa Abwa

Mibusikad diha sa imong tanaman

Ang us aka labing matahum nga rosas dinhi sa kalibutan.

Si Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nahimong us aka bata nga ilo sa amahan ug inahan nga niuli sa Mecca kauban ni Umm Ayman.

Sa nag panuigon siya ug walo ka tuig, namatay na usab ang iyang apohan nga lalake, si Abd al-Muttalib. Sa wala madugay namatay usab ang iyang uyuan nga si Abu Talib, nga maoy nanalipud kaniya sa walay paghinakug. Mao kadto, nga ang tanan nga nag-atiman kaniya nga lawasnon nangamatay na. Ang bugtong tigpanalipud niya ug magtutudlo mao ang iyang Ginu-o, Gani, kining tanan nga mga Makita nga tig-atiman kaniya ginahatag kaniya pinaasubay sa Balaang Kaalam, aron mahimo siya nga hingpit nga sumbanan sa tibuok katawhan nga angayan pagasundon. Ang iyang pagkabata ug sa iyang pagkabatan-on isip us aka ilo sa amahan ug inahan iyang gipuyo diha sa kaputli u gang labing taas nga moralidad nga nagpaila lamang sa iyang pagkaana-ay mahayag nga kaugmaon.

Sa dihang nagpanuigon na siya ug kawhaan ug lima, si Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nagminyo kang Khadijah, hinaut nga si Allah mahimuot kaniya, Usa siya sa mga dungganan

nga Sa dihang nag-panuigon na siya ug kawhaan ug lima, si Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) naminyo kang Khadijah, hinaut nga si Allah mahimuot kaniya. Usa siya ka dungganan nga babaye gikan sa Quraysh, ang nagmando nga tribu sa Arabia. Ang dungganan nga si Khadijah maoy nahimong tinubdan sa tanang pagtabang nga iyang gikinahanglan tungod kay gibutang man niya ang iyang kinabuhi u gang iyang katigayunan ubos sap ag-alagad kaniya. Si Khadijah, magulang ug mga napulog lima ka tuig ang panuigon kay kang Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) usa usab ka balo nga adunay mga anak. Ang Propeta adunay maanindut nga relasyon uban kaniya nga nahimong sumbanan alang sa tibuok kalibutan.

Sa dihang nag-inusara siya sa iyang paningkamut, si Khadijah maoy unang nagatabang kaniya. Pananglitan, sa dihang miabut ang unang pagpadayg ngadto kang Propeta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) didto sa langub sa bukid sa Hira, natay-ug siya sa kadaku sa responsibilidad nga gihatag kaniya ni Allah. Diha diha dayon, miuli siya sa balay nga nahadlok.

“Oh Khadijah, kinsa man kaha ang mutu-o kanako?”

KIning maong bulahan nga asawa mitubag kang Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya sap ag-ingon:

“Pinaagi kang Allah!. Si Allah dili gayud mobiya kanimo; ikaw ang nag-atiman sa imong mga paryente ikaw ang nagapas-an sa mga palas-anon niadtong dili gayud makahimo sa pagpas-an niini, manggihatagon ka sa mga kabus ug gitabangan nimo sila makakab-ut kadtong dili makahimo niini. Manggihatagon ikaw sa imong mga bisita. Imong gitabangan ang mga katawo sap ag-atubang sa mga hagit samtang nagpadulong sila sa matarung nga dalan. Oh

Mensahero ni Allah, dawaton ko ikaw ug magatuo ako kanimo. Imbitaha una ako ngadto sa dalan ngadto kang Allah.”¹

Mao nga siya mismo ang unang nagatu-o ug siya usab ang unang magtatabang. Ang Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) dili gayud mahikalimut sa iyang halawum nga gugma, iyang hapsay nga mga gawi u gang iyang pagkamanggihatagon. Bisan pa human sa iyang kamatayon, sa panahon nga adunay mga sakripisyo nga pagahimuon, magapadala siya kanunay ug karne ngadto sa iyang mga kaparyentihan.² Iyang giampingan ang mga balaang mga handumanan kaniya.

Ang unang kawhaan ug upat ka tuig sa kaminyuon sa Propeta, diin ang kadugayon nahitukma sa iyang kabatan-on ug ang panahon nga taas kayo ang iyang kabaskog, iyang gigahin alang kang Khadijah, hinaut unta nga si Allah mahimuot kaniya. Kagadhanan sa iyang lain nga mga asawa mas magulang pa kaniya ug mga balo usab. Usa lang sa iyang mga asawa ang birhen ug batan-on mao si Aishah, hinaut unta nga si Allah mahimuot kaniya. Si Aishahnakahupot sa panabut sa mga relihiyosong isyu alang sa mga kababayan-an uban sa maayong panabut ug panglantaw. Human sa kamatayon sa Propeta, (ang kalinaw maanaa kaniya) si Aishah nagpadayon pagpuyo sa taas taas nga panahondiin nagpadayon siya sa pagpasabut sa mga kalalaken-an ug mga kababayan-an uban sa iyang halapad nga kaalam. This maong pundok sa mga pagtulun-an nagalangkub sa usa sa labing malig-on nga sumbanan sa pagtulun-an nga Islam.

Kining sunod nga pagbatbat sa panghitabo naghatag ug saksi kon giunsa pagkab-ut kining dakung Tumong. Si Abu Musa

1. Bukhari,Zakat 1: Muslim,Iman 12; Nasai,Salat 10 Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad,V,417,418.
2. Muslim, Fadail al-Sahabah 75; Ibn Hibbah, al-Sahih,XV,467

al-Ashari, usa sa mga nag0una nga kauban ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) miingon: “Kami, isip mga kauban sa Propeta, nangutana kang Aishah sa panahon nga kami magaatubang ug pangutana kabahin sa bisan unsa sa hadith ug sa kanunay makakuha kami ug tukma nga kahibalo gikan sa iyang mga tubag.”³

Ang laing rason kabahin niining maong kaminyuon mao ang paglig-on sa panagsuod taliwala sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) ug kang Abu Bakr (hinaut nga si Allah mahimuot kaniya) nga mao “ang ikaduha sa duha” didto sa langub sa Thawr sumala sa gisugilon sa Qur’an.⁴

Si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) ginatuboy ngadto sa Ngadto sa kahimtang sa pagka-propheta sa nag panuigon siya ug mga Kap-atan human magpuyo ug putli nga kinabuhi sa panahon sa iyang kabatan-on ug us aka hamili nga kinabuhi diha sa iyang panimalay. Sa unom ka bulan saw ala pa siya makaabut sa edad nga kap-atan ka tuig, ang Makagagahum nga Allah nagbukas sa bukid sa Hira alang kaniya, duol sa Mecca, isip usa ka balaang tunghaan.

Dinhi niining lawak tun-anan nga espiruthanon, diin ang iyang tinago nga edukasyon nagapadayon sa pagkatinago, diin siya gihatagan ug mga leksyon kabahin sa unsa ang lumalabay ug unsa gayud ang tunhay ug walay kataPusan. Sa ngadto ngadto sa nag edad na siya ug kapatana ka tuig, gihatagan na siya sa gahum sa pag- agak ug uban sa sertipiko sa pagkapropeta mao ang mando nga nagkanayon: “*Basaha: Sa ngalan sa Ginu-o nga Mao ang nagbuhat!*” (Qur’an Alaq, 96/1-2)

3. Tirmidhi, Manaqib 62.

4. Tan-awa ang Balaang Qur’an, 9/40

Ang unag unom ka bulan human niining maong panalangin, usa kini ka panalangin nga makiita lamang niadtong adunay mga panghuna-huna nga makasabut niini, nga angayan sila tungod sa ilang mga “kasaligan nga mga damgo”. Sa tinuod lang, ang Hira nagasimbolo sausa ka pagpanimpalad sa usa ka liso Diha sa ilkalum sa yuta, us aka lugar alang sa pag-umol nga espirituhanon nga hangtud sa hangtud gintatakpan alang sa katawhan. Kon ang maong panghitabo pagatan-awon sa gawas lamang, ang mga hiningdan nga nagdala kang Propeta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya), ngato sa maong langub mao ang iyang malukpanon nga pagkamaloluy-on ug kaguol alang sa mga tawo sa iyang panahon tungod sa ilang pagka makaluluoy ug sa ilang paghupot sa mga pagtulun-an nga supak sa pagtu-o. Sa pagkatinuod lang, mao kini ang higayon sa pagpangandam aron sa pagbalhin sa Qur’an gikan sa balaang presensya ngadto sa tawhanong panabut pinaagi sa putli nga kasing-kasing ni Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya). Mao usab kadto ang panahon nga naglambo ang iyang tinagoan nga gahum sa pagpas-an sa bug-at nga mga palas-onon sa pinadayag, us aka palas-onon nga imposible nga madaug sa us aka ordinary nga tawo lamang sa pagpas-an. Susama kini sa pag-usab sa hilaw nga puthaw ngadto sa iyang pagkahingpit nga puthaw. Ang iyang gahum sa kahiladman niini napagawas pinaagi sa usa ka pamaagi nga ginasubay. Daw imposible sa usa ka panghuna-huna nga ang us aka pangutok nga mahiduol ngadto sa kiauyukan sa maong tinagoan o usa ka pakigsulti nga makahi mo sa pagdulot ngadto sa kinahiladman apn dili makapabuak niini kon mahikap kini.

Kadtong dili makatan-aw niining kalibutanan pinaagi sa bentana sa kasing-kasing nagalangkub sa mga makaluluoy nga pundok nga nagatigum ubos sa itum nga bandila nila ni Abu Jahl ug ni Abu Lahab, kadtong duha ka nanag-unang kaaway sa Islam didto sa Mecca.

Ang kinaBUHI SA Propheta (ang kalinaw maanaa kaniya) puno sa mga balaang pagpadayag sa dungog, usa ka dungog nga wala sukad mahatag bisan kinsa sa mga nanglabay nga mga propheta. Si Allah, ang Labing Halangdon, nagatawag kaniya lamang sa mga pulong “akong pinalangga” (Habibi). Sa samang pagkaagi, siya lamang ang bugtong prppheta nga gipanalanginan sa Miraj (nga nagkahulugan ug ang pagsaka ngadto sa trono ni Allah.)⁵

Ang iyang pagkalabaw sa tanan mas makita sa dihang siya ang nangulo sa tanang nanglabay nga mga propheta didto sa Jerusalem sa wala pa ang Miraj. Ang sekreto sa “len terani”⁶ diha sa kinabuhi ni

-
5. Bukhari, *Salat* I; Muslim, Iman, 259, Abu Dawud, Sunnah 23; Timidhi, Tib 12; Ahmad Ibn Hanbal, al -Musnad, III, 224.
 6. Ang sekreto sa “len terani” (Dili gayud ikaw makakita kanako) mao kining mosunod: Si Moses (ang kalinaw maana-a kaniya) gibutang sap ag-andam uban sa katuyuan nga mahimo siyang makig-estorya kang Allah. Gisugo siya sa pagpuasa sulod sa katloan ka adlaw, nga gihimo nga kap-atan ka adlaw. Kini mao ang panahon nga gihimo sa pagpangandam alang sa pagpakigsulti kang Allah. Mao ang paghatag ug higayon aron malinisan si Moises sa iyang mga pangandoy sa unod. Si Moses (ang kalinaw maana-a kaniya) nakigsulti kang Allah dili pinaagi sa mga mataryal nga mga pamaagi sama sa paggamit ug mga pulong, kondili pinaagi sa walay katapusan ug balaan nga pamaagi sama sa Kalam, o pulong. Walay bisan usa nga nadungog nining ilang panagsultihanay, bisan gani si anghel Gabriel, o kadtong kapituan ka mga testigos nga niuban kang Moises (ang kalinaw maana-a kaniya). Ug gani, si Mpoises (ang kalinaw maana-a kaniya), gikuyapan ubos ninng balaang pagpadayag. Wala siya makamatngon kon anaa ba siya sa kalibitan o naan a ba siya sa lain nga kinabihu nga umalabut, ug nawala siya gawas sa lugar ug sa panahon. Siya nga nalumos diha sa gugma ug hilabihang kalipay, us aka kusog nga kad ASIG NAG AGHAT KANIYA SA PAGTAN-AW SA Labing Hingpit nga kamatuoran, al Haqq. Isip tubag, ang Balaan nga tubag nagkanayon: “len terani” (nga sa ato pa dili ikaw makakita kanako). Gani, si Moises, (ang kalinaw maana-a kaniya), niining iyang dili pa kaayo nga pagkamatngon sa iyang sitwasyon, nagpadayon sap ag pangayo niini, ug si Allah miingon kaniya sa sa pagtan-aw sa bikid. Iyang giingnan si Moises nga kon ang bukid makasugakud sa balaan nga pagpadayag, makasugakud usab si Moises niini. Ang sugilanon nagpadayon nga us aka gamay nga Balaang kahayag gikan sa luyo sa walay katapusan nga taptap o salipud nagapakita sa maong bukid. Ang bukid nabungkag sa daghang mga bahin. Si Moses (ang kalinaw maana-a kaniya) nakuyapan niining makapakurog nga panghitabo. Sa iyang pagmata, nagadayeg siya kang Allah ug naghinulsul tungod sa iyang paglapas niining maong utlanan.

Moises (ang kalinaw maanaa kaniya) Nagpakita isisp “qaba qawsayni aw adna”⁷ diha sa kinabuhi ni Propheta Muhamad. Diha sa iyang relihiyon sa Islam ‘and salat (pag-ampo) nga mao ang punto sa panaghiusa uban kang Allah, gihalad ngadto sa iyang Ummah (komunidad) isip usa ka panalangin.

Human sa napulo’g tulo ka tuig nga pagpaningkamut sap ag-agak sa katawhan, si Muhamad gidala na usab sa laing langub. Mao kini ang langub sa Thawr sa dalan paingon sa Hijrah. Si Muhamad wala dad- a ngadto sa maong langub tungod lamang sa edulasyon apan sa paglumos kaniya sa mga tinagoan ni Allah ug sa paghingpit sa iayng kasing-kasing. Si Muhamad nagpuyo sa maong langub sulod sa tulo ka adlaw ug tulo ka gabii. Niining panahuna wala na siya mag-inusara, kondili kauban na niya si Abu Bakrkinsa mao ang labing labaw ug labing bahandianon sa mga butang spirituhanon sunod sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) Si Abu Bakr nakabaton ug dungog isip kauban sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) diha sa maong langub.

Siya mao ang nahimo nga “*iaduha sa duha*” Si Propheta Muhamad (anf kalinaw maana-a kaniya) miingon niining iyang hamili nga higala:

-
7. “Qaba qawsayni aw adhai” (Unya miduol siya ug mas duolna gayud kaayo u gang gilay on nga morag ingon sa gilay-on sa duh ka dulong sa sakayan o mas duol pa niini, Najm 8-9) Ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) gidala likod sa Sidra al-Muntaha. Bisan si Gabriel ginadid-an sa pagduon nga ingon niini ang distansya ngadto kang Allah. Ang verso nagasulti kabahin niini nga mga susama sa kalayo sa duha dulong sa sakayan o mas duol pa niini. Us aka privado ug sagrado nga panaghiusa tali sa Propheta ug kang Allah nahitabo saiingon niini nga distansya., us aka distansya nga imposible gayud nga masabtan sa tawhanong huna-huna. Kini nagsilbi nga pakigtandi tali kang Moses ug kang Muhammad (ang kalinaw maana-a kanila) alang sa atong ubos ug walay gahum nga mga pangutok.

“Ayaw kahadlok, si Allah uban kanato.” (Qur’an Tawba 9/40). Niining maong paagi, gitun-an niya si Abu Bakr unsaon pagpakig-uban kang Allah (mai’yah) Mao kini ang unang leksyon sa sekretong dhikr ug sa pagpangita sa katagbawan sa mga kasing-kasing pinaagi sa pagbukas niini ngadto kang Allah.

Sa ato pa, ang langub sa Thawr maoy nagsilbi nga unang lugar alang sa unang ang-ang sa edukasyon sa kasing-kasing. Kay ang kasing- kasing maoy nagdala sa alagad ni Allah ngadto sa walay kinutuban nga kalangitan sa mga sekreto ni Allah. Ang pagsulod niining maong langub mao usab ang unang estasyon niining mapng balaan nga panaw. Mao kini ang panahon diin si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) una niya nga gitug-an kang Abu Bakr sa mga sekreto sa iyang kasing-kasing, usa ka kasing-kasing nga tinubdan sa kahayag. Kini ang nag-umol sa unang koneksyon sa Bulawang Kdena, nga mahangtud gayud sa kahangturan. Ang pagtu-o magakuha sa iyang gahum gikan sa gugma. Ang labing batakang katuyuan nga nagpaluyo sa balaang mga pag panaw mao ang gugma ngadto sa Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya).

Ang bugtong dalan aron madawat nato ang panalangin ni Allah mao ang pagsunod sa iyang mga panig-ingnan. Kini tungod kay ang balaod sa gugma nagasugo sa paghigugma dili lamang kadtong iyang hinigugma kadto usab nga gihigugma sa iyang hinigugma. Dili gayud possible nga masabtan kining maong balaang gugma pinaagi sa atong mahuyang ug kakulangon sa panabut.

Kami nagatuo nga kining musunod nga sugilanon makahatag ug epekto sa matag kasing-kasing, ang epekto magkalahi sa epekto sa lain laing tawo, kini nagaagad sa panglangtanw ug kakayahan sa maong kasing-kasing. Si Abu Bakr Siddiq (ang matoohon) nakakita ug bag-ong kalipay ug lahi nga kahimuot diha sa iyang pagpakig-kukabildo ug sa iyang pagpakighigala uban sa Propheta (ang kalinaw

maana-a kaniya) sa sulod sa tibuok niyang kinabuhi. Sa iyang pagka hanas na sa labing halawum nga mga sekreto sa pagkapropheta ug gipanalanginan sa daghang mga pagpadayag niini, siya nangandoy kanunay sa Propheta (ang kalinaw maanaa kaniya) bisan gani kon sila magakauban ra.

Sa dihang nadungog niya si Propheta Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) nga miingon : “wala ako magpahimulos sa mga katigayunan ni bisan kinsalabaw pa sa akong pagpahimulos sa mga katigayunan ni Abu Bakr”. Si Abu Bakr mitubag uban nga naghilak ug nagkanayon:sa mga liha nga nagkanayon: Dili ba ang akong katigayunan imo man usab, Oh Propheta?”⁸ Niining paagiha iyang gipasundayag nga iya nang gitugyan ang iyang kaugalingon, uban ang tanan niyang mga kabtanangan ngadto sa Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) ug siya “nawala na” (fani) ngadto kaniya. (Kining maong kahimtang gitawag ug fana fi al-Rasul (Nawala diha kang Propheta), diha sa ginatawag ug tasawwuf –Sufism). Si Abu Bakr nagtugyan sa tanan niyang mga katigayunan diha sa dalan sa Propheta.

Usa ka higayon niana, si Propheta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) miingon kaniya: “*Tabangi ang mga sundalo*”

Gilayon gidala ni Abu Bakr ang tanan niyang mga mahalon nga mga gamit ngadto kaniya. Sa dihang si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nangutana kaniya:

“*Unsa pa man ang gibilin nimo alang sa imong pamilya ug sa imong mga anak?*” Siya mitubag uban sa dakong kalipay sa pagtu-o sap ag-ingon:

8. Ibn Majah, Fada'il Ashab al-Nabi 11; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 253; Ibn Hibbah, al-Sahih, XV, 273; Ibn Abi Asim, al-Sunnah, II, 577.

“Si Allah ug ang Iyang Propheta”...⁹ matud pa ni Muawiyah ibn Abi Sufyan kabahin kang Abu Bakr. “*Ang Kalibutan dili gusto kang Abu Bakr ni si Abu Bakr gusto sa kalibutan.*”¹⁰

Angayan usab timan-an nga si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nabalaka usab sa pamilya ni Abu Bakr ug dili siya gusto nga magpuyo sila diha sa kakabus. Ang donasyon nga gihatag ni Abu Bakr (hinaut nga si Allah mahimuot kaniya) nga nagalang kub sa tanan niyang mga katigayunan usa ka talgsaon nga panghitabo tali sa tanan niyang mga kauban. Kini tungod tingali nga si Abu Bakr uban sa iyang pamilya adunay malahutayon nga pasensya ug lig-on nga pagsalig kang Allah.

Si Allah mao ang magtatayang, magsasangga, dangpanan ug tig-abi-abi niining duha ka magpapanaw.

Ang mga walay pagtu-o nga nangita kanila walay gayud sila laing nakita gawas sa balayan sa lawa-lawa sa dihang misulod sila sa ganghaan sa langub diin kini silang duha nagatago sa bukid sa Thawr. Human sa pagsulod ngadto sa langub kanila ni Propheta ug ni Abu Bakr, us aka lawa-lawa nagalalik sa iyang balayanan sa ganghaan sa maong langub; kini mao ang nakapalingla sa mga walay pagtu-o sa paghuna-huna nga walay tawo sa sulod sa maong langub. Sumala sa gisulat sa us aka magbabalak nga si Arif Nihat Asya, siya miingon:

*“Ang gilalik nga balay sa lawa-lawa wala diha sa hangin,
Ni diha sa tubig, wala usab diha sa yuta,
Diha kini mahimutang atubangan sa mga mata
Niasdtong mga buta sa kamatuoran.”*¹¹

9. Tirmidhi, *Manaqib* 16.; Abu Dawud, *Zakat* 40; Darimi, *Zakat* 26; al-Hakim, *al-Mustadrak*, I, 574; al-Bayhaqi, *al-Sunan*, TV.180; al-Bazzar, *al-Musnad*, I, 263, 394.

10. Ahmad ibn Hanbal, *Kitab al-Zuhd*, p. 18

11. Asya, Arif Nihat, *Dualar ve Aminter*, (Istanbul, 1973, p. 122)

Kining duh aka bililhong magpapanaw, inubanan sa balaang pagpanalipud, nakaabut ngadto sa lugar sa Quba haduol sa Medina. Ang mga halangdon nga magpapanaw dugay nang gipaabut uban sa dakung kahinam, karon nahidangat ra gayud, mao nga ang diwa sa kalipay ug pagmaya nagpasulabi sa maong dakbayan.

Ang mainitong pagsinggit sa mga pulong “Tala al badru “Alayna” (nga sa ato pa: ang takdol nga bulan misubang na nganhi kanato) nadungog gikan sa mga kabungturan ug milanug ngadto sa kahitas-an ug nagadala ug kalipay ngadto sa mga kasing-kasing sa mga tawo. Ang petsa mao ang ika 12 sa Rabi al-Awwal, ug us aka bag-ong kalendaryo natukod alang sa tanang mga kaliwat. Ang tanang mga panghitabo sukad niadtong adlaw gina petsahan niadtong maong kasaulogan.

Sukad niadtong adlaw ug hangtud sa mga umalabut nga mga adlaw, ang Medina maoy nahimo nga sentro ug salamin alang sa paglambo, ug pagkatap sa relihiyon nga Islam. Uban sa Hijrah, ang maitum nga nawong sa pagkawalay pagtu-o naluspad na. Ang mosque sa Propheta diha sa Medina ug ang mosque sa Quba nakaangkon sa talamdon nga kahulugan ug nagpabilin nga balaan nga mga lugar ug Isip handumanan niining balaang Hijrah.

Ang mga Ansar (Ang mga Magtatabang) nagpadayag sa illang mga katigayunan ngadto sa mga Muhajirun (ang mga Langyaw) “Mao kini ang akong katigayunan; ang katunga niini mao ang ako-a u gang katunga niini Inyo usab...” Ang sumbanan sa panag-igsuonay nga pinasikad sa Islam, nga among gitukod uban sa mga kalisdanan pinaagi sa among mga limitado nga mga buhat sa kaluoy amo ra gayud nga natukod. Niining paagiha, ang lugar sa Medina nakakab0ut sa walay katapusan nga dapit sa kasaysayan sa Islam. Diha sa Medina ginasaug ang Adhan, Ramadan, Eid, ug ang Zakat ug nahimo nga kabahin sa kinabuhi sa Islam nga katilingban

ug diha usab sa Medina nahitabo ang dagko ug makasaysayanon nga mga panag-away. Kining tanan nga mga gimbuhaton ug mga panghitabo nagalang kub ug usa ka sumbanan nga mga sanglitanan alang sa kaugmaon sa tibuok nga Ummah.

Ang panagsangka didto sa Badr us aka pagsulay sa kalig-on sa tinuod nga pagtu-o batok sa walay pagtu-o (kufr) diin misangput sa pagdaug sa pagtu-o batok sa mga walay pagtu-o. Ang kahiusahan diha sa pagtuo maoy nakapuli sa naandang kahiusahan sa tribu. Pananglitan, si Abu Bakr (hinaut unta nga si Allah mahimuot kaniya) nakigsangka sa iyang kaugalingong anak, ang us aka walay pagtu-o nga si Abu Ubayda ibn Jurra (hinaut unta nga si Allah mahimuot kaniya) sa samang paagi nakigsangka sa iyang kaugalingong amahan nga usa usab sa mga walay pagtu-o. Ug sa katapusan, si Hamzah (hinaut unta nga si Allah mahimuot kaniya) nakig atubang sa iyang kaugalingong igsoon nga walay pagtu-o usab Nagkaabut silang duha nga naggunit ug espada diha sa panagsangka. Kanang maong awy tungod sa pagtu-o taliwala sa mga tawo nga kadugo dili nimo mshuna huna saw ala pa ang Islam ; kay ang mga away sa unang panahon kasagaran gyud mga away lamang tali sa nagkalain-laing nga mga tribu. Uban niini, ang Labing Taas nga Kamatuoran (Haqq Taala) nagpadala ug pundok sa kasundaluan sa mga angheles. Kining maong mga angheles nga niuban sa dagayday sa talamdon nga mga pagbati, nakadawat ug mas dako pa nga dungog kay sa ubang mga anghel. Human niining dakung hitabo, Si Allah ang Labing Halangdon, nagpadayag niining musunod nga mga verso aron sa pagpanalipud sa mga matuhon gikan sa sobrang pagsalig ug garbo: “Dili kamo ang nagpatay kanila, kondili si Allah.

Dihang kamo naglabay ug usa ka kumkum nga abug) dili kadto inyong buhat, apan si Allah ang nagbuhat niadto: kini aron sa Siya maghatag ngadto sa mga matuhon sa us aka madagayaon nga

kaayuhan gikan Kaniya kay si Allah mao kadto ang nakadungog ug nakahibalo (sa tanang butang).” (Qur’an Anfal, 8/17).

Didto sa away sa Uhud, nga nagsunod sa away sa Badr, didto nasaksihan guinsa pag-ula sa dugo ni Hamzah. Ang mga martir niadtong maong away, niabut ug mga kapituan ka buok. Ang mga pag-ampo diha sa paglubong (salat-al –janazah) ginahimo alang sa tag nagpulo nga mga martir Sa matag siyan nga gilubong, sa Hamzah mahiapil isip ikanapulo sa ilang pundok nga gilubong, so mao kadto nga nahiapil siya sa tanang mga pag-ampo sa paglubong. Ang mga pag-ampo ginahimo pagbalik-balik alang kang Hamzah kinsa sa katapusang mga panahon sa iyang kinabuhi naghulagway gayud sa tinuod nga pagka-martir. Dili nato hikalimtan nga ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) nahigugma gayud sa iyang kaugalingong uyuan sa halawum nga paghigugma mao nga giisip niya nga tipik sa iyang kasing-kasing.

Ang away didto sa Uhud napuno sa makahahadlok ug masulub-on nga mga yugto sama niadtong gihisgutan na sa unahan. Pinaagi niining maong mga pagsulay, ang pagka hingtud sa maong komunidad naumol pinaagi sa pagpangalagad kang Allah ug sa pagtugyan sa kaugalingon ngadto Kaniya. Ang sangputanan niining maong pagtubo nagahatud ngadto sa us aka kinaiya sa sa katagbawan sa gipili ni Allah nga padulngan nila nga mao ang timailhan sa pagtu-o nga Islam diha sa kinatas-an nga ang-ang niini.

Dugang pa niini, sa panahon niining maong mga pagpakig-away, usa ka hitabo nakapatay-ug sa langit ug sa yuta : ang duha ka galong gikan sa taming sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) milapus nagto sa iyang aping ug mibuak sa usa sa iyang mga ngipon. Niadtong hitabo-a ang tanan niyang mga kauban nalumos sa tumang kasub-anan.

Ang Propheta(ang kalinaw maana-a kaniya) mipahid sa dugo sa iyang nawong pinaagi sa iyang kamut ug wala niya itugot nga mahulog ang mga dugo ngadto sa yuta, tungod sa kahadlok nga ang kasuko ni Allah mukunsad dinhi sa yuta. Mao usab kini ang rason ngano nga midangup siya kang Allah ug nag-ampo nga nagkanayon: “Oh Allah, ang akong katilingban walay kahibalo kabahin kanimo. Palihug tagai sila ug pag-agak”¹²

Us aka hadith nagpahibalo kanato nga:

“Ang kasuko ni Allah nagakadugang batok niadtong nakapadugo sa nawong sa Propheta.”¹³

Ang away didto sa Uhud mao ang usa sa naghatag niining maong talagsaong yugto.

Ang mga Kauban sa Propheta (Ashab) misunod kaniya sa walay pagduha-duha. Sila miingon kanila:

“Oh mensahero ni Allah, Kami nagatu-o kanimo. Gidawat namo sa tumang pagkamatinud-anon ang Qur’an nga imong gidala gikan kang Allah. Ug kami nagbuhat ug kasabutan uban kanimo bga kami magatahud ug magasunod kanimo. Buhata sumala sa imong gusto ug hatagi kami sa imong mga mando.

Pinaagi kang Allah nga nagpadala kanimo nganhi kanamo, nga kon ikaw musulod sa dagat, kami usab mosulod uban kanimo didto, Walay usa kanamo ang managana sa pagbuhat niini. ...”¹⁴. Sa

12. Bukhari, Anhiya 54; Muslim, Jihad;Ibn 104; Ibn Majah, Fitan 23, Ahmad Ibn Hanbal, al Musnad'I.380.

13. Ibn Ishaq, Sirah,p.311; Ahmad Ibn Hanbal' al-Musnad,II.317; Ibn Abi Shaybah, al-Mosesnnaf, VII.373.

14. Bukhari, Magdzi' 4; Muslim, Jihad 83; Ahmad Ibn Hanbal, al- Musnad.I 389,428,457; Ibn Shaybah. al-Mosesnnaf,VII,6

dihang kining mga pulunga gisulti sa mga Ashab, nahiabut sila sa kinatumyan nga kalipay sa ilang pagtu-o.

Bisan pa niini, diha sa away sa Uhud, us aka panghitabo sa pagsupak sa mando nga gihatag sa Mensahero ni Allah (ang kalinaw maana-a kaniya) ug gamay nga pagkahilig ngadto sa kalibutanong mga butang nakausab sa sangputanan sa gubat. Ang balaang pahmangno nagpadayag sa iyang kaugalingon ug nakapadugay sa hingpit nga kadaugan.

Ang bukid sa Uhud usa ka lugar nga gitamud diha sa kasing-kasing sa Mensahero ni Allah (ang kalinaw maana-a kaniya). Sa tibuok niyang kinabuhi nagpadayon siya sap ag bisita sa bukid sa Uhud u gang mga martir sa Uhud. Sa makadaghan miingon siya: “Kami nahigugma sa Uhud u gang Uhud nahigugma kanamo.”¹⁵ Kining maong mga pulonga maoy nakahatag ug dungog niining maong dapit nga naila tungod sa mga lubnganan sa iyang mga martir ug sa uss ka linain nga dapit nga nahimutang diha sa kasing-kasing sa Propheta nga napakita diha sa iyang pagbisita sa maong lugar sa matag karon ug unya.

Kining maong dapit kanunay gayud nga Magapabilin nga pinalabi nga dapit alang sa tanang mga Muslim.

Didto sa away sa Khandaq (ang mga gahong) ang Propheta nakahimo sa pagbuak sa us aka dakong bato nga ang mga kauban wala gani makatarog niini. Sa unang hampak pa lamang miingon siya nga iyang nakita ang palasyo ni Caesar. Uban sa ikaduhang hampak, miingon siya nga iyang nakita ang palasyo ni Kisra, ang hari sa Persia. Uban sa ikatulong hampak, miingon siya nga iyang

15. Bukhari, I'tisam 16; Muslim Faddil 10; Ibn Majah, Mandsik 104; Muwatta, Madinah 10; Ahmad ibn Hanbal, III.140.

nakita ang pagkalumpag sa mga palasyo sa San'ah, Yemen. Niining maong paagi siya mihatag sa maayong balita alang sa umaabut nga pagkatap sa Islam niining mga yuta-a, nga nakahatag sa paglaum sa umalabut nga ladaugan ngadto sa kasing-kasing sa mga matuhunon. Siya naghatag sa maayong balita nga ang kamatuoran modaug gayud batok sa bakak ug naghulagway ug us aka mapa sa universe diin kadtong imposible sa unang panahon karon mahimo na nga possible, nga magtinagsa sa pagkatuman.

Ang gubat sa Khandaq maoy us aka away nganagdala ug dakung kasakit, kakapuy, kagutum, katugnaw ug kangitngit. Ang Mensahero ni Allah(ang kalinaw maanaa kaniya) nag-ampo:

Oh akong Ginu-o, ang tinuod nga kinabuhi mao ang kinabuhi nga umalaabut, Palihug tabangi ang Mga Magtatabang, (Ansar) ug ang mga Langyaw (Muhajirun).¹⁶

Niining maong mga pag-ampo, siya nagpasabut nga ang tanang mga pag-antus ug kakapuy dinhi niining kalibutana dili gayud makatupong sa walay kinutuban ug umalabut nga kinabuhi. Ug mao nga iyang gipasabut ang iyang mga Kauban sa pagsagup sa umalabut nga kinabuhi isip maoy ilang tumong.

Sumala sa gipanagna sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) diha sa kasabutan sa Hudaibiya, ang mga Muslim magmadaugon sa ialng nagsunod sunod nga mga away u gang mga tawo sa Mecca mo abel sa ilang mga bukton ngadto sa ilang tinuod nga tag-iya. Ang Mecca nabuntog na pinaagi saespirituhanong pagpakig-away alang niadtong nahigugma kaniya pinaagi sa pagpasaylo, kalinaw, kasiguroan ug pag-agak. Ang pangandoy sa pagkuha sa Mecca, nga

16. Bukhari, Jihad 34; Abu Dawud, Salat 12; Nasai, Masjid 12; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, VI, 289.

puno sa mga kasakit, pangdaug=daug, ug kalisdanan natapus na gayud. Sunod niini, isip us aka pagpasalamat ngadto kang Allah, ang labing dako nga yugto sa pagpasaylo diha sa kasaysayan gipadayag na. Pinaagi niining maong buhat sa pagpasaylo, daghang mga tawo nga kaniadto nakapatay ug mga Muslim ug daghang mga tawo nga nakabuhat ug mga krimen nakakab-ut ug kadunggan diha sa Islam.

Wala madugay, ang katapusang mga verso napadayag ra gyud sa panahon sa ginatawag ug Panamilit nga Pagpanaww (Farewell Pilgrimage) (Hajjat “ul –Wada”) Ginapahibalo diha sa maong higayon nga nahingpit na ang maon nga relihiyon, Kini usab, sa samang higayon, us aka pinasumbingay nga pagpadayag nga si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nga gipadala isip kalooy ng anhi sa kaliibutan nakahuman na sa iyang mga gimbuhaton ug miabut na ang panahon alang kaniya nga mobalik na siya ngadto sa Iyang Ginu-o. Isip pagmatuod ngs siya nakatudlo sa maong relihiyon, iyang giingnan ang iyang mga kauban sa pagsaksi sa makatulo:

“Oh akong mga kauban, ako ba nagatudlo kaninyo sa maong relihiyon ngadto kaninyo? Ako ba nagatudlo kaninyo sa maong relihiyon? Ako ba nagatudlo kaninyo sa maong relihiyon?”

Human makadungog sa ilang tubag sa pagmatuod, giisa niya ang iyang mga kamut, binukhad nga nagapunting sa langit ug anghangyo kang Allah sa pagsaksi niining maong panghitabo. Siya miingon:

“Ikaw ang saksi Oh Allah, Ikaw ang saksi Oh Allah, Ikaw ang saksi Oh Allah.”¹⁷

17. Bukhari Fitan 8, Muslim’ Iman.378; Abu Dawud,Manasik 56 Nasai,Ihdas 4; Ibn Majah, Fitan 2 Darimi, Manasik 34; Ahmad Ibn Hanbal, al- Musnad,I,447

Mao kini ang higayon nga ang balaang pagsalig, nga gitugyan ngadto sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) gikan kang Allah, sulod sa kawha-an yg tulo ka tuig nga pagka Proheta didto sa Mecca ug sa Medina, ginatugyan na ang maong responsibilidad ngadto sa mga Ummah hangtud sap ag-abut sa adlaw sa Paghuhom.

Pipila sa mga magtatabang nahimangud nga ang Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) sa katapusan nakabuntog na sa iyang yutang natawhan; ang uban nga mga magtatabang (Ansar) nagsugod sa pagpadayag niining maong panghitabo.

Bisan pa kon kining maong panagsultihanay giisip lang nga tinago, ang Mensahero ni Allah (ang kalinaw maa-naa kaniya) sa kaulahian mnakigsulti kanila kabahin niini. Gibati nila ang kaulaw ug mipadayag sila kabahin sa ilang gipanaghisgutan, Rasullullah (ang kalinaw maana-a kaniya) misulti ngadto sa mga Ansar:

“ako nangita ug dalangpanan diha kang Allah sa pagbuhat niana. Ang akong kinabuh i ug kamatayon uban kaninyo.”¹⁸

Nagpakita gayud siya ug dili matupgan nga sanglitanan sa pagkamaunongon ug mibalik siya sa Medina.

Si Muhammad mao ang katapusang propheta apan adunay daghan pa nga mga propheta nga nagauna kaniya.

Ania sa ubos ang talaan sa pipila sa mga importanteng mga propheta nga gipadala ni Allah nganh sa kalibutan aron sap ag-agak ug pagtambag.

Si Adan (ang kalinaw maanaa kaniya) diin ang mga anghel gina mandoan sa pagyukbo ug pagtahud;

18. Muslim, Jihad 86; Ahmad Ibn Habal,, al-Musnad.II,538; Ibn Hibban, al- Sahih, XI,75; Nasai, al- Sunan al Kubra,VI, 382, al- Bayhaqi, al-Sunan al Kubra, IX, 117.

Ang Propeta Sa Kalooy

Si Elijah (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nakakita sa mga sekreto sa kalangitan;

Si Noah (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nagalinis sa kalibutan pinaagi sa dakung lunop.

Si Heber (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nagpabalit-ad sa mga kayutaan nga walay pagtu-o pinaagi sa mga unos. ;

Si Shelah (Salih) (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa mitay-ug sa mga pundasyon sa mga kabalayan sa walay pagtahud ug sa pagsukol;

Si Abrahan (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nagahimo sa kalayo sa Nimrod ngadto sa tanaman sa mga rosas piaagi sa iyang pagtugyan sa iyang kaugalingon ngadto kang Allah ug pagsalig ngadto Kaniya.;

Si Ishmael (ang kalinaw maana- kaniya) kinsa mao ang simbolo sa pagkamatitud-anon, pagkamaunongon, ug pagtugyan sa kaugalingon ngadto kang Allah ; ang mga sugilanon kabahin kang Ishmael mahinumduman gayud sa tanang mga matuhon sa panahon sa Pagpanaw hangtud sa Adlaw sa Paghukom.

Si Isaac (ang kalinaw maana-a kaniya) kansang kaliwat nagagikan ang mga propheta sa Israel.

Si Lot (ang kalinaw maana-a kaniya) ang nabug-atan nga propheta sa mga katawhan sa Sodom ug sa Gomorra, us aka katawhan nga nahisulod sa kasaysayan sa mga yutang nahimong sa mga basura, nga giwagtang gikan sa nawong sa kalibutan tungod sa hilabihan kadaghan sa mga immoralidad ug pagsupak.

Si Zulkarnayn (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa mao ang nagdala sa sulo sa Tawhid (pagtu0o diha sa pakighiusa sa Ginu-o) gikan sa Silangan ngadto sa Kasadpan.

Si Jacob (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa mao ang bantayog sa pagpailub, gugma ug pangandoy.

Si Joseph (ang kalinaw maana-a kaniya) kansang katahum nakapahimo nga walay nmakatupong nga bisan ang katahum sa bulan magapangluspang kon itandi kaniya ug kinsa nahimo nga sultan sa Ehipto human magpuyo sa kinabuhi sa pagkaulipon ug pag-inusara diha sa bilangguan, kinsa nagpuyo nga morag dumudoong lamang niining maong yuta, kinsa nakasinati sa mga pagsulay, kasakit, kalisdanan ug pagpanglimbasug batok sa iyang kaugalingong mga makusog nga tawhanong mga pagbati.

Si Jethro (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa maoy gitawag ug mamumulong sa mga propheta ug kinsa maoy nagpuno sa mga kasing-kasing sa kahinam tungod sa iyang mga pagwali.

Si Khidir (ang kalinaw maa-na-a kaniya) kinsa maoy nagtudlo kabahin sa mga baaang tinagoan ngadto kang Moises.

Si Moises (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa maoy nagguba sa kagahaman sa mga Paraon ug kinsa maoy naga-abli ug us aka agianan didto sa Pulang Dagat pinaagi lamang sa iyang sungkod.

Si Aaron (ang kalinaw maa-na kaniya) kinsa nagatabang sa iyang igsoon nga si Moises (ang kalinaw maana-a kaniya) sa tanang panahon ug sa tanang dapit.

Si David (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa uban sa iyang mga pag-ampo (dhikr) nakapahimo sa mga kabukiran, sa mga kabatoan, ug mga ihalas nga mga mananap nga nakaabut sa ilang tumang kalipay.

Si Solomon (ang kalinaw ma-anaa kaniya) kinsang kasing-kasing nagdumili sa paghatag ug bisan unsa nga bili sa iyang mahimayaong gingharian.

Ang Propeta Sa Kalooy

Si Usayr (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nahimong simbolo sa kabanhawan sa Adlaw sa Paghukom tungod sa iyang pagkabanhaw human siya naghigda nga patay sulod sa us aka gatus ka tuig.

Si Job (Ayyub) (ang kalinaw maana-a kaniya, nga nahimo nga us aka galingan sa pagka mapailubon.

Si Jonah(Yunus) (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nibuntog sa kangitngit pinaagi sa halawum nga dhikr, pagpangamuyo ug penitensya samtang diha siya sa estado sa dako nga kalipay.

Si Elias (Ilyas) (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nakakabut sa balaanong panalangin sa dihang gitimbaya siya ni Allah: “Kalinaw ug kaluwasan sa sama kang Elias.” (Qur’an Suffat, 37/130.)

Si Elijah (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa gipataas ibabaw sa mga kalibutan;

Ang malinis nga kasing-kasing nga propheta nga si Ezekiel (Zulkifl) (ang kalinaw maa-naa kaniya) kinsa gipaulanan ug mga balaang panalangin;

Si Lukman (ang kalinaw maana-a kaniya) ang pangulo sa mga doctor, lakip sa sulod ug sa gawas sa lawas, nga nahimong kasugiran tungod sa iyang maalamon nga mga tambag;

Ang dinaugdaug nga prpheta nga si Zechariah (ang kalinaw maana-a kaniya) nga nagpabilin diha sa iyang pagtugyan sa iyang kaugalingon ug pagsalig ngadto kang Allah bisan kon ang iyang lawas ginatunga na ngadto sa duh aka bahin, ug wala gayud siyay gipadayag nga reklamo;

Si Juan (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa, susama sa iyang amahan, niatubang sa kamatayon isip us aka martir;

Ug ang langitnon nga ginatuboy nga propheta nga si Jesus(ang kalinaw maana-a kaniya) kansang talagsaong kinaiya nagalangkub sa kaputli sa iyang kalag, sap ag-ayo sa mga masakiton, paghatag ug kinsubuhi sa mga namatay pinaagi sa iyang pagpangayo ug panabang kang Allah pinaagi sa iyang matinud-anon nga mga pag-ampo. Mao lamang kini sila ang mga sanglitanan sa mga dili mokubos nga usa ka gatus ug kawhaan ka libo nga mga propheta nga gipadala nganhi sa mga katawhan uban sa kadaghan sa mga balaang nga pagpadayag ug mga panghitabo nga mikunsad sa espituhanong yuta sa katawhan sama sa ulan nga nagagikan sa napuno na nga mga panganod. Kining maong nga propheta nga nagalihuk sa sama sa gipanalanginan nga kidlap sa Balaang Tambag, nga pinaagi sa ilang mga panig-ingnan ug sa ilang mga mensahe nga nagalihuk isip kadena sa mga pagpanagna nga nahimo nga malipayong balita nga nagpanagna sa pagtungha ni Muhammad (ang kalinaw maana kaniya) kinsa maoy gipadala isip kalooy sa mga kalibutan.

Ang atong tinubdan nagaingon nga ang bulahan nga babaye nga si Suwayba maoy usa sa mga inahan nga nagpasuso sa Mensahero ni Allah (ang kalinaw maana-a kaniya) Siya ang ulipon nga babaye ni Abu Lahab.

Ang babaye nga si Suwayba mao usab ang nag-una sa pagdala sa malipayong balita sa pagkatawo sa iyang pag-umangkon ngadto kang Abu Lahab. Isip sangputanan niining paghatud niya niining malipayong balita ngadto kaniya, gihimo niya kining gawanon diha sa sa tribuhanong espiritu ug ngadto sa kalipay. Kining maong hitabo nahimo sa adlaw nga Lunes. Ang kalipay ni Abu Lahab tungod sa pagkatawo ni Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) bisan kon nasagolan kini sa kalibutanong kalipay sa pakighiusa sa

tribu, nakapahimo nga hinungdan sa pagkunhud sa iyang silot didto sa kalayo sa Impyerno sa matag adlaw nga Lunes.

Human sa iyang kamatayon, adunay uban nga nakakita kang Abu Lahab pinaagi sa damgo diin nakapangutan sila kon komusta man ang iyang kinabuhi diha sa Laing kinabuhi :

“Abu Lahab, kumusta ka man?”

“Ako gisolotan sa Impiyerno. Apan ang akong silot makuha kuhaan kon gabii sa matag Lunes. Ako magasupsup ug tubig sa tunga sa akong mga tudlo anang maong mga gabii. Mabugnawan ako nianang maong mga gabii sap ag-inum sa maong tubig. Kini tungod kay nianang adlaw akong gihimo nga gawasnon si Suwayba sa dihang midagan siya nganhi kanako nga nagdala sa malipayong balita kabahin sa pagkatawo sa Mensahero ni Allah (ang kalinaw maana-a kaniya). Isisp bugti niini, si Allah naggaganti kanako pinaagi sa pagkunhod sa akong silot sa matag Lunes sa gabii.

Si Ibn al-Jazari miingon:

“Ang us aka dili matuhon nga tawo sama kang Abu Lahab nabulahan diha sa iyang pagpakita ug kalipay sa higayon sa pagkatawo sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) bisan kon kining mao niyang kalipay nasagulan ug mga pagbati alang sa tribu. Kon atong itandi, hunahuna-a kon unsa kaha kadako kining maoang balaan nga gasa kon madawat sa tinuod nga magtutu-o. kon sila, tungod lamang sa pagtahud alang niadtong maong gabii, gibuksan nila ang ilang mga kasing-kasing sa Walay Katapusang Garbo sa Kalibutan (ang kalinaw maana-a kaniya) u gang ilang mga lamesa alang sa mga bisita...”

Ang labing angayan nga paagi sa pagsaulog sa adlawng natawhan sa Proheta (ang kalinaw maana-a kaniya) mao ang pag buhat ug mga konperensya o mga pakigpulong nga makapa haling

pag-usab sa kahayag sa iyang kasing-kasing sulod sa bulan nga iyang natawhan. Ang tumong niining maong mga gimbuhaton mao nga makapahimulos kita gikan sa kinabuhing espirituhanon niining maong bulan samtang magahatag ug salo-salo ngadto sa mga Ummah, aron kita makahatag ug katagbawan sa masub-anong mga kasing-kasing sa mga kabus, sa mga estranhero, sa mga wala nay ginikanan kon mga ilo ug kadtong dili makapanalipud sa ilang kaugalingon pinaagi sa pagtabang nila sa nagkalain-laing paagi ug sa paghatag kanila ug hinabanag ug sa pag himo ug pundok sa katawhan aron maghimo ug mga pagbasa sa Qur'an diha sa publiko nga dapit.¹⁹

Kining maong bata nga na-ilo sa ginikanan wala gayud maka eskuyla kay wala man gayud siya makakuha ug mga leksyon gikan sa mga magtutudlo, apan niabut siya isip manluluwas sa tanang katawhan,

Tighubad sa dili Makita nga kalibutan ug magtutudlo sa tulunghaan sa Kamatuoran.

Si Moises, (ang kalinaw maa-naa kaniya) nagadala ug mga balaod ug mga reglamentos. Si David (ang kalinaw maa-naa kaniya) naila tungod sa iyang abilidad sap ag-awit ug mga pangamuyo ug mga pagtawag nga mga pag-ampo. Ang hamili nga Jesus gipadala alang sa pagtudlo sa katawhan sa labing maayong mga pamatasan ug naghimo sa iyang kaugalingon isip sanglitanan sa pagbansay sa mahigpit nga kinabuhi dinhi sa kalibutan sa mga mataryal nga mga butang. Ang Propheta sa Islam, si Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) taliawala niining tanan, siya ang nagdala

19. Joseph ibn Ismail al- Nabhant, al-Anwar al- Muhammadiyah min al -mawahib al- Iadunniyah, p. 28-29. (some part of this riwayah was narrated by al- San-an, al-Mosesnaf, VII,478; al-Bayhaqi. Shu ab al-Iman, I,261; al-Marwazi, al-Sunah,I,82; Ibn Hagar al-Asqalani,Fath al-Bari,IX,145).

niining tanan: nagbuhat siya ug mga balaod ug nagtudlo unsaon sa paglinis sa kalag ug sa pagsimba kang Allah uban sa malinis nga kasing-kasing. Gituluna niya ang katawhan sa labing maayong pagtudlo sa moralidad ug nagpakita niini sa tanang bahin sa iyang kinabuhi. Iyang gipaila ang mga pamaagi aron dili malingla ang katawhan sa mga bakaka nga mga talan-awon niining kalibutanana. Sa ato pa, iyang gihiusa diha sa iyang kaugalingong pagkatawo ug pagpaningkamut ang tanang mga kapasidad ug mga katungdanan sa tanang mga propheta. Diha sa iyang pagkatawo, makita kining duha ka kinaiya: ang dignidad nga nagagikan sa iyang kagikan nga pamilya u gang taas nga moralidad, u gang pagka masadyaong nga nagagikan sa iyang hingpit nga kinaiya ug lawasnong katahum.

Sa dinang nag-edad na siya ug kap-atan ka tuig, dili kaduha-duhaan nga mao kini ang punto sa pagtuyok alang sa katawhan.

Nagpuyo siya ug kap-atan ka tuig uban sa iyang katawhan. Kadaghanan sa iyang mga talagsaong mga gipangdala wala pa gayud mahibaw-I sa katawhan. Wala siya maila nga usa ka dakong tawo sa nasud, o us aka magwawali, wala gani maila isip us aka mamumulong sa publiko. Gawas nga wala siya mainila sa mga titulo sa iyang kapanahunan nga isip us aka madaugon nga komander sa kasundaluhan, wala gani siya maila nga us aka yanong sundalo.

Wala gayud siya makahatag ug pakigpulong kabahin sa kasaysayan sa mga nanglabay nga mga nasud, kabahin sa mga propheta, ang Adlaw sa paghukom, or kabahin sa Paraiso o kabahin sa kalayo sa impiyerno. Nag-inusara siya, nagpuyo isip kinaugalingon nga halangdon nga kinabuhi nga taas nga kahimtang sa moralidad. Apan, hingpit siya nga nausab human siya manaug gikan sa langub sa Hira, human siya tugyani ss us aka balaang kasuguan.

Ang tibuok nga Arabia nakurat ug nahadlok sa pagsugod na niya sa iyang misyon. Ang iyang talagsaong pakigpulong ug mga

pakigsulti nakapa dani sa tanan. Pagbuhat niya niini, nahunong ang mga pampublikong indigay sa mga balak, sa mga basahon ug sa retorika ug mga diskurso. Ang mga magbabalak wala na misulay pagpasundayag sa ilang mga balak diha sap aril sa Balaang Ka'bah. Kining maong tradisyon nga dugay na nga ginahimo nila natapus na, nga bisan ang anak nga babaye sa bantugang Arabo nga magbabalak nga si Imru'ul-Qays nalingaw pag-ayo human makapaminaw sa usa ka linya nga sinulat gikan sa Qur'an ug siya nakaingon sa dakong katingala:

“Dili kini mga pulong sa us aka ordinaryo nga tawo. Kon naa man tingali kining maong pulong dinhi sa kalibutan, ang mga balak sa akong amahan ginakuha gayud sa mga paril sa Ka'bah. Lakaw kamo ug tangtanga kadtong maong mga balak, ug ipuli kining maong mga verso”

Ang Propheta ug ang Qur'an mismo nagahagit sa tibuok kalibutan sa paghimo ug mga kapitulo nga susama sa mga kapitulo nga nahisulat sa Qur'an. Apan, kining maong hagit, nga magbuhat ug susamang kapitulo susama sa ana-a sa Qur'an wala gayud bisan usa nga nakahimo niini' u gang maong hagit walay nakatubag hangtud karon.

Si Allah miingon:

“Kon kamo nagduha-duha sa among gipadayag sa matag karon ug unya ngadto sa among suluguon, kon mao kana paghimo kamo ug kapitulo nga susama niini. Ug tawga ang inyong mga saksi ug mga magtatabang (kon ana-a man ugaling) gawas kang Allah, kon kamo matinud-anon gayud.” (Qur'an, Baqara.2/23).

Kining maong tawo nga wala gani edukasyon, nga gikan sa katilingban nga wala pa makaila ug sibilisasyon, nibiya sa iyang

katawhan niadtong panahuna nga gibati ug pagkawalay gahum, kini tungod sa kadaghan sa mga kahibalo ug kaalam nga gipadayag ngadto kaniya, nga niabut kini nga sama sa usa ka dagat sa mga milagro nga dili gayud hitupngan hangtud sa Katapusang Adlaw. Kining maong kamatuoran mapamatud-an sa nagkalain-lain nga mga pamaagi. Ang Balaan nga Qur'an nagahisgut sa daghang mga isyo nga pangtulunggaan ug sa siyensya, uban usab ang mga panagna sa umalabut nga mga panghitabo, diin wala pay mga modernong sayantipikong mga kaplag. Ang kalainanan lang, mao nga ang mga tinamud nga mga ensiklopedia napugos sap ag usab sa ilang mga sinulat ngadto sa usa ka libro aron sap ag usab sa ilang mga sayup sa matag tuig, sa pagbag-o sa mga inpormasyon sa ilang nangaging mga edisyon.

Si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) miingon sa tanang katawhan nga siya mao ang puli-pangulo alang sa pagdala sa kamatuoran (al-Haqq) dinhi sa kalibutan.

Iyang gipahimutang ang batakang mga prinsipyo alang sa sosyal, kulturahon, ug ekonomikanhong pundok, ang batakang mga prinsipyo alang sa panggamhanan ug relasyon nga internasyonal, ug gibuhat kini niya sa pamaagi nga masabtan lamang pinaagi sa hataas nga kinabuhi nga pagpaniksik kabahin sa mga material ug dili material nga kalibutan pinaagi sa labing inilang mga iskolar sa atong kapanahunan. Sa tinuod lang, mas makasabut ang tanang katawhan sa kamatuoran ni Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) sa dihang mag tubo kini diha sa kaalam sa pangisip ug sa kasinatian nga praktikal.

Si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) bisan wala sukad siya nakagunit ug espada, bisan wala siya makaagi ug bansay-bansay military, wala sukad nahiapil sa us aka kampanya sa mga kasundaluhan, gawas lamang niadtong us aka hitabo diin

siya us aka saksi, apan nagpakita siya nga usa siya ka bantugang sundalo, nga wala gayud sukad nitahan sa iyang kaugalingon, bisan pa diha sa labing duguon nga mga pakig-away diha sa pakigbisug sa pagsangyaw sa pagtu-o kabahain sa usa lamang ka Dios. Ang Proheta kinahanglan gayud nga makig-away niining maong mga sangka, bisan pa sa iyang dili ganahn sa kabangis ‘aron lamang sa pagseguro sa kalinaw sa katilingban; kay tipik kini sa iyang walaykinutubang kalooy nga naglangkub sa kinatibuk-an sa katawhan. Sulod sa siyam ka tuig, iyang nabuntog ang tibuok nga Arabia, bisan pa kon buot hunahunaon maluyahon man ang iyang kusog military. Nakab-ut niya ang milagrosong mga kalampusan sa paghatag ug espirituhanong gahum ug pagbansay-bansay military ngadto sa mga walay mga disiplina ug nagkaguliyang nga mga katawhan sa iyang panahon.

Ang iyang mga nakab-ut nga mga kadaugan usa gayud sa mga dagkong kalampusan nga ang miyang mga ginsakpan nakahimo sapagbuntog sa mga gamhanang mga gingharian sa iyang kapanahunan, nga mao ang gingharian sa Byzantine ug mga gingharian sa Persia. Sa maong pagkaagi, nakab-ut gayud ang maayong balita nga iyang gihatag mga pipila ka tuig na nga milabay ditto sa Mecca.

Ang Proheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) miingon ngadto sa mga tawo sa Mecca:

“Dawata ang relihiyon ug sunod kamo kanako”. Niini misupak si Abu Jahl sap ag-*ingon*:

“Bisan kon mosunud kami kanimo, ang mga tribu sa Muda rug sa Rabi”a dili motahud kanimo”.

Ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) mitubag kaniya sap ag-*ingon*:

Ang Propeta Sa Kalooy

“Mosugut sila ug sa dili, dili lang sila, apan apil na ang taga Persia u gang katawhan sa Byzantino mosynud sila kanako.”²⁰ kining maong saad natuman ra gayud.

Taliwala sa mga dili maayong mga kahimtang, ang Mensahero ni Allah (ang kalinaw maa-naa kaniya) nagadala sa labing bantugan nga rebolusyon sa kasaysayan sa katawhan, nagpahilum sa mga madaug-daugon, nagpa-undang sa mga luha sa mga dinaug-daug. Iyang padasudlayon ang mga buhok sa mga ilo sa iyang mga kamut. Uban niining pag-atiman nga iyang gihatag, ang mga kasing-kasing nahumpay sa ilang mga kabalaka.

Mehmed Akif, ang bantugan nga magbabalak nga Turko, nagpahayag niining maong eksens sa labing maayong pagpadayag:

Sa takulahaw lamang, ang us aka ilo nidako ug nakaabut sa edad nga kap-atan ka tuig ang iyang nagkadugo nga mga tiil nga nagatunob sa mga ulo nakaabut sa katubigan uban sa usa lamang ka pag ginhawa, kining maong inosente nga bata nakaluwas sa katawhan Pinaagi sa us aka paglihuk, iyang gipildi ang mga Cesar ug mga Kisras, Ang mga maluyahon, kinsa naga antus lamang sa pagpanaug-daug, nibarug na;

Ang mga malupigon, kinsa wala gayud magpaabut nga sila maakangkon sa kapildihan, nangahanaw Ang kalooy ngadto sa kalibutan mao gayud ang iyang masanagon nga relihiyon, Pinaagi sa iyang mga pako, iyang naabut ang mga dapit niadtong nangayo ug hustisya, Kay unsa ang naangkon sa kalibutan mga gasa lamang gikan kaniya.

20. Ibn Ishaq, Sirah,p.190 (susamang pagsaysay makita diha sa Ahmad b. Hanbal, al-Musnad,IV 128; al -Hakim, al- M ustadrak, III, 728; al- Bayhaqi, al-Kubra, IX, 31; Ibn Abi Shaybah, al-Mosesnaf, VI, 311; Ma'mar ibn Rashid, al- JAMI,xi,48).

Ang katilingban nakautang kaniya; ang tagsa-tagsa ka tawo nakautang kaniya, Niining inosenteng tawo nakautang ang tibuok kalibutan, O Ginu-o, uban niining maong pagpadayag, banhawa kami sa Katapusang Adlaw.

Kon si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa maoya nagtigum diha sa iyang kaugalingong pagkatawo sa tanang mga hiyas nga dalaygon, wala pa moanhi dinhi sa kalibutan, ang katawhan magpabilin unta ubos sa pagdaug-daug ug ana-a pa sila sa kamingawan, u gang mga maluyahon magpabilin unta ubos sa mga gamhanan hangtud sa katapusan sa panahon. Ang timbang sa kalibutan mausab gayud unta pabor sa dautan. Sa nianang maong panghitabo, ang kalibutan paga-dominahon gayud sa mga mangdaug-daug, ug maangkon lamang kini sa pipila ka mga gamhanan. Ania ang matahum nga pamahayag sa us aka magbabalak kabahin niining maong sitwasyon:

Oh ang Mensahero ni Allah! Kon wala pa ikaw moabut sa kalibutan

Ang mga rosas dili unta makapamulak, ang siloy dili unta maka-awit,

Ang mga ngalan sa Ginu-o magpabilin unta nga dili mailhan sa tanang katawhan,

Ang pagpakabuhi mawad-an na unta ug bili, ug mahimo nga magdala kini ngadto sa mga kaguol.

Si Proheta Muhammad nangulo ug kawha-an ug pito ka mga panagsangka, ug kapin kon kulang mga kalim-an ka mga pagpang ronda, nga gihinganlan ug sariyya Ang relihiyong Islam natukod gayud sa paglig-on sa dihang nabuntog ang Mecca. Si Allah

nagpadayag niini pinaagi niining musunod nga mga verso sa Qur'an nga ang Islam mao ang labing taas nga tawhanong kahimpitan.:

“Karong adlaw, akong ginahingpit ang imong relihiyon alang kanimo, gi kompleto ko na ang mga

Pabor nganha kanimo, ug gipili ko ang Islam alang kanimo isip maoy imong relihiyon.” (Qur'an, Maida, 5/3.)

Mao kadto ang labing dako nga panagbulag ug labing dakung panaghiusa.

Sa adlaw sa wala pa magsugod ang iyang ikamatay nga sakit, ang Propheta miadto sa lubnganan sa Medina nga gitawag ug Jannat²¹ ul _Baqi, diin siya naga-ampo alang sa mga nangamatay niining mosunod nga mga pag-ampo:

*“Oh Allah, ang Labing gamhanan, palihaug ayaw itungina ang imong pagpasaylo sa mga tawo nga ani- niing maong mga lubnganan.”*²¹

Uban niining maong buhat, susama ra nga nanamilit siya kanila.

Sa iyang pagbalik gikan sa kubnganan mao na ang panahon sa pagpanamilit ngadto sa iyang mga kauban. Siya mihatag niining maong tambag ngadto kanila:

“Si Allah, ang Labing Halangdon, nagahatag ug higayon sa usa sa iyang mga suluguon sa pagpili kon gusto ba sila niining kalibutana uban sa iyang mga kailibgon, o ang mga panalangin bas a Paraiso. Ang suluguon mipili sa Paraiso...”

Sa pagkadungog niining mga pulonga, Si Abu Bakr hinaut nga si Allah mahimuot kaniya), nga adunay kasing-kasing nga dali

21. Muslim, Janaiz 102; Nasai, Janaiz 103; Ibn Hibban, al-Sahih, VII, 444

maka-amgo sa mga panghitabo, nakamatngon nga ang Proheta (ang kalinaw maana-a kaniya) nanamilit na kanila. Us aka dakong kaguol mibuntog kaniya, naguol ang iyang kasing-kasing, ug mitulo ang mga luha sa iyang kasing-kasing ug sa iyang mga mata. Ug mibakho siya sap ag-ingon:

“Minaut unta nga ang akong amahan u gang akong inahan mahalad isip sakripisyo tungod ug alang kanimo, Oh Mensahero ni Allah. Tuguti kami nga makahalad isip sakripisyo kanimo ang among mgakalag, ang mga kalag sa among mga amahan, inahan, mga anak u gang among mga kabtangan...”

Walay bisan usa diha sa maong kongregasyon ang nakasabut sa halawum nga tinago nga mensahe sa Propheta, ug wala usab nila mabati ang pagbati ni Propheta Muhammad, ang kalinaw ug pagtimbaya maana-a kaniya. Si Abu Bakr “mao ang ikaduha sa duha”didto sa langub sa Thawr, maoy ana-a sa kahimtang nga siya mas naka-amgo sa panghitabo kay sa uban.”²²

Ang Mensahero ni Allah miiningon kabahin kaniya nga:

“Akong gibutang diha sa kasing-kasing ni Abu Bakr ang tanan nga ana-a sa akong kasing-kasing...”

Ang mga Kauban, samtang nakita nila ang bililhong higala ni Rasulullah (ang kalinaw maa-na kaniya mihilak ug nagpangutan-anay sa usag-usa kanila:

Wala ba kamo matingala niining maong tigulang nga lalake nga mihilak sa dihang ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) mihingalan sa tawo nga mipilisa pagpakigkita sa iyang Ginu-o?

22. Bukhari, Salat 30; Muslim. Fadail al-Salabah 2; Tirmidhi, Mandqib 15; Darima, Muqaddimah 14; Nasai, Jandiz 69; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III; 18.

Ang Propeta Sa Kalooy

Ang dali mobati ug pino nga kasing-kasing ni Abu Bakr, sa kahiladman sa iyang kasing-kasing nakasabut niining balaan ug dakung pagpanamilit ug mihilak siya sam sa us aka tigbaw nga plawta nga nagabakho tungod sa panagbulag.

Ang anak nga babaye sa Propheta. ang atong bulahan nga Inahan nga si Fatima, ang pangulo sa mga babaye sa paraiso, nahimo nga masub-anon kaayo gikan sa kasamtangan nga panagbulag nila ug sa iyang amahan, ang Propheta sa kalooy ngadto sa mga kalibutan (ang kalinaw maa-na-a kaniya) mao nga miingon siya :

Sama nga si Propheta Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) miadto ngadto sa Sunod nga Kinabuhi, ang dako nga kasubo nidangat kanako. Usa ka dako nga kasub-anan nga kon nidangat pa kini sa adlawan na, makapahimo gihapon niini isip usa ka kagabhion.²³

Nagabilin siya ug duh aka dagkong gabayan alang kanato, ang Balaang Qur'an u gang Sunnah.

Ang Balaang Qur'an u gang Sunnah maoy duha ka walay katapusang handumanan ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya); mao usab kini ang mga tambal alang sa kalipay niining kalibutan ug sa kalibutan nga Umaabut.

Nipauli siya ngadto sa Medina ug didto ginasunod siya sa us aka mapait nga sakit nga milungtad ug napulog tulo ka adlaw; unya ang kapunaw-punawan sa katahum miabli alang sa iyang kalag. Ang petsa mao ang ikawalo sa Hunyo, tuig 632, o ang ika napulog duha sa Rabi,ul-awwal sa ika napulog usa nga tuig sa kalendaryong Hijra.

Taliawala sa duh aka bukog sa abaga sa Propheta adunay nakita nga balaang timailhan nga nagpasabut nga siya ang katapusang

23. al-Nabhani, al-Anwar al-Muhammaddiyyah min-al-mawahib al-ladummiyah, p. 593.

Propheta. Kadaghanan sa iyang mgakauban buot mohalok niini. Si Imam Bayhaqi miingon nga:

“Ang Balaang mga kauban nagaduha-duha kon ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) tinuod ba gayud nga mipadulong na ngadto sa Sunod nga Kinabuhi tungod kay wala silay nakita nga pag bag-o sa iyang nawong human siya milalin ngadto sa walay latapusan nga kalibutan. Si Asma (hinaut untanga si Allah mahimuot kaniya) nagapangita sa timailhan sa iyang pagka propheta diha sa iyang lawas. Sa dihang wala na kini nila makita, naseguro na gayud nga siya nipaingon na ngadto sa sunod nga kalibutan.”²⁴

Nahingpit na gayud ang relihiyon ang pag pangmatuod sa mga kauban alang sa pagpasa sa balaang mensahe ngadto sa tanang katawhan napakita na ug gipadayag isip us aka saksi sa Labing taas nga Kamatuoran (al-Haqq). kasunod niini, si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) gidapit na ngadto sa kalibutan nga walay katapusan.

Sa pagkakaran, nagahulat siya sa iyang mga Ummah diha sa Manshar, nga mao ang hawanan sa kabanhawan, diha sa Sirat, ug sa sapa nga gihinganlan ug Kawthar.

Ihatag kanamo ang imong mga pag-pangamuyo, Oh Rasullulah!

Tabangi kami, Oh Rasulullulah!

Dawata kami, Oh Rasullulah!

Ang kalibutan napanalanginan pinaagi sa iyang pagkatawo sa adlaw nga Lunes, niadtong ika napulog duha sa Rabi al-awwal.

Ang Propeta Sa Kalooy

Diha usab sa adlaw nga Lunes ika napulog duha sa Rabi al-awwal nga si Allah naghatag sa Propeta sa Gimbuhaton sap ag-alagad isip us aka propheta. Si Abu Qatada nagsaysay niining musunod:

Si Propeta Muhammad gipangutana kabahin sa pagpuasa sa adlaw nga Lunes. Isip tubag niini, miingon siya:

“Mao kini ang adlaw nga ako natawo ug mao usab kini ang adlaw diin ako gipadala isip usa ka propheta”²⁵.

Sa samang pagkaagi, usa usab ka dalw nga Lunes, ang ika napulog duha ka adlaw sa Rabi-al awwal, nga misulod siya sa Medina ug mihan-ay sa saligan nga bato alang sa us aka bag-ong estado nga Islam, nga molungtad hangtud sa kahangturan.

Uf sa katapusan, usa us aka adlaw nga Lunes, sa Rabi al-awwal, nga siya mihalina ngadto sa Kinabuhing Umalabut.

Isip usa ka sanglitanan sa balaang pagpadayag, ang iyang pagkatawo, ang iyang Hijra gikan sa Mecca ngadto sa Medina, u gang iyang pagpanaw ngadto sa Sunod nga kinabuhi, pinaagi sa kahalangdon ni Allah, kining tanan nahitabo sa adlaw nga Lunes, ang ika-napulog duha sa Rabi al-awwal. Mao kini ang pagmatuod sa kabalaan niining maong bulana. Ang mga pagpadayag sa Balaang Katahum (Jamal) ug sa Balaang Himaya (Jalal) masinati nga may pagkaadunahan niining maong panahon. Diha sa mga ilalum nga mga kalibutan, ang kalipay sa mga kasaulogan uban sa sakit sa panagbulag nabugkos kini silang duha diha sa panaghiusa niining duha ka magkasumpaki nga mga panghitabo. Siya, uban sa kalooy ug kaaghup, nagahulat sa iyang mga Ummah sa sunod nga kinabuhi.

25. Muslim, Siyam 196; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V299; Ibn Hibban'al-Sahih; VIII,403; al-Bayhaqi, al-Sunan al- Kubra, VI,286.

Uban sa pagpanaw sa propheta ni Allah (ang kalinaw maana-a kaniya) ngadto sa kalibutan sa Kalipay, kining atong kalibutan nawad-an sa iyang lawasnong presensya. Sa tinuod lang, kining atong kalibutan us aka dili matinud-anon nga kalibutan, sumala sa gipahayag pinaagi sa balak sa us aka Ottoman nga magbabalak nga Sufi nga si Aziz

Kinsay nagpaabut ug pagkamatinud-anon gikan kanimo?

Dili ba ikaw man ang bakak nga kalibutan?

Dili ba ikaw man ang mao gihapon nga yuta?

Nga maoy mikuha ni Muhammad Mustafa?²⁶

**Ang Iyang Sulundogon nga
Kinabuhi ug ang Iyang Dapit
Tali sa mga Propheta**

“Kahayag ibabaw sa kahayag” (Qur’an,al-Nur,24/35)

Ang pagkinabuhi sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) maoy labing maayong sumbanan alang sa matag usa kanato. Siya ang labing maayong sumbanan sa usa ka husay kaayo nga pangulo sa us aka nasud. Siya ang sumbanan nga angay pagasundon alang niadtong mosulod sa tanaman sa balaan nga gugma. Siya ang labing taas nga sumbanan sa pagkamapasalamaton ug sa pagpaubos alang niadtong ginapaulanan ug mga gasa gikan sa Ginu-o. Siya ang labing maayong sumbanan sa pagpailub ug pagtugyan sa kaugalingon, diha sa labing mahagiton nga mga panahon ug mga dapit. Siya ang labing maayong sumbanan sa pagkamanggihatagon ug sa pagkawalay gana sa pagkuha ug mga gasa. Siya ang labing hingpit nga sumbanan sa kalooy ngadto sa mga maluyahon, sa mga gimingaw ug sa mga naulipon, ug siya us aka sumbanan diha sa pagpasaylo sa mga sala.

Kon ikaw adunahan, pamalandongi ang pagkamapaubsanon ug pagkamanggihatagon ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa nakadani sa mga kasing-kasing sa mga pangulo nga nagmasndo sa tibuok nga Arabia.

Kon ikaw maluyahon, sunduga ang sumbanan ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) sa panahon sa iyang pagpuyo sa Mecca ubos sa madaug-daugon ug malupigon nga mga pundok ug daghan nga mga mangingilog ug dagan nga ginaampoan nga mga diyos-diyos.

Kon ikaw usa ma ka madaugon nga konkistador, kuhaa nga sa nglitanan ang kinabuhi sa maisug nga Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa mibuntog sa iyang mga kaaway didto sa Bad rug sa Hunayn.

Kon napildi ikaw sa us aka pakig-away, hinaut unta nga si Allah ma nalipud kanimo: hinumdumi ang sumbanan ang kinabuhi ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nga nagalakaw uban sa dignidad, kaisug ug pagsalig diha kang Allah uban sa iyang mga gi pang martir ug mga samara nga mga kauban human sa away sa Uhud.

Ko nikaw us aka magtutudlo, pamalandungi ang sumbanan sa Propheta(ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa mitudlo sa mga ka suguan sa Diyos pinaagi sa paghatag sa iyang mahumok ug mabination nga paglamdag ngadto sa mga tawo sa Suffa (Ashab al-Suffa) diha sa tulunggaan sa iyang Mosque.

Kon ikaw us aka tinun-an, ibutang sa imong huna-huna ang sumbanan sa Propheta(ang kalinaw maa-naa kaniya) nga miluhod ug mipiko sa iyang mga tuhod sa atubangan sa Arkanghel, ang masaligan nga si Gabriel. (Jibril al-Amin)

Kon ikaw us aka magwawali, o matitud-anon nga giya nga espirituhanon, (murshid) alang sa katawhan, paminawa ang tingog sa Propheta(ang kalinaw maana- kaniya) nga misangyaw ug kaalam ngadto sa iyang mga kauban.

Kona ng imong tumong mao ang pagpanalipud sa kamatuoran, sa pagpadayag niini ngadto sa uban ug pagpatigbabaw niini, apan wa la kay makatabang niining maong gimbuhaton, tan-awa ang kinabuhi sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) nga mi wali sa kamatuoran didto sa Mecca batok sa mga madaug-daugon samtang nagadani siya kanila.

Kon imong gibuntog ang imong mga kaaway, imong giguba ang ilang resistensya, ug nagmadaugon ka batok kanila, kon imong gibuntog ang mga patu-o tu-o sa katawhan ug imong gipahayag ang kamatuoran, hinumdumi ang sumbanan sa kinabuhi sa Propheta(ang kalinaw maa-naa kaniya) niadtong adlaw nga iyang nabuntog ang Mecca. Siya misulod niining maong balaang syudad isip madaugon nga komander, apan uban sa dakung pagpaubos nagalingkud siya sa iyang kamelyo sama nga naa siya sa paghimo ug sajdah, nga sa ato pa, usa ka paghapa atubangan sa Ginu-o isip us aka pagpasalamat kang Allah.

Kon ikaw us aka mag-uuma, kuhai ug pananglitan ang kinabuhi sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) kinsa, human niya makuha ang mga yuta sa Bani Nadr, Khyabar, ug sa Fadak, nagpili ug mga maabilidad nga mga tawo aron sap ag-ugmad ug pagdumala niining mga yuta-a sa labing mabungahon nga pamaagi.

Kon ikaw nag-inusara, nga walay mga kaubanan, ibutang sa imong huna-huna ang kinabuhi sa nailo nga anak ni Adullah ug ni Aminah, ang ilang hinigugma kaayo ug bugtong inosenteng anak.

Kon ikaw us aka batan-on, hatagi ug pagtagad ang kinabuhi sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya), kinsa, isip us aka batan-on nga lalake, ug kandidato sa pagka propheta, nagaalagad isip magbalantay sa mga karnero didto sa Mecca, nag-atiman sa mga karnero sa iyang uyuan nga si Abu Talib.

Kon ikaw us aka negosyante, ug nagbiyahe alang sa negosyo, huna-huna ang mga kasinatian sa Labing Piansidunggan nga Tawo, si Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) samtang nag-una sap anon sa mga negosyante gikan sa Mecca ngadto sa Busra diha sa Syria.

Kon ikaw us aka maghuhukom o usa ka taghukom sa dula, ibutang sa imong huna-huna ang iyang hustisya ug panglantaw sa unahan sa dihang iyang gihatagan ug kasulbaran ang panagbangi sa nagkadaiyang mga tribu sa Mecca kabahin sa pangabangi kon kinsa gayud ang hatagan sa dungod sa pagpahiuli sa Itum nga Bato (Hagar al-Aswad) kay nahiabut na sila sap unto nga habit na sila magpinatyanay sa usag-usa.

Sa makausa pa, ibalik ang imong mga mata kabahin sa kasaysayan ug taga-I ug pagtagad ang kinabuhi ni Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya), nga diha sa iyang masjid sa Medina, iyang giangay pagtagad ang mga kabus nga ana-a sa kalisdanan u gang mga adunahan ug nga mihukum sila kanila sa labing tukma nga kaangayan.

Kon ikaw usa ka bana, tan-awa pag-ayo ang putli nga pagkinabuhi, ang kaaghup ug ang halawum nga mga pagbati sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) nga iyang gipakita isip sulundon nga bana.

Kon ikaw us aka ginikanan, tun-I ang kabahin sa amahan ni Fatimah al-Zalura ug tun-I ang pamatasan sa apuhan ni Hasan ug ni Husayn.

Bisan unsa pa ang imong mga kalidad ug estado nga naa ikaw karon, sa adlaw ug sa gabii, imo siyang makita nga labing hingpit nga sumbanan sa kinabuhi, magtutudlo ug mag-aagak.

Usa siya ka hingpit nga magtutudlo nga pinaagi sa pagsunod sa iyang mga gawi, imong ma korehi-an ang imong mga sayup, mawagtang ang mga kagubut sa imong kinabuhi ug mahatag ugh an-ay sa imong kinabuhi. Pinaagi sa iyang kahayag ug pag-agak, imong mabuntog ang mga kalisdanan sa kinabuhi ug imong makab-ut ang tinuod nga kalipay.

Gani, ang iyang kinabuhi maoy us aka maanindot nga hugpong sa mga talagsaon ug maluho nga mga bulak ug mga rosas nga adunay labing talagsaong kahumot.

Kon imong ma panid-an nga adunay hustisya nga nag patigbabaw dinhi sa kalibutan, kon dunay gugma nga naga dugtong sa mga adunahan ug sa mga kabus, kon ang mga adunahan diha sa us aka katilingban maga atiman sa mga kabus uban sa kalooy pinaagi sa paghatag sa ilang tukma nga pagtabang, kon ang mga kusgan manalipud sa mga dinaug-daug., kon ang mga mayo ug panglawas maga-abag sa mga masakiton, kon ang mga tag-iya sa mga daghang kabtangan magaatiman sa mga wala nay mga ginikanan ug pakan-on nila ang mga balo, makaseguro gayud kita nga kining tanang mga bililhong mga buhat atong nasunod gikan sa mga propheta ug sa ilang mga sumusunod.

Kining maong hitabo sayon kaayo makita sa kiabuhi ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya). Kini tungod kay siya ang kinapungpungan sa pagka propheta. Bisan gani ang walay gidapigan nga mga dili Muslim mapugos sa pagdawat ug pag dayeg sa iyang kahingpitan. Ang English nga tagsulat sa kasaysayan nga si Thomas Carlyle nagpadayag sa iyang panahum kabahin sa sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) diha sa iyang sinulat nga libto nga nag-uluhan ug *On Heroes, Hero Worship and the Heroic in History*.²⁷, diin iyang gipili ang mga tawo nga taas ug mga kalibre sa ilang mga gipili nga mga propesyon ug iyang ginasuta ang ilang kinabuhi u gang ilang mga nangabuhat. Pananglitan, si Carlyle nag-ila kinsa ang angayan nga tawagon ug mga maayong magbabalak, labing maayong komander, ug uban pa. Si Carlyle nga usa ka

27. Carlyle, Thomas, *On Heroes, Hero Worship and the Heroic in History*; University of Nebraska Press, 1966

kristiano kinsa mipadayag sa iyang pagtu-o diha sa iyang sinulat nga libro naga pamatuod, nagasugilon ug nagausisa kang Propeta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) nga labing mayo sa tanang mga propheta.

Sa tunga- tunga niining maong atong siglo, didto sa Lahey, Holland, adunay mga prominente nga mga iskolar ug mga tighuna-huna nagapili kon kinsay angayan nga mahisakup sa ilang lista nga us aka gatus ka labing bantugang mga tawo sa tibuok kalibutan, ug sila mismo gibati ug obligasyon sa pagpili ni Proheta Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) isip maoy nahiuna sa ilang listahan.

Ang tinuod nga maayong gawi o katarung mao kadtong gihuptan sa us aka tawo nga gidawat ug ginadayeg bisan pa sa mga mata sa iyang mga kaaway. Ang maayong gawi ug ang kaalam ni Propeta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) ginadawat bisan pa niadtong mga tawo nga wala mutuo sa relihiyon nga iyang gidala. Kini tungod kay ang talagsaong personalidad ni Propeta Muhammad (ang kalinaw maa-naa kaniya) natigum diha kaniya ang tanang kahingpitan nga moral nga makatubag sa nagkalain-lain sitwasyon sa nagkalain lain nga pamaagi. Ang sumbanan sa iayng kaugalingong kinabuhi (sirah) makahimo nga modelo nga angayan pagasundon sa mga tawo gikan sa nagkadaiyang mga ang-ang ug estado sa ilang kinabuhi. Siya mismo nahimo nga sinugdanan alang sa edukasyon sa katawhah sa tibuok nga kalibutan. Siya nagabisibis ug kahayag ngadto sa mga dalan alang niadtong nangita sa kahayag. Ang iyang pag-agak sama sa kahayag nga nagadan-ag alang niadtong nangita sa hustong dalan; usa kini ka kahayag nga dili gayud makapahisalaag sa us aka tawo nga nagasubay niini. Siya lamang ang bugtong mag-aagak sa tanang katawhan.

Ang mga tawo nga nagalingkud nga nagpalibut kaniya alang sa pagpangayo sa iyang pag-agak nagalangkub sa universo diin ang

tanang mga tawo nagakatigum. Ang tanang mga nasud, taliwala sa ilang nagkadaiyang mga pinulungan, sa kolor ug kalainan sa pamanit, ug sa nagkalain lain nilang mga sosyal ug kulturanhon nga mga gawi, nagkahiusa diha nianang us aka panaglibut. Usa kadto ka kasaulogan sa kaalam, ug kahibalo nga dili alang lalang sa us aka kaliwat, hinuon nagaduol sa katawhan sa dapit sa ilang pagkatawhanon. Mao nga, walay kalainan taliwala sa mga maluyahon ug sa mga kusgan.

Lantawa ang mga sumusunod sa atong agalon, si Propheta MYhammad (ang kalinaw maana-a kaniya). Makita nimo kining mga inilang mga tawo: si Najashi, ang hari sa Abyssinia; Farwa, ang pangulo sa Ma'an; si Zulkilah, ang pangulo sa Himyar; Daylami sa Firuz; Marakabud, kinsa gikan sa mga pangulo sa Yemen, si Ubayd ug si Jafar nga gikan sa mga gobernador sa Umman.

Uban sa laing pagpamilok,, makita nimo, gawas sa mga hari ug inilang mga pangulo, mga ulipon ug mga kabus, mga tawo nga wala gayud maila nga kaubanan sama kanila ni Bilal, Habbah, Ammar, ug si Abu Fukayha, apil usab ang mga ulipon nga mga babaye nga walay nag-sangga kanila sama kanila ni Sumayya, Lubayna, Zinnira, Nahdiyya ug si Umm Abis.

Kauban sa iyang mga halangdon nga mga kauban, adunay mga tawo nga mga malantip ug pangutok, mga malantip nga panghuna-huna, ug lig-on nga mga opinion., uban usab niini ang mga tawo nga may mga abilidad sa mga pino nga mga gimbuhaton; mga tawo nga dunay halawum nga panabut sa mga tinagoan sa kalibutan ug kadtong adunay mga katakus nga magdumala ug mga nasud uban sa kaalam ug gahum.

Ang mga sumusunod sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) nangulo ug mga syudad. Sila nagamando ug mga probinsya. Ang katawhan nakakab-ut ug kalipay tungod kanila. Sila nakatagamtam

ug hustisya. Ang iyang mga sumusunod nagsangyaw ug kalian ug pagkahapsay. Uban kaniya, ang tanang katawhan nag tagad sa usag usa isip mga igsuon. Si Lafayette, kinsa mao ang naghan-ay sa salabutanon nga pundasyon sa 1789 nga Revolusyon sa Pransya, nagausisa sa tanang mga balaodnong Sistema sa wala pa niya ideklarar ang Pamahayag Mahitungod sa Tawhanong Katungod ug nakita niya ang pagka labaw gayud sa Balaod sa Islam nga gitataw niya sa pagpadayag niining mosunod:

“Oh Muhammad! Wlala pa gayud bisan kinsa nga nakatupong sa imong nakab-ut sa imong pag tukod ug hustisya.”

Ang batasan u gang espirituhanong kusog sa Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) kusog kaayo nga maoy nakapataas sa katilingban nga niadtong panahuna hapit na mahimong mga luog, us aka katawhan nga wala maka-amgo sa tawhanong kasaysayan, ngadto sa kahintang nga mga kauban; mao kini ang kahintang nga dili gayud maabut sa uban. Iyang gihiusa silang tanan ubos sa us aka relihiyon, us aka bandila, us aka kultura, us aka sibilisasyon ug us aka kagamhanan.

Iyang gihimo ang mga wala makamgo ug kultura nga mga tawo ug wala makaila ug balaod ngadto sa pagka-edukado nga mga katawhan; iyang gihimo ang mga luog ngadto sa pagka sililizado nga mga tawo, ang mga criminal ug kadtong mga mabangis ngadto sa pagka makiDiosnon. Mao nga, gihimo nila sila nga mga dili kasarangan nga mga tawo nga nagapuyo diha sa kahadlok ug gugma kang Allah.

Ang us aka katilingban nga wala gayud maka hatag ug us aka madungganong tawo sulod sa pipila n aka gatusan nga mga katuigan nagahatag ug daghang mga personalidad nga gidayandayanan ug

kahayag ug pag-agak. Ug ilang gidala ang ilang pagka linamdagan ngagto sa labing suok nga dapit sa kalibutan, kada usa kanila nagsala sa sulo sa pagtu-o, sa kahibalo ug kaalam. Ang kahayag nga mikunsad didto sa disierto giapud apud ngadto sa tanang katawhan. Ang tumong sa pagbuhat sa kalibutan natuman gayud.

Apan bisan pa kon gibuntog na niya ang mga kasing kasing sa mga katawhan isip usa ka modelo nga magtutudlo, usa ka kahimtang nga iyang nakab-ut sa hamubo lang nga panahon, nga bisan ang mga hariniing kalibutana dili makakab-ut niini, nagpabilin gihapon siya sa pagpuyo sa iyang mapaubsanong kinabuhi, nga wala siya mag bali-bali sa mga kalibutanong mga butang nga mas sayon niyang makuha alang sa iyang kaugalingon. Samar a gihapon sa naandan, nagapuyo siya isip usa sa mga kabus diha sa iyang ubos nga puluyanang nga binuhat sa mga pinauga sa adlaw nga mga tipaka nga yuta. Nagkatulog siya sa us aka nipis nga hanig sa salog nga gisudlan ug mga dahoon sa kahoy. Nagbisti siya sa kasarangan lamang. Iyang gihimo nga sumbanan sa iyang pagpuyo ang kinabuhi sa labing ubos nga tawo. Adunay mga panahon nga dili siya makakita ug makaon ug iya na lamang hiktan ug bato ang iyang tiyan aron dili niya mabati ang kagutom., ug sa samang higayon magpadayg sa iyang pasalamat kang Allah. Nagapadayon siya sa pagpangayo ug pasaylo ug pagdayeg bisan kon ang iyang mga nangagi ug umalabut pa nga mga sala ginapasaylo na. Iyang gigahin ang gabii sap ag-ampo hangtud nga manghubag na gani ang iyang mga tiil. Siya nagpadala ug hinabang diha-diha dayon ngadto sa mga kabus kon kini gikinahanglan gayud. Siya ang tinubdan sa kalipay niadtong mga makalooy ug mga nag-inusara. Siya mismo naghatag sa iyang kaugalingon nga mga oras ngadto sa mga tawong wala gayud motabang kanila. Dugang pa niini, iyang gipanalipdan sila labaw pa kay sa uban tungod sa iyang walay kunutubang pagka maloloy-on ug pagka malumo.

Sa adlaw nga gibuntog niya ang Mecca, us aka syudad diin siya mismo giila nga labing makagagahum nga tawo, usa sa iyang lumuluoyo sa samang dapit miduol kaniya. Ug nagpangurog nga nagkanayon:

”Oh mensahero ni Allah, Tudloi ako kabahin sa Islam”.

Iyang giagni ang maong tawo sa pagpahulay pinaagi sa pagpahinumdum kaniya sa iyang labing mahuyang nga higayon sa iyang kinabuhi.

“Pagpahulay na akong igsuon. ! Dili man ako us aka hari o us aka emperador. Ako ang ilo nga mga ginikanan gikan sa imong daan nga silingan (nagpasabut mao ang iyang inahan, nga naanad sa pagkaon ug pinauga sa adlaw nga karne”²⁸.

Uban niining maong mga pulong, iyang gihatagan ang kasaysayan sa kanataasan sa pagpaubos, ang maong gitag-on nga wala pa gayud maabut sa uban.

Sa maong adlaw, si Abu Bakr, nga maoy iyang higala didto sa langub niadtong pahahon sa Hijra, nagadala sa iyang amahan pinaagi sa pagbaba niini, kay dili na man kini makalakaw. Gusto niya nga ang iyang amahan mapasundayagan sa mensahe sa Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) Ang Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya miingon:

“On Abu Bakr, ! Ngano naghatag pa ikaw ug kahasul sa imong tigulang nga amahan. ? Dili ba diay ako maka-adto kaniya?”²⁹

Daghang mga nasud nga sa ilang kaugalingong kagustuhan, mipaubos sa iyang pagpanalipud. Ang iyang pag pangulo mikatap sa

28. Ibn Majah, Al’imah 30, al-Hakim, al-Mustadmk, II,506; al-Tabarani,al-Mu’jam al-Awsat,II.64.

29. Ahmad ibn Hanbal, al Musnad, VI,349, Ibn Hibban,al-Sahih,XVI,187; al-Hakim,al-Mustadrak, III,48.

tibuok Arabia. Iyang mabuhat ang tanan nga gusto niyang buhaton, apan wala gayud sukad niya ihiklin ang iyang pagka mapaubsanon. Siya miingon nga wala siyaya gahum sa tanan, hinunu-a ang tanan ana-a sa pagkontrolat ni Allah. Panalagsa, mahimo siyang adunahan. Ang mga panon sa kamelyo sa mga negosyante nagabaha padulong sa Medina uban sa ilang mga katigayunan. Iyang gipanghatag ang tanan niyang mga katigayunan nga gikan kanila ngadto sa mga kabus ug nagpadayon siya sa iyang mapaubsanon nga kinabuhi sama sa una. Siya miingon:

“Kon ako makaangkon ug bulawan sama kadako sa bukid sa Uhud, Dili nako kini kuptan nga labaw sa tulo ka adlaw, gawas sa pagbayad sa akong mga utang.”³⁰

Dunay mga adlaw nga manglabay nga walay kalayo nga magasiga sa balay sa Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) para siya makaluto. Adunay daghan nga mga panahon nga matulog na lang siya nga gutom kay walay makaon.

Usa ka adlaw niana, si Umar miadto sa balaang balay sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya). Iyang gitan-aw ang iyang lawak. Halus wala gayud kini sulod.

Adunay us aka kutson nga disudlan ug mga dahon sa datiles. Ang Propheta(ang kalinaw maana-a kaniya) natulog nianang maong kutson. Ang mga laya nga dahoon sa datiles maghatag ug lama sa iyang balaan nga lawas. Adunay harina nga sebada diha sa us aka eskina sa iyang balay. Abay niini, adunay us aka sudlanan sa tubig. Gawas niini, wala nay lain nga makita sa iyang lawak. Ang iyang katigayunan nagalangkub lamang niining tanan nga nahisgutan sa unahan. Mao kini ang panahon nga ang tibuok Arabia niyukbo

30. Bukhari, Tamanni 2: Muskim,Zakdt 31; Ibn Majah, Zuhd 8; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad,II,256.

sa iyang gahum. Si Umar nakapanghupaw sa iyang nakita nga sitwasyon. Wala niya mapugngi ang iyang kaugalingon sa paghilak. Ug samtang ang mga luha midagayday sa mga mata ni Umar, ang Propheta nangutana kaniya:

Omar, ngano naghilak ka man?”

Si Umar mitubag:

“Ngano nga di gud ko makahiliak, oh Mensahero ni Allah. ! Ang mga emperador sa Roma ug sa Iran nagapahimulos sa kahayahay ! Apan si Rasullulah nagkatulogan sa us aka yano nga kutson nga puno sa mga dahong datiles!”

Si Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) mipadasig kang Umar ug miingon kaniya:

“Oh Umar, pasagdahi si Caesar u gang emperor sa Iran (Kisra) nga maglipay dinhi niining kalibutanana. Ang kalipay nga matagamtam sa Sunod nga Kinabuhi igo na kanato.”³¹

Sa us aka susama nga panghitabo, siya miingon:

“Unsa bay nahimo niining kalibutanana alang kanako? Ang akong relasyon tali niining kalibutanana susama sa us aka nagbyahe nga nagbyahe sa panahon sa ting-init, matulog ubos sa landing sa us aka kahoy, unya magmata, ug magpadayon sa iyang panaw.”³²

Ang iyang pagsabut sa kinabuhi usa gayud ka hingpit nga paagi.

Ang iyang kinabuhi maoy hingpit nga ejemplo alang sa iyang mga sumusunod, bisan pa sila mga kabus ba o adunahan, kusgan o maluyahon.

31. Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad,II298; al-Tabarani, al-Mu”jam al-Kabir. X, 162.

32. Tirmidhi, Zuhd 44; Ibn Majah, Zuhd 3; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I,301.

Sa dihang namatay na siya wala gayud siya makaangkon bisan usa na lamang ka dirham o dinar, ni us aka ulipon o us aka karnero. Unsay iyang nabilin mao lamang ang usa ka ugis nga babaye nga baka, ang iyang espada, ug pipila ka mga yuta sa Fadak nga iya pa gayud gihatag alang sa pagtabang sa mga kabus. Sa us aka pagkasulti, wala siya magbilin ug kabtangan. Labaw sa tanan, tungod kay siya nabalaka nga ang mga Muslim maghatag ug hinabang ngadto sa iyang kauban sa iyang balay, siya nagasugo nga dili gayud kini dawaton nga mga hinabang.

Kining maong mga ejemplo nagpasundayag nga kining maong tawo nga wala gani maka-eskuyla nga natawo sa kalibutan nga wala pa ma abuti ug sibilisasyon, mao ang tinuod nga pangulo sa tanang panahon., sa kagahapon, karon ug sa umaabu, u gang iyang mga panig-ingnan dili gayud masundug.

Wala niya hatagi ug bili ang bahandi., ang luho, ang gingharian, u gang kaharuhay. Samtang siya naningkamut sa pagtukod ug pagtu-o alang sa Usa lamang ka Ginu-o, (tawhid) ang mga kabtangan ug himaya dinhi sa kalibutan alang kaniya mga walay bili nga sama sa walay bili nga mga dayan-dayan.

Si Aisah nagsugilon nga adunay us aka babaye nga mibisita kaniya. Sa dihang iyang nakita ang higdaanan sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) nga walay lian kon dili us aka yanong kutson nga gipilo ug gibutang sa us aka dapit sa lawak, midagan ang maong babaye ngadto sa iyang balay ug mibalik nga nagdala na ug usa ka hamugaway nga kutson nga gisudlan ug mga balhibo sa karnero. Unya sapag-abut sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) ug nakita niya ang iynang higdaanan nga kutson nailisan na ug us aka hamugaway nga kutson, mipadayag siya sa iyang dili pagkagusto niini ug siya miingon ngadto sa iyang asawa, nga si Aishah.:

“Oh Aishah,! Iuli kining maong kutson sa tag-ya niini! Kon pinaagi sa Ginu-o, kon buot pa ako, Ang Ginu-o mismo mao ang magbutang ubos sa akong gahum ang bukid sa mga bulawan ug mga plata nga makahimo sa pag-uban kanako sa akong”³³

Kining maong sanglitanan mismo igo na nga makapadayag nga ang Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) wala gayud maghatag ug bili sa mga butang niining kalibutana.

Dugang pa nianang talagsaong mga hiyas, usa sa labing naila nga hiyas nga iyang gihuptan mao ang dili hitupngan niya nga paghigugma sa iyang katilingban(ummah) nga haom kaayo nga gipadayag niining musunod nga mga berso:

“Karon, midangat diha kaninyo, ang mensahero nga gikan sa inyong pundok, gikaguol niya nga kamo mag-antus, mainiton nga nabalaka kaninyo, ug ngadto sa mga magtutu-o siya ang labing mayo ug maloluy-on.” (Qur’an, Tawba, 9/128)

Ang balaan nga pagkatawo sa Propheta(ang kalinaw maana-a kaniya) diin gamay lamang kaayo ang masabtan sa tawhanong panghuna-huna, mahisama lamang siya sa tumoy sa dako kaayo nga yelo nga na-a sa dagat. ; kini nagalangkub sa kinatuktukan sa hugpong sa iyang tawhanong mga pamatasan. Kini tungod kay si Allah ang Labing Halangdon, nagabuhat niining maong balaan nga tawo isip “uswa hasanah”, ang labing hingpit nga ejemplo nga angay pagasundon sa tanang katawhan. Tungod niini, Iyang gisaka ang Iyang Proheta (ang kalinaw maana-a kaniya) pinaagi sa pagdala kaniya sa naglainlaing nga mga ang-ang gikan pa sa iyang “pagkawala nay mga ginikanan” nga maoy giila nga labing ubos nga pundok sa katilingban, ug midala kaniya ngadto sa tanang

33. Ahmad ibn Hanbal, Kitab al-Zuhd, p. 53; al-Bayhaqi, Shu’ab al-Iman, II, 173; Ibn Abi Asim, Kitab al-Zuhd, I, 14.

ang-ang sa kinabuhi, ngadto sa kinatumyan nga dapit sa gahum ug katakus, nga mao ang pagka propheta ug pagkapangulo sa nasud. Ang tumong ug tuyo niining hinay-hinay nga pagpasaka kaniya mao ang paghatag sa mga katawo gikan sa nagkalain-laing ang-ang sa katilingban sa pagtan-aw kaniya isip hingpit nga sumbanan sa pamatasan ug sap ag-awat niini sa ilang kinabuhi,, pinasikad sa ilang abilidad ug gahum. Ang among katawhan, nga nakakuhu pag-ayo niining maong tumong, nakahimo ug gamay nga porma (ism-i tasghir) sa ngalan nga Muhammad, ug gigamit niini isip naandan nga ngalan alang sa tanan.

Kining porma sa ngalan nga Muhammad sapinulungan nga Turkish mao ang ngalan nga Mehmetjik, nga nagkahulugan ug gamay nga Muhammad. Ang ngalan nga Mehmetjik (gamay nga Muhammad) magdala ngadto sa huna-huna ang us aka gamay nga modelo sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) diha sa matag usa ka tawo, ilabina gayud kadtong nagatu-o sa pagka usa ni Allah ug magasugot Kaniya. Sa samng higayon, kining maong paghingalan niini, magadasig sa matag usa aron mamahimo nga sama kang Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) diha sa sulod sa ilang tagsa tagsa ka mga abilidad sa kinabuhi.

Bisan pa sa iyang pagkabata ug sa iyang pagka batan-on, walay bisan gamay nga kakulangon ang naobserbahan sa pagkatawo ni Propheta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya).- dili sama sa ubang mga tawo nga mangangkon nga sila mga mag-aagak ug mga pangulo sa katawhan, ilabina gayud ang mga pilosopo. Ang iyang personalidad wala molambo p[inaagi sa hinay hinay nga paghingpit ug pag ugmad, nga mao ang mga panghitabo sa mga ubang mga pangulo ug mga mag-aagak. Mao kini ang resulta sa balaang kapalaran ug suporta. Siya gani, bisan pa sa iyang

pagkabata, nagpakita nga ug hingpit nga pamatasan, nga nagapakita sa hinungdan ngano nga gihatag kaniya ang responsibilidad nga gisangon kaniya sa umalabut.

Ang positibo ug negatibo nga mga panglantaw sa mga pilosopo, kansang mga panghuna-huna wala paga giyahe sa balaang pagpadayag, kabahin sa kalinaw nga katilingbanon ug pag-angay-angay, sa makadaghan nga higayon nagpabilin lamang sa mga pahina sa mga libro, samtang ang uban usab nga gisalin ngadto sa buhat wala usab mohangtud ug dugay. Gawas niini, ang mga pilosopo napakyas pagbuhat ug mga klaro nga mga butang o mga modelo diha sa ilang kinabuhi, ug sa kiabuhi sa uban ang mga prinsipyo nga ilang gihan-ay kabahin sa paghingpit sa tawhanong pamatasan.

Ang panglihuk sa Propheta (ang kalinaw maana-a kaniya) sa laing bahin, naglihuk isip usa ka praktikal nga sumbanan sa moralidad ug naglangkub sa pundok sa mga modelo. Panagliton, ang pilosopo nga si Nietzsche nagpadayag sa iyang huna-huna kabahin sa gitawag ug superman kon pagkab-ut lagpas sa ordinaryong tawo, apan wala gayud niya mapasabut kining maong ideya kining labaw sa kasarangan nga tawo uban sa klaro nga mga panglihuk sa inadlaw nga kinabuhi. Mao nga nagpabilin lamang kini nga usa lamang ka ideya sulod sa huna-huna sa tawo. Sa laing bahin, sa moralidad sa Islam, ang Propheta (ang kalinaw maa-naa kaniya) naghimo sa iyang kaugalingon isip usa ka mag-aagak sa katawhan uban sa tanang mga buhat niya isip us aka tawo, nga maoy kinatumyan sa kahingpitan.

Sa laing bahin, si Aristotle, nagahan-ay ug mga sumbanan sa balaud sa moralidad. Apan wala pa kitay nakita nga bisan usa nga nakakab-ut ug kalipay pinaagi sa paggamit sa pamimilosopiya ni Aristotle. Kini tungodkay ang kasing-kasing sa mga pilosopo wala

makaagi ug paglinis ug paghinlo, nga sama sa mga propheta., u gang ilang mga pulong ug mga buhat wala gayud mahingpit pinaagi sa paglig-on gikan sa pinadayag. Tungod niining maong rason, ang ilang mga pamaagi nagpabilin lamang sa mga lawak konperensya ug diha sa mga pahina sa ilang mga sinulat nga mga libro, dili sa matag adlaw nga kinabuhi sa katawhan.

Sa tanan nga mahimong sama kang Muhammad (and kalinaw ma-anaa kaniya) sulod sa iyang kaugalingon nga mga abilidad. Bisan ingon sa usa ka bata o batan-ong lalaki, walay pagkadili hingpit ang nakita sa kinaiya ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) - dili sama sa ubang mga tawo nga nag-angkon nga mga giya ug mga lider sa katawhan, panguna ang mga pilosopo.

Ang iyang personalidad wala mouswag pinaagi sa inanay nga kahingpitan ug kauswagan, nga mao ang kahimtang sa ubang mga lider ug giya. Kini resulta sa diosnong padulngan ug suporta. Siya, bisan pa sa pagkabata, nagpakita sa hingpit nga pamatasan, nga nagpakita sa iyang merito alang sa responsibilidad nga iyang pagahuptan sa umaabot.

Ang mga positibo o negatibo nga panglantaw sa mga pilosopo, kansang mga hunahuna wala gigiyahan sa balaang pagpadayag, mahitungod sa sosyal nga kalinaw ug panag-uyon nagpabilin sa kadaghanan nga bahin sa mga panid sa ilang mga libro, samtang ang pipila nga gihubad ngadto sa aksyon wala magdugay. Gawas niini, ang mga pilosopo napakyas sa paglihok ingon nga mga kongkreto nga mga panig-ingnan o mga modelo sa ilang kaugalingong mga kinabuhi o sa pagpangita sa mga panigingnan sa mga kinabuhi sa uban sa mga prinsipyo nga ilang gilatid mahitungod sa kahingpitan sa kinaiya sa tawo. Apan ang kinaiya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), naglihok isip praktikal nga sukdanan sa moralidad ug naglangkob sa hingpit nga konstelasyon sa mga modelo.

Pananglitan, ang mga pilosopo nga si Nietzsche nagpahayag sa iyang panglantaw mahitungod sa mga lawaw nga mga tawo, apan dili niya mapasabot ang konsepto sa talagsaon nga tawo nga adunay mga buhat nga nahitabo sa adlawadlaw nga kinabuhi. Busa, kini nagpabilin nga usa lamang ka teoriya. Hinuon, sa moralidad sa Islam, ang Propeta (ang kalinaw nga anaa kaniya) nagsilbi ug magpadayon sa pag-alagad isip giya sa katawhan ang tanan niya nga buhat isip tawo nga maoy naghugpong sa kinatumyan sa kahingpitan. Si Aristotle, sa laing bahin, nagpadayag sa prinsipyo ug sa balaod sa maayong gawi. Apan, dili kita kakita ug bisan kinsa nga makakab-ot ug matinud-anon nga kalipay pinaagi sa pagsunod sa pilosopiya ni Aristotle. Kini tungod kay ang kasingkasing sa usa ka pilosopo wala moagi ug proseso sa pagputli ug paghinlo, sama ra usab sa mga propeta ug sa ilang mga pulong ug buhat nga wala mahingpit sa suporta sa pagpadayag. Busa nga ang ilang pamaagi nagpabilin nga naa ra sa sulod sa ganghaan sa panagtapok ug nahilatid sa mga pahina sa mga libro, wala sa pangadlaw-adlaw nga kinabuhi sa mga tawo.

Ang atong agalon, si Propeta Muhamaad (ang kalinaw ma-anaa kaniya), hinunoo, sa wala pa siya mo lingkod sa iyang sugo sa pagka-propeta, nakaani ug simpatiya ug pagsalig sa mga tawo nga nakaila kaniya nga “ang masaligan” ug “kasaligan.” Siya nagsugod sa iyang tahas human matuman ang maong pagkasiya. Ang mga tawo nakaila sa iyang maayo nga batasan, kaayo, ug kaligdong sa wala pa ang iyang pagka-propeta ug gipangga siya nila. Ang iyang mga tawo, nga mihatag kaniya ug angga nga al-Amin (ang Masaligan), miuyon sa iyang paghukom sa walay pagsupak sa dihang sila naay panagbangi sa pamaagi sa pag-ilis sa Itom nga Bato nga lugar samtang giayo ang Ka’bah. Sa pagkatinuood, ang propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) hugot nga milikay sa iyang kaugalingon

sa tanang klase nga pagpakasala ug sa pagpanglapas sa katungod sa uban.

Ang bugtong nga hugpong nga iyang giapilan sa wala pa siya mosulod sa pagkapropeta mao ang Hilf-al-Fudul, ang Pakigsaad sa mga Matinahuron. Kini tungod kay ang Hilf-al Fudul mao ang hugpong nga nagpahinungod ngadto sa pag-alagad sa hustisya, ug ang diwa sa iyang mga desisyon mao ang mga mosunod: “Kung ang katungod sa usa ka tao nga gikan sa Mecca o sa gawas sa nasod kay gilapas, ang dautan pagasupakon diha diha dayon, ug ang bahin sa biktima pagadawaton, hantod and kadaot mabayran. Ang pagpang apod-apod sa mga katungod, hustisya, kalinaw, ug panag-uyon sa katilingban masiguro.” Kining kasabutan batok sa pagpanglupig ug pagpanglapas sa katungod nagdani sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug ayo nga siya misulti sa pagka Propeta na niya: “Naa ako sa balay ni Abdullah ibn Jud’an uban ang akong mga uyoan. Dili unta ako mas malipayon kon ako gihatagan og lugar nga mga pulang kamel (nagpasabut nga ang bahandi niining kalibutana) moapil ko sa usa ka grupo bisan kung gidapit ako karon.”³⁴ Kini ug uban pang walay katapusan nga pananglitan sa pagpakita ug hustisya ug kalooy, sa kinabuhi sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mga pananglitan para awaton sa katawhan hangtod sa katapusan sa panahon. Ingon nga ang usa ka mata makaila sa usa ka masanag nga kahayag, ang kamatuoran niining taas nga kandila nga nagsidlak sa kalibutan dili mahimong ihikaw, labing menos dili sa sulod nga kalibutan. Sa pagkatinuod, pinaagi sa makatarunganon nga pagsusi, daghang mga dili Muslim nga mga eskolar ang sinsero nga gidawat ang iyang hiyas ug kalampanan. Usa kanila, si Thomas Carlyle, sumala sa gitudlo kaniadto, nag-ingon sa iyang libro, “Sa Mga Bayani, Pagsimba sa

34. Ibn Sa’d, al-Tabakat, 1, 129; Ibn Hisham, al-Sirah al-Nabawiyah, 1, 133-134; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 190-193; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubra-VI, 367.

Mga Bayani or Ang Kabayanihan sa Kasaysayan,³⁵ nga ang iyang pagkatawo nagpakita sa pagtungha sa kahayag gikan sa kangitngit. Ang Encyclopedia Brittanica nagpamatuod usab sa iyang kaligdong pinaagi sa pagpahayag nga wala'y panahon nga adunay usa ka propeta o relihiyosong repormador nga nakaabot sa lebel sa kalamputan nga nakab-ot ni Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya).

Ang awtor nga si Stanley Lane-Poole, miangkong nga ang adlaw nga si Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) midaog batok sa iyang mga kaaway mao gihapon nga adlaw nga siya nakadaug sa labing dako nga gubat sa kaligdong sa iyang kaugalingon, ingon nga iyang gipasaylo ang tanang mga Qurayshites ug gipasaylo ang tanan nga mga taga-Mecca. Sa susama, ang awtor nga si Arthur Gilman nakamatikod sa iyang kagamhanan sa panahon sa pagbuntog sa Mecca. Miingon siya nga ang gibug-aton sa iyang gibutang sa mga Meccans dali nga makahimo kaniya nga manimalos. Bisan pa niana, siya nagdili sa bisan unsang matang sa pagpaagas sa dugo pinaagi sa iyang kasundalohan. Nagpakita siya og dakong kalooy ug nagpabilin nga mapasalamaton ni Allah.

Ang Propeta Percieved by Pagkawalay Alamag

Ang Propeta ingon sa panan-aw sa mga Nagtuo ug Daghang Diyos Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakaangkon sa pagsalig sa mga Arabo nga nagtuo ug daghang dios panahon sa Relihiyosong Pagkawalay Alamag (al-Jahliyya).

Bisan si Abu Jahl, ang labing mabangis nga kaaway sa Islam, kausa miingon kaniya: “O Muhammad! Dili ko motawag kanimo nga bakakon, apan dili ko ganahan sa relihiyon nga imong gidala...”³⁶

35. See page 51

36. Tirmidhi, Tafsir Surah 6,1; al-Hakim, al-Mustadrak, II, 345.

Ang Propeta Sa Kalooy

Ang iyang labing kusgan nga mga kaatbang midawat sa pagkakasaligan sa Propeta (kalinaw diha kaniya) sa ilang mga kasingkasing, apan sa gawas, ilang gisalikway siya tungod lamang sa ilang pagkamapahitas-on. Gihulagway kini sa Qur'an ingon sa mosunod: “Kami nahibalo gayud sa kasubo nga ilang gisulti kanimo: Dili ka nila isalikway; Kini mao ang mga ilhanan sa Allah nga gilimud sa mga dautan.” (Qur'an, An'am, 6/33)

Si Heraclius, ang Byzantine nga emperador niadtong panahona, kinsa mipildi sa Persians sa 628 AC, nakadawat og sulat gikan sa Propeta samtang siya didto sa Siria. Gidapit siya sa sulat ngadto sa Islam. Gipakita ni Heraclius ang interes sa sulat inay sa kasuko. Gusto niyang magpakisayod ug manguha og dugang nga kasayuran mahitungod niining bag-ong relihiyon.

Tungod niini nga katuyoan, siya nagmando nga ang pipila ka mga lungsuranon sa bag-ong Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) dad-on sa atubangan niya. Nianang panahona, si Abu Sufyan, nga usa ka walay kalooy nga kaaway sa Propeta, didto sa Syria nga nanguna sa usa ka caravan sa mga negosyante nga Meccan. Kini mao ang ikaunom nga tuig sa Hijrah ug adunay usa kapagpahulay sa away tali sa mga politeista nga mga Meccano ug sa Propeta.

Ang mga tawo ni Heraclius, nga nangita sa pipila ka mga Meccans aron sa paghatag kanila sa kasayuran mahitungod sa bagong Propeta, miadto kang Abu Sufyan ug sa iyang mga higala ug gidala sila ngadto sa emperador. Si Heraclius ug ang iyang hugpong adtong panahona naa sa Ilya o Bayt alMaqdis. Si Heraclius, giubanan sa mga lider sa Byzantine, midawat kanila ngadto sa iyang atubangan ug nakigsulti kanila pinaagi sa usa ka tighubad.

Si Heraclius nangutana: “Kinsa ang labing suod nga paryente niini nga tawo nga nagmantala sa pagka-propeta?” Si Abu Sufyan miingon: “Ako ang iyang suod nga paryente dinhi.” Si Heraclius mimando: “Dad-a siya ug ang iyang mga higala nga mas duol! Himoa nga ang iyang mga higala magpabilin duol kaniya samtang ako makigsulti kaniya. “ Milingi siya sa iyang tighubad ug miingon: “Sultihi sila nga mangutana ako niining tawhana bahin sa bag-ong Propeta. Kon siya mamakak, sila kinahanglan mopasidaan kanako nga siya namakak.”

Sa dihang gisaysay niya kini nga sugilanon, si Abu Sufyan miingon “Pinaagi sa Dios, Kung wala ako masayud nga ibutyag sa akong mga higala ang akong mga bakak, ako nakahibalo gayod mahitungod kaniya.”

Si Abu Sufyan misugilon sa iyang pakigpulong kang Heraclius ingon sa mosunod: Ang unang pangutana nga gihangyo ni Heraclius mao: “Unsa ang iyang kaliwatan?”

Miingon ko: “Ang iyang kaliwatan gitahud pag-ayo sa among taliwala!”

“Aduna ba kaninyo ang adunay susama niini nga pag-angkon?”

“Wala”, ako miingon. Siya nangutana: “Adunay bay usa ka hari taliwala sa iyang mga ginikanan ug mga apohan?” Miingon ko: “Wala”.

Siya nangutana: “Ang iyang mga sumusunod ba gikan sa ubos o taas nga mga pundok sa mga tawo?” Ako mitubag: “Gikan sa ubos nga pundok sa mga tawo.”

Siya nangutana: “Nagdaghan ba o nagkunhod ang gidaghanon sa iyang mga sumusunod?” Ako mitubag: “Ang gidaghanon sa ilang gidaghanon.”

Siya nangutana: “Aduna bay usa kanila nga mibiya sa bag-ong relihiyon tungod kay wala niya kini gusto?” Miingon ko: “Wala.”

Siya nangutana: “Gisumbong mo ba siya sa pagpamakak sa wala pa kini nga hitabo?” Miingon ko: “Wala.”

Siya dugang nga nangutana: “Gilapas ba niya ang iyang saad?”

Miingon ko: “Wala, gituman niya ang iyang mga saad apan naghimo kami’g kasabotan sa usa ka panahon ug wala pa masayud kung unsa ang iyang pagaadtoan nga buhaton.”

(Si Abu Sufyan miingon, “Mao lamang kini ang akong mahimo sa akong tubag sa posibleng pagdaot kaniya.”)

Si Heraclius nangutana: “Nakig-gubat ka ba kaniya?” Miingon ko: “Oo.” Si Heraclius nangutana: “Unsa ang resulta sa mga gubat?”

Miingon ko: “Usahay nidaug kami batok kaniya, usahay siya nidaug batok kanamo.”

Siya nangutana: “Unsa ang mga butang nga gisugo niya kanimo nga buhaton?”

Ako mitubag: “Gikinahanglan Niya nga magsimba kita sa Dios lamang, dili makig-uban sa mga kauban niya ug mobiya sa mga dios-dios sa atong gisimba sa mga katigulangan. Siya nagsugo kanato sa paghimo sa salat, nga mahimong matinud-anon ug putli, aron mapanalipdan ang atong dungog ug magpabilin nga suod ug maayo nga relasyon sa mga paryente.”

Dayon si Heraclius miingon ngadto sa tighubad: “Sultihi siya nga ako nangutana mahitungod sa iyang kaliwatan. Siya miingon nga kini gitahud kaayo sa taliwala nila. Ang mga propeta naggikan sa tinahud nga kaliwatan sa ilang katilingban. Nangutana ako kung adunay usa nga naghimo sa susama nga mga pagangkon, siya miingon nga wala. Kung adunay bisan usa nga nag-una kaniya

nga ingon niana ako nagduda nga iyang gihisgutan siya ingon nga panig-ingnan. Nangutana ako kung adunay hari sa iyang kaliwatan, miingon siya nga wala. bala may hari sa tunga sang iya mga katigulangan; Miingon siya nga dili. Kon kini mao ang ingon niana, ako nagduda nga siya naningkamot nga mabawi ang iyang korona. Gipangutana ko kung nasakpan ba niya nga namakak sa wala pa siya moangkon nga propeta, siya miingon, wala. Nahibal-an ko nga ang usa nga dili mamakak sa mga tawo dili usab mamakak mahitungod sa Dios. Nangutana ako mahitungod sa iyang mga sumusunod, mahitungod kon sila nahisakop sa ibabaw o sa ubos nga mga klase sa katilingban. Siya miingon nga sila sakop sa ubos nga han-ay sa ilang katilingban. Nahibal-an nga sa sinugdan, ang mga sumosunod sa mga Propeta gikan sa ubos nga han-ay sa katilingban. Gusto kong mahibal-an kon ang gidaghanon sa mga sumusunod nagkadako o nagkunhod. Siya miingon nga nagkadaghan sila. Usa sa mga kinaiya sa usa ka matuod nga relihiyon mao nga ang ilang mga sumusunod nagdugang sa sinugdanan. Nangutana ko kung may mibiya ba niining bag-ong relihiyon human niya gidawat kini. Miingon siya nga wala. Mao kini ang kalipay nga ang kalipay sa pagsalig mosulod sa kasingkasing ug motubo ug mogamot niini. Nangutana ako kung iya ba nga gibungkag ang iyang saad; Miingon siya nga wala. Ang mga propeta sama niana; wala nila gub-a ang ilang mga saad. Gipangutana nako siya sa iyang gusto nga buhaton sa iyang mga sumusunod. Miingon siya nga gisugo niya sila sa pagsimba sa usa ka Dios, aron dili makig-uban sa iyang mga kauban, dugang pa nga siya nagkinahanglan nga sila maghimo sa ritwal nga pag-ampo, magmatinud-anon, ug magmaputli ug magdala sa dungganong kinabuhi. Kung tinuod ang iyang gisulti, kini nga tawo sa dili madugay modominar bisan sa yuta nga karon akong gibarugan. Nahibal-an ko nga ang pagtungang sa usa ka Propeta mahitabo, apan wala ako masayud nga siya mogawas gikan sa taliwala nimo. Kon

ako naghunahuna nga ako makasulod sa iyang atubangan, dali kong dawaton ang mga kalisud nga akong atubangon. Kon ako uban kaniya, hugasan ko ang iyang mga tiil.”

Dayon gipangayo ni Heraclius ang sulat nga gidala kaniya sa mensahero Dihya. Ang sulat gidala ug gibasa ngadto kaniya. Sa sulat, gisulat ang mosunod. “Sa ngalan ni Allah, ang Labing Maloloy-on ug Labaw nga Pagkamaloloy-on.” Gikan kang Muhammad, ang sulugoon ug mensahero ni Allah, ngadto kang Heraclius, ang pangulo sa mga Byzantine. “Pakigdait sa mga tawo nga nagasunod sa husto nga dalan.” Gidapit ko ikaw sa Islam. Paghiusa sa Islam, imong maabot ang kaluwasan ug ang Dios moganti kanimo makaduha. Apan kon ikaw magdumili, ikaw usab adunay tulubagon alang sa imong mga sakop. “O Mga tawo sa libro. Umari kamo sa komon nga mga termino nga ingon tali sa kanato ug kanimo nga wala kami magsimba gawas kang Allah; nga dili kita makiguban Kaniya; nga dili kami magtukod gikan sa among kaugalingon, Mga Ginoo ug mga patron gawas kang Allah.” (Qur’an, Ali Imran, 3/64)

Si Abu Sufyan miingon: “Human nga gisulti ni Heraclius ang iyang gisulti ug pagkahuman nakompleto ang pagbasa sa sulat, usa ka kasaba ang nadungog ug ang mga tingog gipataas sa grupo. Ingon nga resulta, ila kaming gipagawas.”

Giingnan nako ang akong mga higala: “Ang buhat ni Muhammad nisanay. Bisan ang mga hari nagsugod sa pagpaminaw sa iyang mensahe. Tan-awa kini, bisan ang hari sa Bani Asfar (ang mga Byzantine) mahadlok kaniya!... Sukad niadto nagpabilin ang akong kasiguroan nga usa ka adlaw siya magmalampuson. Sa katapusan, gipanalanginan usab ako ni Allah uban sa Islam.”³⁷

37. Bukhari, Jihad 102; Muslim, Jihad 74.

Sa among opinyon, ang tumong nga kinaiya sa Byzantine nga emperador, Heraclius ngadto sa iyang nadungog, wala lamang naggikan sa iyang personal nga hiyas.

Ang pagtuis sa Kristuhanon nga pagtoo, nga sa sinugdan usa ka matuod nga relihiyon ug pinasikad sa pagtoo sa panaghiusa sa Dios, niadtong panahona usa ka bag-ong panghitabo.

Ang pagpakig-away sa mga imahen, nga milungtad og duha ka siglo, bag-o lang natapos ug ang mga simbahan napuno sa mga hulagway ug mga lagda.

Ang Kristiyanismo nahulog gikan sa pagtuo diha sa panaghiusa sa Dios, ug hingpit nga misurender sa doktrina sa Trinidad. Ingon nga usa ka kinaiyanhong sangputanan sa pagkadunot sa maong gipadayag nga pagtoo, ang Islam gipadala aron pagbag-o sa “tinuod nga pagtoo”. Bisan pa sa pagkaluya sa ilang panahon, Tinuod nga adunay pipila ka mga tawo nga nagpabilin sa ilang pagtoo sa panaghiusa sa Dios. Pananglitan, ang mga migrante nga mikalagiw sa Abyssinia tungod sa dili maagwanta nga pagpanglupig sa Mecca, nahimamat si Haring Najashi didto, usa nga sa samang paagi gigiyahan.

Naghimo pa gani siya og usa ka linya sa yuta uban sa iyang sungkod ug miingon: “Ang kalainan tali sa akong pagtuo ug sa unsay imong gihulagway gamaygamay sa gilapdon niini nga linya.” Si Haring Najashi gipanag-iya sa sekta sa mga Arian nga nagtipig sa orihinal nga kredo sa unang Kristiyanismo.

Posible nga si Heraclius usab adunay ingon nga pagtuo. Apan walay ebidensya nga iyang gidawat ang Islam. Kini kinahanglan nga hisgutan sa makausa pa nga ang pagtoo usa ka butang nga balaan nga panalangin. Sa pikas nga bahinkini nga panghitabo nagapakita nga bisan ang mga wala nagdawat sa iyang mensahe miila sa iyang pagkamatinud-anon ug ang hingpit nga kinaiya sa Propeta (ang

Ang Propeta Sa Kalooy

kalinaw ma-anaa kaniya). Sa wala pa ang pagbalhin ngadto sa Medina, nga nailhan nga Hijra, si Propeta Muhammad gipiyalan sa pipila ka mga mahalon nga butang sa mga politeista sa Mecca aron sa paghupot alang kanila. Sa diha nga siya nakahukom nga sa tago mobiya sa Mecca, iyang gitugahan si Ali nga maoy magbalik sa ilang mga tag-iya sa Mecca alang sa iyang ngalan.

Ang magbabalak nga si Kemal Edip Kurkcuglu naghatag ug tambag ug nagpasidaan sa mga walay pagtagad nga nalinga sa pagsunod sa matahum nga mga kinaiya sa Propeta-gamay lamang nga gidaghanon nga gihulagway sa ibabaw. Nahulog gikan sa mata sa kasingkasing, alaot, alaut! Adunay igo nga silot sa kalibutan ug sa umaabut alang sa espirituhanong wala mahibalo! Hinaut nga si Allah maghimo kanato taliwala sa iyang mga sumusunod nga nagatuman kaniya uban sa gugma ug nagpakita sa iyang mga hiyas.

Siya usa ka kapunawanan sa kalooy, bisan ang labing sukaranan nga lebel nga dili mahimo.

Siya nagtrabaho alang sa giya sa mga tawo uban sa tumang pagkasinero. Apan ilang gitunglo ug gibato siya. Ang iyang tubag lamang sa maong pagtratar, nagampo siya alang kanila.

Si Zayd ibn Haritha, kinsa natingala niini, nangutana kaniya: “O Sinugo ni Allah! Gipailalom ka nila sa pagsakit... apan nag-ampo ka gihapon alang kanila” Ingon siya: “Unsa pa ang akong mahimo? Ako gipadala alang sa kalooy, dili tungod sa kasuko...”³⁸

Dili ba kini nagpamatuod nga si Propeta Muhammad mao ang dapit sa paghatag, pagkamaunongon, maayo nga kasingkasing, ug kalooy? Ang mga tawo nga nakakita ni Krishna ug Buddha isip mga

38. Muslim, Birr 87; Abu Yala, al-Musnad, XI, 35.

dios, si Jesus ingon nga anak sa Dios, ug si Paraon ug Nimrod ingon nga mga ginoo, maingon man kadtong mga miserable nga mga tawo nga nagsimba sa mga hayop, o ang mga pwersa sa kinaiyahan sama sa kalayo, tubig ug hangin, malipayon nga midawat kaniya ingon ang ilang “dios”. Bisan pa niana, siya mipahayag “Pareho kaninyo, ako usa lamang ka tawo. Apan, ang inspirasyon miabut kanako nga ang imong Allah usa ka Allah...” (Qur’an, Kahf, 18/110)

Gidugang niya ang pulong nga abduhu, nga nagpasabot sa iyang sulugoon, sa sinugdanan sa silot (shahadah) nga gipamulong aron ipahibalo ang iyang pagdawat sa iyang propeta kay gusto niya nga maseguro nga ang iyang Komunidad wala mahisalaag. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) kanunay nga gitinaw nga siya walay labaw nga gahum.

Pananglitan, siya miingon kas-a: “Walay usa nga makasulod sa Paraiso lamang ingon nga ganti sa iyang mga buhat”. Natingala ang tanan.

Sila nangutana: “Bisan ikaw, O ang Sinugo ni Allah?”

Ingon siya: “Oo lakip ako...! Gawas kon ang pagkamanggihatagon sa akong Ginoo moabot sa akong tabang! Gawas kon ang Iyang panalangin, kalooy ug pagpasaylo magatabon kanako, dili ako tugutan nga moadto sa Paraiso; ang akong mga buhat dili igo sa pagluwas kanako...”³⁹

Kini nga sistema sa mga prinsipyo usa ka balaang grasya nga dili mahimong kopyahon sa katawhan. Kini nga mensahe maayo kaayo, ug milagroso, ug puno sa pagkamatinuoron ug pagkamaunongon. Ang paghupot sa tinuod nga kahulogan sa Qur’an ug sa Sunnah posible lamang pinaagi sa pagkaduol sa giladmon sa kasingkasing

39. Bukhari, Riqaq 18; Muslim, Munafiqun 71-72; Ibn Majah, Zuhd 20; Darimi, Riqaq 24; Ahmad Ibn Hanbal, al-Musnad, II, 235.

ug pamatasan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Walay makitang tawo nga malampuson nga makahulagway sa iyang tinuod nga mga kinaiya. Ang iyang taas nga kinaiya ug pagkaanaa dili masabtan. Ang mga eskolar, mga pilosopo, mga sultan sa kasingkasing, bisan ang Arkanghel Gabriel nga giisip nga suod kaniya ang labing dungog ug tinubdan sa kalipay. Ang mga misyon sa tanan nga mga manalagna limitado sa panahon ug luna, gawas nianang kang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya).

Gitugahan siya ni Allah nga mao ang Giya nga Unibersal sa Katawhan. Bisan ang usa ka dato nga sistema sa pamatasan wala mapasa gikan sa kanhi nga mga propeta kanato, ang misyon ni Propeta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) gituyo sa paglukop sa tanan nga mga panahon ug mga dapit gikan sa unang pagpadayag ngadto sa katapusang adlaw, ug ingon nga sangputanan ni Allah nga garantiya nga ang iyang mga pamatasan, lakip ang pinakagamay nga mga detalye ipadala kanato pinaagi sa kasaligan nga mga kadena sa mga nagsaysay. Kini nga pagbalhin adunay potensyal nga mabuhi hangtud sa katapusan nga adlaw. Ang rason sa likod niini mao ang Balaang Kabubut-on aron masiguro nga ang tanan nga mga tawo nga nagpuyo sa katapusang mga panahon makahimo kaniya ingon nga labing maayong sulondan (uswa hasanah) Ang mga Arabo sa kasagaran naghimo sa mga panumpa sa unsay ilang gipabilhan. Bisan tuod si Allah wala gayud makahimo sa ingon alang sa bisan kinsa nga Propeta, diha sa Qur'an Siya misaad sa kinabuhi sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) : La a'mruk! Ang Ottoman nga magbabalak nga si Shaikh Ghalib misubli ini nga panumpa ingon sa mosunod:

O akong pangulo! Ikaw ang sultan sa mga propeta, ikaw ang mahimayaong hari. O akong pangulo! Ikaw ang walay katapusan nga tinubdan sa kalipay alang sa walay mahimo. O akong pangulo! Ikaw ang pangulo sa katawhan sa diosnong presensya. O akong pangulo!

Gipaluyohan ka sa saad ni Allah sa imong kinabuhi, “La amruk!” O akong pangulo! Ikaw si Ahmad, Mahmud ug Muhammad! O akong pangulo! Ikaw ang pinili nga sultan gikan ni Allah alang kanamo.

Ang laing kinaiya sa mahimayaon nga Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao nga siya gitubag sa Allah diha sa Qur’an ingon nga “O Nabi!”, “O Rasul”, “O Mudhammil!”, “O Muddathir!” apan dili pinaagi sa iyang ngalan. Bisan pa, ang ubang mga propeta gitumong pinaagi sa ilang mga ngalan sama sa “O Adan!”, “O Noah!”, “O Abraham!”, “O Moises!”, “O David!”, “O Jesus!” “O Zakaria!”, “O John!” “Niini nga kalainan, nakabaton kita og laing sukdanan sa pagkatalagsaon sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya).”

Ayaw kalimti ang paghatag ug pagsaludar kaniya ug salawat ug salam! Kinahanglan nimo ang iyang pangaliya (shafaah) ug paghusay sa labing makahadlok nga adlaw, kana mao ang adlaw sa pag-ihap.

**Ang Kinaiya Sa Kinaiya Sa
Propeta Sa Kaluoy**

“O Ginoo! Tagai ako sa kasayon sa akong trabaho ug dili kalisod ug dad-a
kini ngadto sa usa ka bulahan nga konklusyon.”

(Usa ka classic nga Pag-ampo)

Sa tibuok nga kasaysayan, ang bugtong nga propeta ug tawo k ansang kinabuhi natala sa gamay kaayo nga detalye mao si Muhammad Mustafa (ang kalinaw maana-a kaniya). Ang iyang mga lihok, mga pulong ug mga pagbati nahitala sa kinatibuk-an niini ug ilang giisip nga maayong mga kamatuoran sa kasaysayan. Ang iyang kinabuhi usa ka panig-ingnan alang sa mga kaliwatan nga moabut, hangtod sa katapusang adlaw. Diha sa Surah al-Qa lam sa Qur'an, kini giingon:” Ug ikaw (tindog) sa binayaw nga sukdanan sa kinaiya.” (Qur'an, Qalam, 68/4) Dili lamang siya usa ka magtutudlo nga nagtudlo sa Qur'an sa pulong; siya usab usa ka buhing panig-ingnan nga nagbuhat sa nahisulat sa Qur'an. Si Jabir nagsaysay nga ang Propeta Muhammad (ang kalinaw maana-a kaniya) miingon: “Si Allah, ang Labing Hataas, nagpadala kanako aron hingpit nga mahimaya ang moralidad.”⁴⁰

Sa diha nga nahimamat niya ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) si Abdullah ibn Salam, usa ka kanhing Hudiyong eskolar nga nakabig ngadto sa Islam, nabug-atan sa kahayag ug sa lawom nga kahulogon nga nakita sa iyang nawong.

40. Muwatta, Husn al-khuluq 8; al-Bayhaqi, as-Sunan al-Kubra, X, 191; al-Qudat, Musnad, al-Shihdb, II, 192; al-Tabarani, al-Mujan al-Awsat, VII, 74.

Nakadayeg, siya miingon: “Ang tawo nga adunay susama nga nawong dili usa ka bakakon.”⁴¹

Uban niana nga kahibalo, iyang gidawat ang Islam.

Kaputli sa Kalag diha sa Propeta sa Kaluoy

Sumala sa gihisgotan sa sayo pa, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang usa ka balaan nga gasa ug usa ka hingpit nga panig-ingnan alang sa tanan nga mga katawhan. Ang tanan nga nangita sa kalipay mahimong mosunod sa iyang ehemplo kutob sa mahimo. Kada ug tagsa ka nga buhat sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) mao ang usa ka praktikal nga panig-ingnan alang sa mga tawo nga buot gayod nga mabuhi sa Islam. Dugang pa, adunay pipila ka mga punto nga kinahanglang hunahunaon sa mga kaayohan gikan sa Kinaiya ni Muhammad:

1. Pipila ka mga binuhatan mahimo lamang sa usa ka gamhanan ug talagsaon sa mga propeta. Ang uban dili makasundog kanila mahitungod niining mga puntoha. Sa tinuod lang, bisan ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagpasidaan sa mga tawo sa palibot kaniya mahitungod niini nga isyu. Pananglitan, siya kanunay nga nag-ampo sa mga gabii hangtud nga ang iyang mga tiil nanghubag, ug nagpuasa siya sulod sa daghang mga adlaw nga walay pahulay.

2. Ang uban nga mga buhat sa Propeta (kalinaw maana-a kaniya) alang kaniya lamang: pananglitan, pagminyo labaw sa upat ka mga asawa ug nagdili sa pagdawat sa gugma nga putli sa bisan alang sa iyang kaugalingon o sa iyang kaliwat hangtud sa katapusan nga adlaw.

41. Tirmidhi, Qiyannah 42; Ibn Majah, Iqamah 174; Darimi, Salat 156; Amad ibn Hanbal, alMusnad, V, 451.

Adunay usa ka dakung pagtulon-an nga makat-unan sa diha-diha nga pagapod-apod sa iyang bahin gikan sa bisan unsa nga nakuha sa panahon sa gubat. Siya nag-amping mahitungod niini sa tibuok niyang kinabuhi, hangtud sa iyang katapusan nga gininhawa: Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) hilabihan na ka masakiton ug ang panahon alang sa iyang panaghiusa uban sa iyang Ginoo nagsingabot. Sa usa ka higayon iyang giatubang ang iyang asawa, si Aishah (unta mahimuot si Allah kaniya) ug mihangyo siya kaniya sa pag-apud-apod ngadto sa mga nanginahanglan sa 6-7 dinar nga kauban niya. Wala madugay, nangutana siya bahin sa mga dinar. Sa diha nga siya nakakat-on nga si Aishah nakalimot sa paghatag kanila ingon sa gugma nga putli tungod kay siya nagkapuliki sa pag-atiman kaniya, gipangayo niya ang mga dinar, gibutang niya kini sa iyang mga kamot ug miingon: “ Si Muhammad, ang Sinugo ni Allah, wala magdahum nga makigkita sa iyang Ginoo nga walay pag-apud-apod niini ngadto sa mga nanginahanglan...” Unya gihatag niya sila sa lima ka mga pamilyang nanginahanglan sa mga Katabang (Ansar) sa Medina. Ingon siya: “Karon hayahay na ko.”⁴²

Pagkahuman, nakatagpilaw siya.

Si Ubaydullah ibn Si Abbas nagsaysay sa mosunod: ”Usa ka adlaw, si Abu Dharr miingon kanako:

‘O akong pag-umangkon! Suginlan ko ikaw sa usa ka sugilanon ‘ Dayon misulti siya kanako sa mosunod nga sugilanon: ’

Sa diha nga ako kauban sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa niya) Siya naghawid sa akong kamot ug miingon:

‘O Abu Dharr ! Kung ang bukid sa Uhud mahimong bulawan alang kanako, akong igahin kini sa dalan ni Allah ug Ako dili gusto

42. Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, VI, 49, 86, 182, Ibn Hibban, al-Sahih, II, 491; al-Humaydi, al-Musnad, I,135.

nga mobiya bisan usa ka qirat⁴³ niini sa dihang ako mamatay. ‘
Miingon ko: “O, sinugo ni Allah! Usa ba kini nga qirat o qantar⁴⁴ nga
dili nimo gusto nga biyaan?

Ingon siya: ‘O Abu Dharr ! Ako nagkunhod, ikaw nagpadako.
Gusto ko sa Lain nga Kalibutan, gusto nimo kining kalibutan! Ako
dili mobiya sa bisan sa usa ka qirat, usa ka qirat, usa ka qirat. ‘ ”
Iyang gibalikbalik ang pulong qirat sa tulo ka higayon.⁴⁵

Ang halangdon nga kahimtang sa ang Sinugo ni Allah (ang
kalinaw ma-anaa kaniya) nagrepresentar sa labing taas nga sukdanan.
Kinsa kadtong kinahanglan nga mosunod niini dili obligado sa
pagkab-ot niana nga ang-ang. Sa tinuoray, kini mahimong suliran
kung ang Muslim nga komunidad mosulay sa pagsunod sa matag
panig-ingnan sa eksakto ug higpit nga paagi. Dugang pa, dili kini
mahimo sa tawo. Ang kaalam nga nagpaluyo niini iya lamang sa
Propeta. Ang mga binuhatan nga eksklusibo nga may kalabutan
sa pagkatawo sa Propeta dili limitado lamang sa mga ehemplo nga
gihisgutan sa ibabaw. Ang laing pananglitan mao ang mga lagda
mahitungod sa pagpanghatag sa iyang materyal nga kabilin. Kini
usab eksklusibo lamang kaniya ug dili usa ka panig-ingnan nga
sundon sa uban.

Miingon siya, “Kami ang propeta, dili kami magbilin ug
materyal nga kabilin”⁴⁶ ug iyang giapod-apod ang tanan niyang
gipanag-iy. Wala kini nagpasabut nga magsilbing usa ka lagda

43. Ang kinagamyang sukod sa kabug-aton, parehas sa gramo karon. Ang quirat parehas
ug kabugaton sa upat ka liso sa sebada.

44. Lahi napud nga sukod sa kabug-aton. Kung ang quirat pare-pareho sa gramo, pwede
nato kuhaon nga ang qantar pare-pareho sa kilo.

45. Bukhari, Buyu 100; Muslim, Zakat 31; Abu Dawud, Vitr 23; Darimi, Riqaq 53; Ahmad
ibn Hanbal, al-Musnad, II, 467.

46. Bukhari, Khumus 1; Muslim, Jihad 54; Abu Dawud, Imarah 19; Tirmihi, Siyar 44;
Nasai, Fay’ 9; Muwatta, Kalam 27; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad 1, 4.

nga sundon sa uban. Ingon usab, nahibaloan nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon,

“Ang gasa alang sa usa ka magtotoo niining kalibutana mao ang kakabos.”⁴⁷ Gipasigarbo niya ang iyang kakabos. Kini nga kinaiya usab nga may kalabutan sa iyang pagkatawo. Dili kini dapat hunahunaon nga siya nagdasig sa kakabos. Sa kasukwahi, siya usab miingon “Ang kamot nga naghatag mas maayo kay sa kamot nga nakadawat.”⁴⁸ Sa niini nga baruganan, kini maingon nga siya nagdasig sa mga tawo sa pagbaton sa mga bahandi pinaagi sa legal nga paagi uban sa katuyoan nga mahimong usa ka tawo nga mahimo nga makahatag.

Busa, ang mga regulasyon mahitungod sa kakabos dili aron pagdasig sa kakabos, apan sa pagdasig sa usa nga makontento sa Balaang Plano, ingon man pagtudlo kanato nga mosalig ug magpasakop sa kabubut-on ni Allah.

3. Pagguyo sumala sa mga prinsipyo sa zuhd (pagbulag sa kasingkasing gikan niining kalibutana) ug taqwa (pagpalayo gikan sa makaduda nga mga isyu) usa ka hiyas sa usa ka dakung kinaiya nga nagdala sa usa nga mas duol kang Allah. Bisan pa, dili tanan nga mga sakop sa katilingban mapugos sa pagpuyo sa maong kinabuhi; kini nagsalig sa kinaiyanhong katakos ug talento. Kung ang tanan nga mga sistema sa katilingban hugot ug hingpit nga nag-awhag sa paglambo sa kultura, wala’y gikinahanglan nga panagbangi tali sa dinamismo sa kultura ug espirituhanong integridad. Busa, bisan tuod ang zuhd ug taqwa naghikaw sa mga kalipayan niining kalibutana, ang pagsunod niini sa usa ka komunal nga ang-ang

47. al-Daylami, al-Firdaws, II, 70.

48. Bukhâri, Vasâyâ 9; Muslim, Zakât 94; Abû Dâwûd, Zakdt 28; Tirmidhî, Zuhd 32; Nasâi, Zakât 50; Muwatta, Sadakah 8; Dârimî, Zakât 22; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 67.

kinahanglan dili mosangpot sa pagkadaut sa sosyal nga dinamismo, diin ang mga komunidad nga dato sa espirituhanon mapulihan sa ilang mga kalibutanong mga kaaway. Kini usa ka kinatibuk-an nga lagda nga kinahanglan natong sukdon ang atong pag-uswag matag adlaw, sumala sa gipahayag sa hadith nga nag-ingon nga “ang usa kansang duha ka adlaw nagpabilin nga managsama sa usag usa dili ato.”⁴⁹ Dinhi makita ang pamatuod sa ang kamatuoran nga kini nga lagda wala magkasumpaki sa mga prinsipyo sa zuhd ug taqwa, nga gibase sa kawalay interes sa mga kalibutanong kalipayan. Kini tungod kay ang pagkawalay kasinatian sa kalibutanon nga kinabuhi dili sa lebel sa praktikal nga kinabuhi ug dagway, apan sa usa ka espirituhanon ug mental nga ang-ang.

Sama sa Jalaladdin Rumi, (hinaut nga ipabilin ni Allah nga putli iyang kalag), miingon: “Ang kahulogan sa ordinaryo (dunya) mao ang pagkawalay hibangkaagan sa balaan nga presensya ! Dili kini mahitungod sa salapi, mga babaye, o sapot. Sabta kini pag-ayo.”⁵⁰

Gikan niini nga panglantaw, ang pagpanag-iy sa kabtangan ug pagkahimong adunahan wala magkasumpaki sa zuhd ug taqwa basta ang usa dili maghinakog ug maghatag sa materyal nga mga butang ug usa ka dapit sa iyang kasingkasing. Sa pikas nga bahin, ang gamay nga kabtangan ug kuwarta mahimo nga mga idolo kon ang paghigugma kanila misulod sa kasingkasing. Gikan sa mga manalagna, ang kinabuhi ni Solomon (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug sa kadtong mga kauban, Abu Bakr, Uthman, Talha ug Abd ar - Rahman ibn Awf, unta si Allah mahimuot kanila tanan, maayo kaayo nga mga ehemplo niini nga balanse.

49. al-Bayhaqi, Kitaab al-Zuhd al-kabir, II, 367; al-Daylami, al-Firdaws, III, 611; Abu Nu'aym al-Isbahani, Hilyah al-Awliyah, VIII, 35.

50. Can, Sefik, Mesnevi Teremesi, (Istanbul, 1997), v.11, p.55.

Usahay, ang uban nga pagpakita sa taqwa ug zuhd mahimong tungod sa materyal nga panginahanglan kay sa usa ka lawom nga kawalay interes sa kalibutan. Sa ingon nga mga kaso, ang taqwa mao ang pagdawat sa kakabos inubanan sa kalipay sa unsay gitakda ni Allah. Apan, kung imbis nga dawaton ang ingon niana nga paagi, ang usa naglimod lamang sa pagkaanaa sa tinuod nga kahimtang sa usa ka tawo, kini usa ka sayup nga pagsabut sa taqwa. Apan, kung imbis nga dawaton ang ingon niana nga paagi, ang usa naglimud lang sa paglungtad sa tinuod nga kahimtang sa usa ka tawo, kini mahimong sayup nga pagsabut sa taqwa. Pananglitan, bisan pa ug Propeta usahay naghigot sa usa ka bato sa iyang tiyan aron pugngan ang pagbati sa dili kalikayan nga kagutom, ang iyang panig-ingnan nagpadayag nga ang labing maayong paagi sa pagpasalamat mao ang walay pagpugong nga pagpakig-ambit sa uban. Kini ang labing haom nga porma sa pagkamalinawon (taqwa) ug pagpugong (zuhd). Ang pagtago sa bahandi sa usa ka tawo ug ang pagpakaaron-ingnon nga inot isip pagkadiosnon usa ka matang sa pagpanglimbong ug sa ingon dili mahimong tinuod. Sa pagsusi sumala sa mga lakang niini nga panglantaw, makita nga ang Propeta mao ang labing diosnon sa mga tawo. Siya nagpuyo isip kabus tungod sa iyang taqwa.

Si Aishah (unta si Allah mahimuot kaniya) miingon: “Si Propeta Muhammad namatay nga wala mipuno sa iyang tiyan sulod sa duha ka sunod-sunod nga mga adlaw uban sa pan nga sebada.”⁵¹

Si Anas (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsulti nga: “Adunay mga panahon sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) midawat ug imbitasyon sa mga pagkaon nga naglangkob sa sebada nga pan ug sa tambok nga hapit na madaot. Diha sa iyang pagkamapainubsanon, gawasnon siya nga mitambong sa maong

51. Bukhari, Ayman, TL; Muslim, Zuhad, 20-25; Nasai, Dahaya 37; Ibn M-jah, A'timah, 48; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 98.

mga panagtigum. Dugang pa, giprenda niya ang iyang taming sa usa ka Hudiyo. Apan tungod sa iyang mga donasyon ug mga gasa, wala siya makabayad niini.”⁵²

Bisan pa niana, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagdili sa paghikaw sa pagkaon ug ilimnon nga halal aron lamang ingnon nga diosnon. Siya mikaon ug miinom sa halal. Apan, sa samang higayon, wala niya nagpuno sa iyang tiyan tungod lamang kay ang pagkaon halal. Dugang pa, siya miingon ngadto sa usa ka tawo nga nagtig-ab sa iyang presensya: “Hunonga ang imong pagpanig-ab! Kadtong nagpuno sa ilang mga tiyan nga sobra niining kalibutana mao ang mga mag-antus sa kadugayon ug kagutom.”⁵³

Ang laing hadith nagsulti nga: “Walay usa nga mipuno sa usa ka sudlanan nga mas peligro pa kay sa iyang pagpuno sa iyang tiyan. Sa pagkatinuod, ang pipila ka mga kin-it igo alang sa usa ka tawo nga magpabilin nga makatindog. Kung siya kinahanglan nga mokaon og dugang, siya kinahanglan nga maggahin sa usa ka-ikatulo alang sa pagkaon, usa ka-ikatulo alang sa ilimnon ug usa ka-ikatulo alang sa sayon nga pagginhawa.”⁵⁴

Mao kini ang tunga nga paagi sa pagkaon ug pag-inom. Kini usa ka sistema sa talagsaon nga mga lakang nga nagtumong sa pagpugong sa kahakog sa mga tawo. Gikan niini nga panglantaw, ang tunghaan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagtudlo sa mga kabus ug sa mga adunahan, apil ang mga estadista gikan sa nagkalainlain nga han-ay sa katilingban, sa pinakamaayong paagi, uban sa labing maayo nga pagtulon-an, ug ang ilang mga

52. Bukhari, Jihad 89; Tirmidhi, Buyu 7; Nasai, Buyu 58; Ibn Majah, Ruhun 1; Darimi, Buyu, 44; Ahmad ibn Hanbal, I, 236.

53. Tirmidhi, Sifatu 'l-qiyamah 37; Ibn Majah, At'imah 50; al-Tabarani, al-Mu'jam al-Awsat, IV, 249; al-Bayhaqi, Shu'ab al-Iman, V, 27.

54. Tirmidhi, Zuhd 47; Ibn Majah, At'imah 50; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 132; al-Hakim, al-Mustadrak, IV, 135; Ibn Hibban, al-Sahih, II, 449

kasingkasing nakabaton og kalipay busa nga misunod sila. Niining propetikanhong tunghaan, adunay daghang mga adunahan nga nagpuyo nga mapainubsanon ingon nga sila mga kabus, ug daghang kabus nga mga tawo nga nagpuyo nga mapasalamaton sa atubangan ni Allah ingon nga sila mga adunahan. Daghang adunahan nga mga tawo ug mga estadista nga padayon nga nagtrabaho alang sa kaluoy ang natudluan sa maong tulunghaan. Sa kasaysayan sa Islam, ang mga istorya sa mga caliph nga nagdala sa pagkaon sa ilang mga likod alang sa mga kabus, ug ang pagluto sa pagkaon alang kanila naila pag-ayo.⁵⁵

Ang pagsulay ni Fatih Sultan Mehmed nga mitindog gikan sa usa ka reklamo nga gihimo sa usa ka Griyego nga arkitekto ug sa iyang pagtahud sa desisyon sa korte nga pabor sa mga dhimmis (mga sakop sa estado nga dili Muslim) usa lamang sa mga pagpakita sa mga panalangin ug kalooy alang sa katawhan nga naggikan sa tunghaan sa taqwa sa Propeta. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gihubit ang zuhd sa usa ka labing maayo nga paagi: “Ang Zuhd ngadto sa kalibutan wala maghimo sa haram nga halal, ni ang pagbiya sa bahandi. Apan ang zuhd ngadto sa kalibutan kay ang pagsalig sa unsa ang anaa sa kamot ni Allah labaw pa sa pagsalig sa unsay anaa sa imong kamot ug sa usa ka panahon sa kasakitan, kini mao ang paglaum alang sa ganti sa paglahutay.”⁵⁶

Sa iyang zuhd ug katagbawan, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang walay katapusan nga labing maayo nga panig-ingnan alang sa tanan nga katawhan. Ang Zuhd mao ang nagdala sa usa ka maanindot nga kinabuhi ug kalipay sa usa ka kasingkasing ug lawas pinaagi sa pagpugong sa sobrang tinguha ngadto sa mga

55. Suyuti, *Tarikh al-khulefu*, p. 91-92.

56. Tirmidhi, *Zuhd* 29; Ibn Majah, *Zuhd* 1; al-Tabarani, *al-Mu'iam al-Asat*, III, 57; al-Bayhaqi, *Shu'ab al-Iman*, VII, 218

kalibutanong kalipayan, pinaagi sa dili pagpalinglag sa lumalabay nga kalibutanong mga kalipay, pinaagi sa dili pagtugot niining kalibutana nga mag-okupar sa usa ka kasingkasing, pinaagi sa dili paghigugma sa mga butang gawas kang Allah ug sa iyang Propeta, pinaagi sa pagbiya kung unsa ang gikinahanglan nga mahilayo gikan sa pagsimba ug maghatag ug wala'y kaayohan sa Umaabot. Sa laing bahin, ang paghigugma sa kalibutan usa ka kalamidad sa kasakit ug kabalaka nga makaluya sa kakusog sa kasingkasing ug sa lawas. Si Propeta Muhammad (kalinaw maanaa kaniya) miingon, “Ang Zuhd alang sa kalibutan magdala og kahupayan sa kasingkasing ug lawas. Ang paghigugma sa kalibutan nagdugang sa kagul-anan ug kasakit...”⁵⁷

Ang laing hadith nagpahayag sa mosunod nga tambag: “Ipakita ang kawalay interes sa kalibutan ug si Allah maganahan nimo; ipakita ang kawalay interes sa unsay anaa sa mga kamot sa mga tawo ug mga tawo maganahan kanimo!...”⁵⁸

Ang Zuhd mao ang una sa mga lakang nga girekomendar nga makigbatok sa mga kapeligrohan niini nga kalibutan. Naa'y usa ka hadith nag-ingon nga: “Ang puti dili labaw kay sa itom. Walay lahi nga labaw sa uban. Ang pagka labing mahitas-on makuha lamang pina-agi sa taqwa.”⁵⁹

Siya usab miingon:

“Ang pagpadayag wala nagmando kanako sa pagtipon sa bahandi, ni mahimong usa ka negosyante. Gipadayag kanako aron

57. Ahmad ibn Hanbal, *Kitab al-Auhd*, p. 47; al-Qudai, *Musnad al-Shihab*, I, 188; al-Bayhaqi, *Shu'ab al-Iman*, VII, 268 [Narrated also from Omar as mawkuf hadith]

58. Ibn Majah, *Zuhd* I; al-Hakim, *al-Mustadrak*, IV, 348; al-Tabarani, *al-Mu'jam al-Kabir*, IV, 193; al-Bayhaqi, *Shu'ab al-Iman*, VII, 344.

59. Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, V, 158; al-Bayhaqi, *Shu'ab al-Iman*, IV, 289.

mapakaylap ang himaya sa imong Ginoo, nga mahilakip sa mga nagyukbo kang Allah ug pagserbisyo kaniya.”⁶⁰

Ang laing hadith naghatag sa mosunod nga tambag: “Kung mag-ampo ka alang sa salat, pag-ampo nga daw kini ang imong katapusan nga salat. Ayaw pagsulti ug bisan unsa nga imong pagabasolan ugma. Ayaw pagtinguha kon unsay gusto sa mga tawo nga wala’y tumong.”⁶¹

Sa usa ka higayan siya gipangutana : “Kinsa ang labing hingpit nga tawo?” Siya mitubag: “Ang mga putli mao kadtong nagpapatli sa ilang kaugalingon gikan sa sala, pagduhaduha, pagpanglimbong, pagpamakak ug kasina.”⁶²

Si Propeta Muhammad usa ka labing maampingon bahin sa unsa ang halal ug haram. Siya usab nagpalayo sa iyang kaugalingon gikan sa kadudahan nga mga butang. Kas-a, ang iyang apo nga lalaki, si Hasan, kinsa niadtong panahona usa ka gamay nga bata, naglingkod sa masjid ug nagtan-aw kon giunsa nga ang mga dates alang sa zakat pagbahin-bahin. Sa kalit iyang gibutang ang usa sa mga dates sa iyang baba. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) diha-diha dayon nagpasidaan kaniya: “Isalibay kini! Isalikway kini! Isalibay ang dates! Wala ba ka ba mahibalo nga kita wala mokaon ug gikan sa kaluoy?” Gihimo niya ang iyang batan-ong apo sa paglabay sa dates gikan sa iyang baba ngadto sa salog.⁶³

60. Ibn Abi’ Asim, Kitab al-Zuhd, I, 391; al-Daylami, al-Firdaws, IV, 95; Abu Nu’aym al-Isbahani, Hilya al-Awliya, II, 131; Ibn’ Adiy, al-Kamil fi al-du’afa, III, 68.

61. Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 142; Ibn Majah, Zuhd 15; al-Tabarani, al-Mu’jam al-Kabir, IV, 154.

62. Ibn Hibban, al-Sahih, II, 76; Ibn Abi Shay’bah, al-Muassanaf, VI, 167; Ma’mar ibn Rashid, al-Jami’, XI, 191.

63. Bukhari, Zakat 60; Muslim, Zakat 161; Nasai, Taharah 105; Muwattah, Sadakah 13; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 200.

Si Mawlana Jalaluddin Rumi, (unta nga ipadayon ni Allah ang kaputli sa iyang kalag), nag-ingon mahitungod sa halal nga pagkaon:

“Ang mga pinaakan sama sa mga liso. Ang ilang mga bunga mao ang mga hunahuna / ideya ug intensiyon.”

“Ang pagkaon nga makahatag kanimo og labaw nga tinguha ug panukmod alang, ug kalipay gikan, pagsimba ug ang pagpasakop mao ang halal; ug ang pagkaon nga nagdala kanimo pagkatapolan ngadto sa pagsimba ug pagtugyan kang Allah ug ang nagpatig-a sa imong kasingkasing mao ang haram.”

“Dugangi ang gidaghanon sa mga pinaakan sa halal sa imong kinabuhi! Likayi ang mga haram ug mga pagduhaduha sa ingon nga makuha nimo ang lami sa pagsimba ug pagtuman kang Allah ug pagkab-ot sa katagbawan ug konsentrasyon sa kasingkasing.”⁶⁴

Si Allah nga Labing Halangdon nag-ingon diha sa Qur'an: “Malampuson ang mga magtutuo nga mapainubsanon sa ilang mga pag-ampo.” (Qur'an, Mu'minun, 23 / 1- 2)

Ang nagaluntad nga panglantaw sa atong katilingban mao nga ang relihiyon usa ka sistema sa mga tinuohan nga ang tumong lamang mao ang pagdala sa kalipay didto sa Katapusan. Bisan pa niana, ang relihiyon dili usa ka institusyon nga adunay bugtong katuyoan sa pagbaton og kalipay sa Katapusan; kini usab nagtumong sa paghimo sa usa ka palibot sa kalinaw ug seguridad alang sa mga tawo pinaagi sa pagdala sa kahusay sa sosyal nga kinabuhi.

Usa ka gabii, si Umar, unta si Allah mahimuot kaniya, sama sa naandan, naglakaw sa kadalanan sa Medina. Sa kalit, mihunong

64. Rumi, Jalaladdin, Mathnawi Ma'nawi, (Tehran, 1378) v.I, 1645-48; Can, Sefik, Mesnevi Tercemesi, (Istanbul, 1997), v.II, p.120.

siya tungod kay siya nakadungog sa panag-istoryahanay tali sa usa ka inahan ug usa ka anak nga babaye. Ang panag-istorya nakadani sa iyang pagtagad. Ang inahan miingon sa iyang anak nga babaye:

“Butangi ug tubig ang gatas nga atong ibaligya ugma.”

Ang anak nga babaye miingon:

“Mama! Wala ka ba makadungog nga ang Caliph nagdili sa pagsagol sa gatas?”

Ang inahan nasuko ug nagpataas sa iyang tingog:

“Anak ! Sa imong huna-huna, unsa-on pagkahibalo sa Caliph niining kagabinon nga atong gisagulan ang gatas?”

Ang anak nga babaye, kansang ang kasingkasing buhi uban sa pagtahod kang Allah dili komportable sa pagpanglimbong nga gisugyot sa iyang inahan. Nagpadayon siya sa pagsupak:

“Mama! Atong dawaton nga ang Caliph dili makakita, apan unsa kaha si Allah? Sa imong hunahuna wala ba kaha usab Siya makakita ? Sayon kini pagtago nga panglimbong sa mga tawo, apan imposible nga itago kini gikan kang Allah nga kinsa makakita ug makadungog sa tanan.”

Si Allah malipay unta kaniya. Si Amir al-Mu'minin, ang Pangulo sa mga Magtutuo, nakaamgo nga bisan pa siya usa ka ordinaryo nga babaye, siya adunay talagsaon nga pag-ila sa Dios. Gusto niya nga siya mahimong iyang binalayi ug makigminyo sa iyang anak nga lalaki. Gikan niining lunsay nga kadena miabot si Umar ibn Abdulaziz, kinsa giisip nga ikalima nga gigiyahan sa katarong nga caliph. Kini nga hitabo nagpakita nga ang pagtahud sa mga utlanan sa halal igo nga magdala ug kalipay ug aron mapataas ang mga tawo ngadto sa kahingpitan. Sakasukwahi, ang pagkadiskontento sa halal, walay utlanan nga kategoriya ug pag-apil sa unsa ang

haram o pagduhaduha dili angay sa usa ka sulugoon. Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagingon bahin sa mga makaduhaduhang mga butang, nga dili kaayo maklaro nga mailhan, kung kini haram ba o dili:

“Biya-i ang pagduhaduha sa imong kasingkasing ug angkuna kanang unsa nga wa la kay walay pagduda.”⁶⁵

Apan, dili kini husto nga hubaron ang prinsipyo sa sayop nga paagi pinaagi sa sobrang paglikay gikan bisan sa halal nga mga butang, o pinaagi sa pagmugna og kalibog mahitungod sa halal nga mga butang. Ang Islam nagkinahanglan sa pagkabalanse ug pagsunod sa tunga-tunga nga dalan niini nga isyu, ingon kini sa tanang mga isyu.

Ang katuyoan sa Islam dili ang pagpugong sa mga tawo; sa kasukwahi, ang tumong niini mao nga sila magpuyo sa kalinaw, kalipay ug kalig-on. Ang sekreto niini makab-ot pinaagi sa pagpasig-uli sa kalinaw sa kasingkasing, diin ang tanan nga katahum naggikan. Mahimo kini pinaagi sa pagpaminaw, pagbati ug pagpadapat sa lawom ug dalisay nga mga hiyas sa kasingkasing sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya).

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) walay sala. Bisn pa niana nagpadayon siya sa pag-ampo sa gabii hangtud nga ang iyang mga tiil nanghubag ug siya nagpadayon sa pagsag-ulo sa Qur'an hangtud nga siya gikapoy. Siya nahigugma, nagpasalamat, nahadlok ug naghinumdom kang Allah labaw sa tanan. Ang Salat mao ang panaghiusa sa sulugoon uban sa iyang Ginoo. Magdala kini ngadto sa presensya sa dios. Kini usa ka tinubdan sa walay katapusan nga kalipay alang sa mga mahigugmaon kang Allah. Ang

65. Bukhari, Buyu 3; Tirmidhi, Qiyamah 60; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 153.

mga sulugoon naghimo sa boluntaryong pagsimba sa katuyoan sa pagmintinar sa kalipay sa pagsimba. Adunay pagtuman sa salat. Mao kini ang hinungdan kung nganong ang kaugalingon dili gusto niini. Kini nga kinaiya lamang igo aron ipakita nga ang Islam usa ka matuod nga relihiyon ug ang salat mao ang pinakataas nga matang sa pagsimba. Kadtong gibuntog sa ilang kaakohan dili moduol sa salat, samtang kadtong dili makalampus sa babag sa ilang kaugalingon magpabilin sa porma sa salat. Ang tinuod nga salat usa ka panalangin nga gihatag sa pipila ka mga tawo lamang. Ang Sinugo ni Allah nagpahayag niini nga kamatuoran ingon sa mosunod: “Ang duha ka mga tawo mahimong mohimo sa salat sa mao gihapon nga lugar, apan ang kalainan tali kanila sama sa kalainan tali sa Yuta ug sa kalangitan.”⁶⁶

Ang pagpuasa sa Kahayag sa Pagkabuhi usa usab ka maayong panig-ingnan alang sa iyang komunidad, ang Ummah. Si Propeta Muhammad sa kasagaran nagsugod sa pagpuasa sa dihang siya gigutom. Usahay nagpuasa siya sa mga magkasunod nga mga adlaw nga walay pagkaon sa gabii. Sa diha nga ang iyang mga kauban gusto usab sa pagbuhat sa sama, siya miingon kanila: “Wala kamo’y gahum sa pagbuhat niini sa paagi nga akong gibuhat.”⁶⁷ Si Ibn Abbas, unta si Allah mahimuot kaniya ug sa iyang amahan, nagsulti nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gigamit sa paggugol sa pipila ka mga sunod-sunod nga gabii nga gigutom, samtang ang iyang panimalay, usab, wala makakaplag bisan ug unsa nga makaon. Ug kung sila mangaon, ang ilang pagkaon mao lamang ang pan nga sebada.⁶⁸

66. Abu Sa’id al-Sashi (d.335), Musnad al-Shashi, I, 86

67. Bukhari, Sawm 20; Muslim, Siyam 55; Muwatta, Siyam 37; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 128

68. Ibn Sa’id, al-Tabaqat al-Kubra, I, 400.

Si Anas ibn Malik (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsaysay nga usa ka adlaw ang among Inahan nga si Fatimah nagdala og tinapay nga iyang giluto para sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Siya nangutana: “Unsa man ni?” Si Fatima mitubag: “Usa ka nindot nga tinapay nga akong giluto, dili ko makakaon nga dili nako mahalad ang uban kanimo.” Ang Garbo sa Kalibutan miingon: “Mao kini ang una nga pagpaak sa imong amahan sa katapusang tulo ka adlaw.” Sumala ni Abu Hurayra, ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) usahay, naghigot sa usa ka bato sa iyang tiyan aron pugngan ang pagbati sa kagutom.⁶⁹

Ang taas nga bili sa pagpuasa nagagikan sa katuyoan niini, nga mao ang pakigbisog batok sa mga “nafs” ug pagpamugong niini uban ang padayon nga pagbati sa pagsimba.

Ang panawduaw, sa laing bahin, gitumong sa pagtudlo sa tawakkul, pagsalig sa Dios ni Abraham ug Ismael (ang kalinaw ma-anaa kanila), sa pagbato sa sulod nga kaaway, nga gitawag nga “nafs”, ug ang panggawas nga kaaway, nga gitawag nga “shaytan”; nga biyaan ang tanang kalainan sa klase pinaagi sa pagsul-ob og panapton susama sa pangtabon ug pagpangita sa dangpanan sa Magbubuhat; nga makalipay pinaagi sa pagkahibalo sa makalilisang nga talan-awon sa Adlaw sa Pagkabanhaw, aron pagdala sa mga langyawng komunidad sa mga Muslim gikan sa halayo; ug pagtukod og usa ka panag-igsoonay sa pagtoo.

Pagkamaayo nga panig-ingnan mao ang Pagpanamilit nga Panaw-duaw ug Sermon sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) alang sa mga panaw-duaw sa iyang katilingban nga pagahimoon hangtud sa Katapusang Adlaw!

69. Ibn Sa'd, al-Tabaqat al-Kubra, I, 400.

Ang Propeta Sa Kalooy

Sa iyang Katapusang Sermon, ang Propeta (kalinaw ma-anaa kaniya) naghimo sa usa ka “pag-apod-apod sa gugma”. Ang mga dagkong linya sa mga katungod tali sa mga Muslim gilatid sa “semento sa gugma”. Ang mga ritwal sa panawduaw nagaliso sa mga mata sa espirituhanong kinabuhi; kining dalisay nga pagsimba napuno sa mga pasundayag sa gugma, nga malumo ug maluluyon, sama sa pagdili sa pagpangayam, sa pagpili sa usa ka berdeng dahon o sa pagpasakit sa usa ka linalang ni Allah. Si Umar, unta si Allah mahimuot kaniya, mihunong sa paghalok sa Itom nga Bato, nga mao ang al-Hagar al-Aswad kay tungod nga siya nabalaka nga masamok ang ubang mga Muslim. Kini nga mga binuhatan ug mga panghunahuna sa panahon sa panawduaw magdala sa usa nga ma-atubang ang iyang pangutana sa kaugalingon uban sa kaugalingong pagpangutana ug ang pagpakita sa umaabot nga mga kinabuhi sa mga tawo nga nalambigit. Ang bugtong tumong sa tanan niini nga mga kalihokan mao ang pagtubo duol kang Allah, ang Labing Hataas.

Ang sagradong mga dapit diin gipahigayon ang pagpanawduaw mao ang espirituhanong palibot sa usa ka halangdong kalibutan. Ang Arafat usa ka dapit sa pagpasaylo ug kapasilongan. Ang Muzdalifa mao ang dapit sa pagpadayag sa kalooy, usa ka dapit nga gihisgutan sa Qur’an nga al-Mash’ar al-Haram.⁷⁰

Ang Mina usa ka dapit sa pagpasakop ug pagsalig kang Allah diin si Abraham, Ismael, ug ang atong inahan nga si Hagar midaug batok sa Shaytan.

Ang Ka’bah mao ang direksyon nga atong giatubang alang sa salat, nga gimando ni Allah, ang Labing Hataas, diha sa Qur’an: “Apan paghapa, ug pagduol (kang Allah).” (Qur’an, Alaq, 96/19) Sa susama nga panahon, kini ang punto diin ang tanan nga mga

70. Qur’an, Baqara, 2/198

Muslim sa tibuok kalibutan mag-atubang sa ilang nawong sa salat. Mao nga, kini ang dapit diin ang pulso sa kalibutan sa Muslim mabati.

Ang Dakbayan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), nga atong gibisita human sa Mecca, usa ka dapit diin ang kasingkasing miabut sa taas nga ang-ang human nga gidayandayanan sa mga disenyo sa gugma. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao lamang ang usa nga gitumong ni Allah ingon nga “hinigugma”.

Sumala ni Imam Malik, ang dapit diin nahimutang ang lubnganan sa Propeta usa sa labing gipanalanginan mga dapit sa kalibutan human sa Ka’bah. Kini tungod kay siya ang giya sa tanang katawhan. Kini nga gipanalanginan nga yuta giamuma sa espirituwalidad sa mga matinud-anon sukad sa panahon ni Adan ug gipainum sa ilang mga luha. Kini nga mga dapit, nga mao ang mga tuburan sa mga inspirasyon sa mga propeta, puno sa bililhon nga mga panumduman sa kasaysayan sa mga propeta.

Sa daklit, ang paghimo sa Hajj usa ka komprehensibong pagsimba, nga usa ka obligasyon nga naggiya sa usa ka tawo ngadto sa pagkahingpit sa relihiyon.

Ang Hajj usa ka pagsimba diin ang kalag sa usa ka tawo nakapasumbalik sa kalinaw, orihinal nga klima, kolor ug pagkatawo. Kini napuno sa espirituhanong mga pagpadayag diin ang kasingkasing nahugasan ug giputli pinaagi sa ulan sa espirituhanon nga panalangin ug kini ang kamatuoran.

Ang Zakat usa ka relihiyosong buhis nga gipahamtang niadtong adunay igo aron mahimo kini nga gikinahanglan alang kanila nga mga nanginahanglan. Kini gikinahanglan aron ang nahabilin nga bahandi halal alang sa tag-iya. Ang bahandi hinayhinay gibalhin sa

mga bahin ngadto sa mga nanginahanglan sa katilingban. Kini nga pag-apod-apod sa bahandi nagtugot sa pagtukod sa katilingbanon nga pagkatimbang, hustisya ug panag-uyon.

Ang usa nga gihunahuna sa zakat dili ang usa ka tinuig nga kinitaan, apan ang natipon nga bahandi sa usa. Busa, ang bisan unsa nga salapi o mga butang nga wala gigamit sa pamuhunan anam-anam nga mahanaw. Niining paagiha ang Islam maghatag sa usa ka pagdasig alang sa katilingban sa pagpalihok sa tanang bahandi gikan sa kabtangan ug sapi.

Ang kaalam sa likod sa zakat ug kaluoy nga putli mao ang paghatag og epektibo nga kasulbaran sa walay katapusang pagtubo sa personal nga bahandi nga sa kadugayan mahimong usa ka laygay nga tumor. Ang Zakat usa ka paagi diin ang relasyon sa pagkasinero ug gugma nagatubo tali sa naghatag sa zakat ug sa usa nga nakadawat niini. Sa lain mga pulong, ang zakat mao ang katungod sa mga kabus sa mga adunahan, usa ka kahimtang nga naglig-on sa usag usa nga gugma. Diha sa Qur'an, gihulagway kini sama sa mosunod: "Ug diha sa ilang mga bahandi ug mga kabtangan (nahinumdoman) ang katungod sa (nanginahanglan), kinsa nangayo, ug siya kinsa (alang sa usa ka rason) gipugngan (sa pagpangayo)." (Qur'an, Zariyat, 51/19)

Ang Adab (pamatasan sa Islam) mahinungdanon kaayo. Ang naghatag kinahanglang magpasalamat sa usa kinsa nakadawat tungod kay ang mga kabos nagtugot sa mga adunahan sa pagtuman sa obligasyon nga pagsimba ug sa pag-angkon sa mga ganti gikan ni Allah. Ang gugma sa kaluoy nga gihatag alang sa kang Allah mao ang sa samang panahon nga usa ka kapasilongan batok sa mga sakit ug uban pang mga kasamok. Ang Qur'an naghatag sa atong pagtagad sa kamahinungdanon sa paghatag sa zakat ug gugma nga putli pinaagi sa pagsulti nga, "Siya nakadawat sa ilang mga gasa

pinaagi sa gugma nga putli.” (Tawba, 104) Sa susama, ang usa ka hadith usab nagpahayag, “Ang gugma nga putli moabot una sa mga kamot ni Allah, ayha na dayun sa mga kamot sa mga kabus.”⁷¹

Sa paghatag sa gugma nga putli, mahinungdanon ang paglikay sa pagkamapahitas-on, pagpanghambog, pagtamay, ug pagkinapayas. Kay kon dili, kung unsa man ang gihatag dili makaabot sa kamot ni Allah, hinoon, mahimong mausikan sa mga kamot sa mga lumalabay nga mga binuhat ug sa katapusan wala’y makaabot sa Sunod nga Kalibutan. Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nanguna sa panig-ingnan nga kinabuhi nga may kalabutan sa paglikay gikan sa kalibutanon nga mga kalipayan ug uban sa pagtahud ug paghatag sa gugmang putli. Ang among Inahan nga si Aishah miingon:

“Ang duha ka mga putahi dili mosulod sa samang panahon sa tiyan sa Sinugo ni Allah sa usa ka adlaw. Sa dihang mikaon siya sa karne, wala siya mokaon sa bisan unsang butang. Sa susama, sa dihang siya mikaon sa mga dates o pan, wala siya midugang niini bisan unsang butang.”⁷²

Gisaysay ni Abu Nadr ang mosunod: “Nakadungog ako nga ang Atong Inahan nga si Aisah miingon:

‘Usa ka adlaw kami naglingkod uban sa Sinugo ni Allah. Ang akong amahan, si Abu Bakr, naghatag kanamo og usa ka paa sa karnero. Sa kangitngit sa kagabhion, kami naningkamot sa pagputol sa karne. Ang usa miingon: ‘Wala ka ba diha’y kandila o kahayag?’ Ako miingon: ‘Kon kami aduna pay lana, kami unta nakakaon na niini.’⁷³

71. Al-Tabarani, al-Mu’jam al-Kabir, IX, 109; al-Harawi, al-Arba’in fi dalail al-Tawhid, I, 74; al-Daylami, al-Firdaws, II, 52

72. Ibn Sa’d, al-Tabaqat al-Kubra, I, 405.

73. Ibn Sa’d, al-Tabaqat al-Kubra, I, 405.

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nahigugma kaayo sa paghatag sa gugma sa kaluoy. Sa usa ka higayon nga siya miingon kang Bilal: “O Bilal! Paghatag ug gugmang putli! Ayaw kahadlok nga ang tag-iya sa Trono magkunuhod sa imong bahandi tungod sa paghatag sa gugmang putli.”⁷⁴

Busa, ang Sinugo ni Allah (kalinaw ma-anaa kaniya) wala gayud ma interesado sa pagtigum ug bahandi. Kini tungod kay iyang gihimo ang tuyo nga ipaagi ang iyang kinabuhi isip usa ka “alagad nga propeta”, ingon nga kini gipatinaw sa mosunod nga hadith: “Gihatagan ako sa pagpili tali sa usa ka alagad nga propeta o usa ka propeta sa hari. Gipalakbit sa Arkanghel nga ako magpabilin nga magpahiubsanon. Busa, gipili ko nga mahimong sulugoon nga propeta ug gipahayag ko ang akong pangandoy “nga mahimo nga sa usa ka adlaw mabusog ug usa ka adlaw nga magutom.”⁷⁵

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) midumili sa pagsulod sa balay sa iyang anak nga babaye nga si Fatima (unta si Allah mahimuot kaniya) tungod kay siya nagdayandayan sa iyang panimalay, ug siya miingon kaniya: “Dili angay alang namo nga mosulod sa mga gipanindot nga dapit.”⁷⁶

Bisan pa niana, si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala magdayeg sa iyang kaugalingon tungod sa mga diosnon kaayo nga kinabuhi nga iyang gipangulohan. Iyang gigamit ang pag-ihap sa mga gasa ni Allah kaniya samtang nagpakita sa hilabihang pagpaubos pinaagi sa mga pagingon ug “la fakhir”⁷⁷, (walay garbo).

74. Ma'mar ibn Rashid, al-Jami', XI, 108; al-Bazzar, al-Musnad, IV, 204; al-Tabarani, al-Mu'jam al-Awsat, III, 86; al-Bayhaqi, Shabul-Iman, II, 118.

75. Ibn Hibban, al-Sahih, XVI, 280; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubra, VII, 48, 49.

76. Abu Dawud, At'imah 8; Ibn Majah, At'imah 56; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 220-222.

77. Tirmidhi, Manaqib 1; Ibn Majah, Zuhd 37; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, 1, 5, 281.

Ang Pagkamapainubsanon sa Propeta sa Kaluoy

Ang hilabihang pagdayeg ug pagmanggad sa uban kasagaran nga gagadala sa usa ngadto sa pagkaarogante. Kining duha ka mga sitwasyon gahugaw ug ga-daot sa kadaghanan sa mga tawo. Bisan tuod si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang labing maayo sa tanan katawhan ug siya gidayeg ni Allah, iyang gihimo ang mosunod nga hangyo sa iyang mga kauban:

“Tawga ko ug ‘ang sinugo ug mensahero ni Allah.”⁷⁸

Si Abu Usama (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsulti nga: “Ang pamulong sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gikan sa Qur’an. Siya padayon naghimo sa dhikr ug naghupot sa iyang mga pamulong nga mubo samtang nagpadayon sa iyang salat nga tag-as. Wala siya maulaw sa paglakaw uban sa usa ka kabus o nangingahanglan nga tawo; sa kasukwahi, nahimuot siya sa pagbuhat sa ingon.”⁷⁹

Si Anas (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsulti nga: “Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagahimo ug dhikr sa makanunayon. Dili kaayo siya gapakatawa. Musakay siya sa asno, ug nagsul-ob sa panapton nga gama sa baga nga balhibo sa karnero, midawat sa imbitasyon sa mga ulipon, miduaw sa masakiton ug mitambong sa serbisyo sa patay. Nakita unta nimo siya sa adlaw nga gisakop ang kuta sa Khaibar. sa dihang nagsakay siya sa usa ka asno nga may usa ka baklis nga gama sa mga dahon sa dates. Sa panahon nga mas gigasahan siya sa Ginoo sa kadaugan, mas nahimo na nuon siyang mas mapaubsanon ug mas mapasalamaton.”⁸⁰

78. Bukhari, Anbiya 48; Darimi, Riqaq 68; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 23.

79. Nasai, Jum’a 31; Darimi, Muqaddimah 13; Ibn Hibban, al-Sahih, XIV, 333; al-Hakim, al-Mustadrak, II, 671.

80. Tirmidhi, Janaiz 32; Ibn Majah, Zuhd 16; al-Hakim, al-Mustadrak, II, 506.

Si Jarir (unta mahimuot si Allah kaniya) nagsaysay sa mosunod:

“Ang usa ka tawo miduol sa presensya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa adlaw nga ang Mecca naparot. Ang tawo nagsugod sa pagkurog-kurog samtang iyang nakita ang espirituhanon ug pisikal nga kahalangdon sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakakita kaniya sa maong posisyon, siya miingon ngadto sa tawo sa malumoy nga tingog “Kalma, ayaw kaguol! Dili ko hari. Anak ako sa usa ka babaye nga gikan sa tribo sa Quraysh nga kaniadto nagkaon sa binulad nga karne.”⁸¹

Si Amir ibn Rabi’a (unta mahimuot si Allah kaniya) nagsulti nga: “Usa ka adlaw, miadto ako paingon sa moske uban ang Propeta, ug ang sintas sa iyang sapatos nabugto sa dalan. Gusto unta nako kuhaon kini aron ayuhon. Ang Sinugo ni Allah nagdumili sa paghatag niini kanako ug miingon: ‘Kini ang pagpalabi sa kaugalingon (nga mao ang pagtipig sa kaugalingon labaw sa uban), dili nako gusto ang pagpalabi sa kaugalingon.’”⁸²

Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naghatag giya sa tanan nga katawhan aron sila makahimo nga makaangkon og mahangturong kalipay. Kini usa ka gasa gikan kaniya, tungod kay wala siya mangayo sa bisan unsa nga baylo alang sa dako nga serbisyo nga iyang gihatag sa uban.

Ang katuyoan sa relihiyon mao ang pagpadako sa maayo, dalisay nga mga tawo, nga adunay lawom nga pagsabot ug pagbati.

81. Ibn Majah, *At'imah* 30; al-Hakim, *al-Mustadrak*, II, 506; al-Tabarani, *al-Mujamu al-Aswat*, II, 64.

82. al-Bazzar, *al-Musnad*, IX, 263; Abu Dawud al-Tayalisi, *al-Musnad*, I, 156; al-Tabarani, *al-Mu'jam al-Awsat*, III, 174; al-Bayhaqi, *Shu'ab al-Himan*, III, 275.

Kini mahitabo pinaagi sa pagpalambo sa usa ka panimuot sa pagsimba kang Allah. Kini nga pagkahamtong makab-ot pinaagi sa paghinam-hinam nga mahitabo sa kasingkasing ingon sa gihulagway sa mosunod nga bersikulo: “Kay, ang mga magtutuo mao kadtong kinsa, sa diha nga si Allah mahisgutan, mobati sa usa ka pagtay-og diha sa ilang mga kasingkasing, ug kung kanusa sila makadungog sa Iyang pagpadayag nga gisaysay, makita ang ilang pagtuo nga maligon, ug mahimong mobutang ang tanan nga ilang pagsalig sa ilang Ginoo.” (Qur’an, Anfal, 8/2)

Ang Arabiko nga pulong alang sa tawo mao ang “insan” nga may kalabutan sa “nisiyan” (pagkalimot) ug “uns” (panaghigala). Ang kaatbang sa “nisiyan” mao ang “dhikr” (handumanan), nga gisubli sa Qur’an sa kapin sa 250 ka beses. Kon ang diwa sa dhikr gitukod sa sentro sa kasingkasing, kini nga kasingkasing nagsugod sa pagkahibalo ug pagsimba kang Allah. Ang mga mahigugmaon dili gayud makalimot sa ilang mga hinigugma.

Kanunay nilang ibutang kini sa ilang mga kasingkasing ug sa ilang mga dila. Ang mga kasingkasing nga nagtinguha nga matagamtaman ang usa ka matinudanong kinabuhi nagpadayon sa walay hunong nga dhikr. Ang ilahang mga hunahuna gisubsob mahitungod sa paglalang sa Yuta ug ang kalangitan ni Allah samtang sila naglakaw, naglingkod o naghigda, ingon sa gihulagway sa mosunod nga Qur’an bersikulo:

“Ang mga tawo nga nahinumdom kang Allah samtang nagbarug, naglingkod, ug naghigda sa ilang mga kilid, ug namalandong sa (katingalahan) sa paglalang sa kalangitan ug sa yuta, (pinaagi sa pag-ingon): ‘Ang among Ginoo dili sa walay kapuslanan Page 101 nagbuhat (tanan) niini! Himaya alang Kanimo! Hatagi kami ug kaluwasan gikan sa Pagpanton sa Kalayo.’” (Qur’an, Ali Imran, 3/191)

Ang usa ka kasingkasing nga walay ingon nga kahiladman ug pagdalisay dili magtinguha kang Allah nga Labing Halangdon nga gihulagway sa bersikulo sa ubos: “*Alaot kadtong kansang mga kasingkasing natig-a batok sa panumduman.*” (Qur’an, Zumar, 39/22) Kini nga bersikulo nagpakita nga ang mga tawo nga mahulog palayo sa dhikr mawad-an sa kadungganan nga mahimong tawhanon.

Ang mga tawo nagdala sa kalidad nga mga magsisimba. Busa, gisimba nila ang materyal nga mga butang ug mga interes o ang ilang Ginoo. Ang pagsimba sa Ginoo naka panalipod sa mga tawo gikan sa pagkahimong ulipon ngadto sa personal nga interes ug materyal nga mga butang. Si Allah, ang Labing Hataas, nagpasidaan batok niini sa mosunod nga bersikulo: “Nakakita ka ba kaniya nga naghimo sa iyang tinguha nga iyang dios?” (Qur’an, Jathiya, 45/23)

Ang pag-amuma sa mga ngadto-ngadto nga mga pangandoy ug mga plano sa usa ka hunahuna nga matuman sa hilabihang kalayo nga umaabot, mga plano nga iya lamang niini nga kalibutan ug dili sa sunod nga kalibutan, magdala sa usa ngadto sa mapait nga katapusan. Ang Propet (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Pagmatngon! Ayaw itugot nga ang imong mga tinguha ug mga plano sa umaabut nga madugangan hangtud nga muabot sa sukod nga makalimot na ka sa imong kamatayon! Kay kon dili ang imong kasingkasing magahi. Ablihi ang imong mga mata! Unsa gyod ang mahitabo sa umaabot haduol na!”⁸³

Si Salman al-Farisi kinsa nakabenepisyo pag-ayo gikan sa mga tambag sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Tulo ka butang nga nagpakatawa kanako samtang tulo ka butang ang nagpahilak kanako.” Iyang gipasabut nga usa sa mga butang nga nagpakurat kaniya ug nagpakatawa kaniya mao ang tawo nga

83. Ibn Majah, Muqaddimah 7; Ma’mar ibn Rashid, al-Jami’, XI, 116; al-Qudai, Musnad al-Shi’hab, II, 263; al-Tabarani, al-Mu’jam al-Awsat, VIII, 31.

naghimog mga plano sa hataas nga panahon bisan pa nga ang kamatayon naghulat kaniya. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), miingon usab: “Bisan pa ang tanan nga mga gahum sa usa ka tigulang nga tawo mahuyang, ang iyang kahakog ug mga tinguha mahitungod sa halayong kaugmaon (tul al-amal) nagpabilin nga batan-on pa.”⁸⁴ Ang naa sa taas nga hadith nagpakita nga ang kahakog ug mga tinguha alang sa layo pa nga umaabot mao ang duha ka mga kakulangan nga diin walay kasingkasing sa tawo nga maluwas. Bisan kon ang mga lawas nagkaluya ug nag-edad, ang mga tawo nagtinguha nga magpabiling batan-on, tungod kay sa ilang mga kalag adunay kalidad sa pagka walay kamatayon. Tungod niini, ang mga tawo gusto kanunay magpabilin nga batan-on ug magbasol nga mawad-an sa ilang kabatan-on samtang tigulang na. Tungod niini, naulipon sila sa walay katapusang kahakog. Ingon sa kaso sa uga nga yuta nga nagtumod sa tubig sa ulan nga nahulog niini, ang tawhanong kaakohan nagtumong sa pagsuhop sa tanan kalibutanon nga kalipay sa kaugalingon niini. Bisan pa niana, ang mga tawo dili mobalik sa pabor, ingon nga ang yuta sa ulan nga nagapamunga. Sa ilang kapakyas sa pagbalik sa bunga sa gugmang putli ang ilang mga kasingkasing natig-a tungod sa kakulang sa integrida ug pagkaulipon sa mga interes sa kalibutan.

Ang katuyoan sa dili maayo nga mga kalidad sa paglalang mao ang pagpahigayon sa pagsulay sa mga tawo. Tungod niini nga hinungdan, ang bersikulo sa ubos sa Qur'an nag-ingon, “Pinaagi sa Kalag, ug ang proporsiyon ug han-ay nga gihatag niini; inspirasyon sa sayup ug sa mga katungod niini; tinuod siya nga nagmalampuson nga nagpapatli niini, ug napakyas siya nga nagdaut niini.” (Qur'an, Shams, 91 / 7-10) Ang hataas nga ranggo sa mga tawo, kinsa gimugna

uban sa dili masabtan nga pagkakomplikado ug dili masukod nga kahiladman, kay matuman pinaagi sa pagsunod kang Allah lamang ug paggugol sa ilang mga kinabuhi nga nanalipod sa ilang mga kasingkasing gikan sa dautan.

Ang pag-asdang sa Tabuk puno sa mga hagit. Ang mga kauban mibiyaha ug gatusan ka kilometro ug mibalik sa balay. Sa ilang pagpaduol sa Medina, bisan ang ilang mga panagway nausab na ug sugod tungod sa kagutom; ang ilang mga panit nang pikit sa ilang mga bukog, ang ilang buhok ug bungot nagubot. Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagingon: “Karon, kita padulongay gikan sa usa ka gamay nga panagsangka padulong sa daku nga panagsangka!...” Ang mga kauban nangutana nga may dako nga kahibulong: “O Sinugo ni Allah! Aduna pa ba’y usa ka gubat nga mas lisud kay sa atong gigikanan?” Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Karon kita mobalik ngadto sa Dakong Gubat (ang gubat batok sa atong mga kaugalingon, nafs)...”⁸⁵

Ang gubat batok sa kaugalingon gitudlo pinaagi sa edukasyon ug pagbansay sa kasingkasing. Ang katuyoan niini nga gubat mao ang pagpataas sa moralidad ug pagtabang sa mga tawo sa pagkab-ot sa lebel sa kahingpitan; al-insan al-kamil.

Kini nga sekreto mahimo lamang nga ipadayag pinaagi sa kamatuoran nga naggikan kang Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Kung ang usa ka tawo dili makadiskobre sa katarungan luyo sa paglalang niini nga kalibutan, kini molamoy kaniya. Ang usa nga wala mahibalo sa katarungan ngano nga sila mianhi sa kalibutan nagdala sa usa ka kinabuhi nga wala mahibalo sa

85. al-Bagdadi, Tarikhu Baghdad, XIII, 523; [Ang uban bersyon ani nga hadith kay gisaysay gikan ni Ibrahim ibn Abi’Abla isip maktu hadith, Pangita-a; al-Mizzi, Tahdhibal-Kamal, II, 144; al-Zahabi, Siyar a’lam al-nubala, VI, 325].

sagradong estruktura sa mga tawo. Dili usab siya makasabut sa balaang katuyoan sa paglalang sa katawhan. Siya mapakyas sa pagsabot unsa ang gipasabut nga mahimong usa ka magdumala ni Allah sa Kalibutan. Apan kadtong nagtinguha sa mahimong usa ka magdumala ni Allah sa Kalibutan mahimong mata sa Ginoo nga tigtan-aw ug iyang dalunggan nga pandungog.⁸⁶ Ang ilang tumong sa kinabuhi mao ang panaghiusa kang Allah.

Niini nga kalibutan, ang pipila ka mga butang dili mahimong ikapatinaw sa hingpit sa tawhanong salabutan lamang. Bisan ang atong mga pulong sa pagpatin-aw kinahanglan nga ipasabut sa uban nga mga pulong. Samtang naningkamot sa pagpatin-aw sa dili mahubit pinaagi sa dili klaro nga paagi, wala ba kita nalimot nga ang labing dili masaysay nga kamatuoran ang pagbag-o sa pagkabot sa kaalam mao si Allah? Si Allah mao ang bugtong ug ang hingpit nga katin-awan niining kalibutana. Makaila lamang kita kaniya sa gidak-on nga kita makaangkon og gugma ug kaalam, ug sa gidak-on lamang nga kita mosugot.

Ang atong salabutan limitado. Mahimo lamang kita nga makalapas sa utlanan sa kaalam, kung diin ang mga sekreto sa kalibutan anaa, pinaagi sa kasingkasing. Gipahayag kini ni Abraham (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ingon niini. Siya miingon: “Ako mitugyan sa Ginoo sa Mga Kalibutan.” (Qur’an, Baqara, 2/131)

Gisaysay ni Imam Ghazzali ang iyang kasinatian mahitungod niini nga pangutana ingon sa mosunod: “Gitun-an nako ang akong salabutan sa usa ka sukod nga kini hapit na maputol. Nakaamgo ko nga kini limitado. Dili ako makaadto sa kinatumyang punto nga

86. Bukhari, Riqaq 38; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, VI, 256; Ibn Hibban, al-Sahih, II, 58; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubra, III, 346.

ako lamang. Nakasinati ako og usa ka matang sa pagkabuang ug ako halos nawala sa akong hunahuna. Sa ngadto-ngadto, midangop ako sa espirituhanong panalangin sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw maanaa kaniya). Ang tanan nahimong tin-aw. Akong nakit-an ang sekreto ug naluwas ako.”⁸⁷

Ingon usab, si Abraham (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Ako moadto sa akong Ginoo! Siya sa walay pagduhaduha magagiya kanako!” (Qur’an, Saffat, 37/99)

Sa susama, gipatin-aw usab ni Mawlana Jalaluddin Rumi ang limitasyon sa rason ingon sa mosunod: “Rason ang maka-paadto sa pasyente ngadto sa doktor. Human niana, ang usa kinahanglang motuo sa doktor.”⁸⁸

Sa laktud, ang atong gisulti dinhi mao nga ang mga sekreto sa mga Propeta dili masabtan sa tawhanong katarungan.

Katahoran, Pagkamabination ug Altruismo sa Kinabuhi sa Propeta sa Kaluoy

Sumala sa mga taho sa dili maihap nga gidaghanon sa mga kauban, si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang labing maayo sa tanan nga mga tawo sa moralidad ug pagtahud. Kanunay siyang nagpahiyom. Adunay usa ka nagasidlak nga kahayag ug landag nga naggikan sa iyang nawong.

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) adunay ingon nga usa ka putli nga kasingkasing nga adunay usa ka adlaw sa diha nga siya nakakita sa usa ka tawo nga gilud-an ang yuta, ang iyang bulahan nga nawong nahimong pula ug siya miduko. Ang

87. Ghazali, Abu Hamid, *al-Munqiz min al-Dalal*, (Beirut, 1988), p.60 Page 105.

88. Rumi, Jalaladdin, *Mathnawi Ma'nawi*, (Tehran, 1378), v.IV, 3323.

mga kauban nagdali ug mitabon sa pagluwa. Unya ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagpadayon sa iyang dalan.

Si Propeta Muhammad (kalinaw ma-anaa kaniya) miingon nga ang limpyo nga sinina usa ka timailhan sa usa ka Muslim nga adunay taas nga bili sa atubangan ni Allah. Gitambagan niya nga magsul-ob ug puti. Gipalabi niya ang usa ka puting kolor nga panapton. Kini tungod kay, mipasabut siya, kini mas limpyo, mas matahum ug mas bulahan. Ang Sinugo ni Allah, kinsa nagmando sa hapsay nga sinina ug dili gusto sa mga gubot nga sinina, wala mouyon siya sa mga gubot nga buhok ug mga balbas. Sama pananglitan, usa ka higayon ang usa ka lalaki nga may buhok ug balbas nga wala maalutan ug wala masudlayan miadto sa Mosque sa Propeta. Pinaagi sa pagtudlo sa iyang kamot, gihatagan niya ang lalaki sa mensahe aron pag-atiman sa iyang balbas ug buhok.

Ang tawo naghimo sa ingon ug ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Dili ba kini nga hitsura nga mas nindot kaysa sa hitsura sa usa nga sama sa yawa nga adunay gubot nga buhok ug bungot?”⁸⁹ Usa ka adlaw, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakakita sa laing lalaki nga adunay gubot nga buhok ug bungot. Sa katingala, siya nangutana: “Nganong wala hugasi sudlayi aning tawhana ang iyang buhok?”⁹⁰

Umar ibn Hattab (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsaysay nga: “Ang usa ka bastos nga Bedouin nagtawag kang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa tulo ka higayon. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagpabilin nga matinahuron sa iya bisan sa iyang ka walay batasan ug mitubag kaniya sa pag-ingon, ‘palihug, palihug.’”⁹¹

89. Muwatta, Shar 7; al-Bayhaqi, Shu'ab al-Iman, V, 225.

90. Abu Dawud, Libas 13; Nasai, Zinah 60; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, ID, 357.

91. Tirmidhi, Zuhd 50; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 239; Nasai, al-Sunan al-

Natugaw kaayo siya sa mga hugaw ug gubot nga panagway tungod sa pagkasensitibo ug giladmon sa iyang kalag. Sa laing higayon, miingon siya sa usa ka lalaki nga miduol kaniya nga nagsulob og sinina nga hugaw: “Duna ka bay salapi? Unsa ang imong pinansyal nga sitwasyon?” Sa diha nga ang tawo miingon kaniya nga siya adunahan, miingon siya sa tawo: “Kung si Allah naghatag kanimo og bahandi, himoa ang mga ilhanan nga makita kanimo!”⁹²

Sa laing hadith, siya miingon: “Si Allah nahimuot pinaagi sa pagtan-aw sa mga ilhanan sa bahandi nga iyang gihatag sa iyang alagad.”⁹³

Kini nga mga hitabo naghulagway unsa ka tahum sa Islama nga katimbang sa kaputli sa kasingkasing ang panggawas nga estilo. Aron mapanalipdan ang kaugalingon gikan sa pagkamapahitas-on ug pagkinapayas, ang usa ka Muslim nga nagsul-ob og bag-ong mga sinina kinahanglan gayud masayud nga kini usa ka gasa gikan ni Allah ug nag-ampo sa pamaagi nga gihimo sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) : “Nagpasalamat ako kang Allah nga nagsul-ob kanako niini nga mga sinina bisan wala akoy gahum sa paghimo sa ingon. O Allah! Ako naghangyo alang sa daghang mga panalangin pinaagi niini nga sinina ug sa mga buhat nga akong gibuhat samtang nagsul-ob niini. Gipangita ko ang imong dalangpan gikan sa mga dautan niining bisti ug ang datang buhat nga mahimo niini.”⁹⁴ Pinaagi sa pag-ampo sa ingon, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa

Kubra, VI, 344; alSan'nani, al-Musannaf, I, 206.

92. Nasai, Zinah 54; Tirmidhi, Birr 63; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 137; Ibn Hibban, al-Sahih, XII, 234.

93. Tirmidhi, Adab 54; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 311; al-Hakim, al-Mustadrak, IV, 150.

94. Abu Dawud, Libas 1; Tirmidhi, Da'awat 55; Ibn Majah, At'imah 16.

kaniya) nagpahayag sa iyang pangandoy sa paggamit sa tanan diha sa dalan ni Allah.

Sa susama, ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagpasidaan batok sa kalayo sa impyerno pinaagi sa pagpasabut nga ang kadtong mga nagsul-ob ug mga bisti nga arogante, para magkinapayas ug para sa kinaugalingong paghigugma magsul-ob ug bisti sa kaulaw sa katapusang adlaw.

Si Abdullah ibn Amr, (unta si Allah mahimuot kaniya), nag-asoy nga ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala gayod mogamit sa dili maayong mga pagpahayag nga sagad gigamit sa adlaw-adlaw nga pinulongan. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon, “ang gagmay nga mga butang sa pagkamatinahuron nga sayon tan-awon kanimo, ang mga butang nga imong gikuha, mahimong mahitabo mahinungdanon kaayo sa Adlaw sa Paghukom.”⁹⁵

Sa usa ka higayon si Abu Dharr al-Ghifari si Bilal nga “anak sa usa ka itom nga babaye.” Sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakadungog niadto, siya miingon kang Abu Dharr al-Ghifari: “O Abu Dharr! Ikaw sa tinuod usa ka tawo nga nagdala gihapon sa timaan sa panahon sa pagkawalay alamag, ang Jahliyya.”⁹⁶

Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) personala nga nag-alagad sa iyang mga bisita, agig katahuran. Wala siya makalapas mga lagda sa pagtahud bisan sa bata pa siya. Nailhan siya tungod sa iyang kalooy ug pagkasuod sa mga nanginahanglan,

95. Tirmidhi, *Birr* 61; al-Bayhaqi, *al-Sunan al-Kubra*, X, 193; Ma'mar ibn al-Rashid, *al-Jami'*, XI, 146; al-Qudai, *Musnad al-Shihab*, I, 274.

96. Bukhari, *Iman* 22; Muslim, *Ayman* 38; Abu Dawud, *Adab* 124; Tirmidhi, *Tafsir Surah* 22, 1; Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, V, 161.

Ang Propeta Sa Kalooy

sa mga ilo, sa mga biyuda ug sa mga tawo nga walay paryente nga motabang kanila.⁹⁷

Si Anas (unta si Allah mahimuot kaniya) miingon: “Ako nag-alagad kang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sulod sanapulo ka tuig. Wala gayud niya ako gibadlong pinaagi sa pagpangutana, ‘Nganong gibuhath nimo kana?’ sa dihang nasayop ko.”⁹⁸

Ang iyang kaluoy miabot bisan sa mga nabihag sa gubat. Gimando niya ang pagtratar kanila ug maayo.

Ang kaluoy sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naglangkob sa tanang mga nilalang. Sa dihang nakita niya ang usa ka bata, ang kalipay mitabon sa iyang nawong ug gikuha niya ang mga anak sa iyang mga kauban sa iyang mga bukton ug gipangtapik sila.

Siya wala gayud mapakyas sa pagtimbaya sa mga bata, nagpakita siya kanila sa pagmahal ug nangomedyas uban kanila. Sa higayon nga iyang nakita ang usa ka grupo sa mga bata nga naglumba. Siya miduyog kanila ug midagan uban kanila. Siya, kinsa gipadala isip usa ka kalooy sa mga kalibutan, nagdala sa mga bata sa iyang kamelyo sa dihang iyang nakita sila diha sa dalan ug nagpatalinghug kanila.

Si Anas (unta malipay si Allah kaniya) mihulagway sa iyang panggawi ingon sa mosunod: “Wala ako makakita bisan kinsa nga nagtahod sa mga katungod sa iyang pamilya ug mga anak labaw pa kay sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya).”⁹⁹

97. Bukhari, Nafaqat 1, Muslim, Zuhd 41-42.

98. Muslim, Fadail 51; Abu Dawud, Adab 1; Darimi, Muqadinnah 10.

99. Muslim, Fadail 63; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, m, 112; Ibn HibbGn, al-Salun, XV, 400; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubrti, II, 263.

Si Aishah (unta malipay ang Allah kaniya) nisaysay nga sa makausa, si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagdula uban sa iyang mga apo. Usa ka Bedouin ang misulod. Ang Bedouin nahibulong sa dihang nakita niya ang talan-awon.

Siya nangutana: “O Sinugo ni Allah! Imo ba nga gihagkan ang mga bata? Dili namo gahagkan ang among mga anak, ni makigdula kanila.” Ang among Giya (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon kaniya: “Kung gikuha sa Allah ang kaluoy ug kalooy gikan sa imong kasingkasing, unsa man ang akong mahimo alang kanimo?”¹⁰⁰ Kini nga ekspresyon nagpakita nga labing maayo ang posisyon sa Islam sa pagtratar sa mga bata.

Si Propeta Muhammad nagbutang sa anak nga lalaki ni Zayd Usamah, ug ang iyang apo nga lalaki, si Hasan, nga nagluhod ug samtang gihalog sila, miingon siya: “O Ginoo ko! Hatagi ug kaluoy ug kalipay sila! Kay ako nangandoy sa kalipay ug kaluoy alang kanila.”¹⁰¹ Gidili sab niya ang pagtunglo sa mga bata. Kini ang pipila sa mga timailhan sa iyang walay katapusan nga kalooy alang sa mga bata. Kung ang usa ka bata nihilak samtang ang iyang inahan nag-ampo, iyang gitugotan ang inahan nga pamuboon ang iyang salat aron malikayan ang paghilak sa bata hangtud nga siya mibalik.¹⁰²

Siya nag-ampo sa tibuok gabii, nga naghilak alang sa iyang komunidad, ang Ummah.¹⁰³

100. Bukhari, AdRb 18; Muslim, Fllddil 64; Ibn Mijah,. AdRb 3; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, VI, 56, 70.

101. Bukhari, Adah, 18; Muslim, Fadail 64.

102. Bukhari, Azan 65; Muslim, SaliU 191; Abii Dawiid, SaU1t 123; Tirmidht Sallt 159; Nasal. Imt111Rh 35; Ibn Majah, Iqamah 49; Ahmad ibn Hanba]. RI-Musnad, m, 109.

103. Muslim, fmctn 346; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 127; Ibn Hlbbful, RI-Silh111, XVI 217.

Iyang gisakripisyo ang tibuok niyang kinabuhi aron pagluwas sa katawhan gikan sa impiyerno.¹⁰⁴ Kini ang pipila ka timailhan sa iyang lalum nga kalooy.

Ang Iyang Sulundong Panggawi sa mga Tawo

Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang hingpit nga panig-ingnan nga sundon, dili lamang sa iyang mga pulong, kon dili labaw sa tanan, sa iyang mga buhat. Ang Sinugo sa Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) usa ka hingpit nga panig-ingnan alang sa mga tawo sa tanang kahimtang sa kinabuhi. Gitagad niya ang tanan sa pagtahod. Ang Iyang kalooy, nga naglukop sa tanang mga binuhat, walay katapusan. Wala niya gipugngan ang iyang kalumo o ang pagkamangihatagon nga panggawi, bisan ngadto sa mga dili Muslim. Si Jabir ibn Abdullah nagsugilon, “Usa ka adlaw, ang mga tawo nagdala sa usa ka patay nga lawas, ang mensahero ni Allah(ang kalinaw ma-anaa kaniya) mitindog. Kami usab mitindog. Sa pagkatud-taod kami miingon: “Mensahero ni Allah! Kini mao ang patay nga lawas sa usa ka Judio!” Mitubag siya: “Dili ba siya tawo usab?”¹⁰⁵

Siya adunay balaan nga kaluoy, usa ka pagpadayag sa balaang ngalan nga al-Rahman, nga midawat sa tibuok kalibutan. Iyang kinabuhi usa ka simbolo sa prinsipyo nga “mga nilalang sa gugma alang sa Magbubuhat.” Usa ka adlaw, ang mga kauban, ingon nga resulta sa mga pagpamugos nga gisul-ob kanila sa mga dili Muslim, nangutana sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa paghimo sa usa ka pag-ampo nga nagsaway sa mga kaaway sa Islam. Agig tubag, ang Propeta miingon: “Ako wala mianhi alang sa pagpanghimaraut;

104. Bukhârî, Riqâq 26; Muslim, Fadâil 17.

105. Bukhârî, Janâiz 50; Muslim, Janâiz 81.

ako mianhi ingon nga usa ka kalooy.”¹⁰⁶ Ang pag-ampo nga iyang gihimo batok sa iyang labing kusgan nga mga kaaway mao ang mosunod: “O Ginoo ko, wala sila makaila; Giyahi sila!”¹⁰⁷

Si Abdullah Ibn Ubayy mao ang tinago nga pangulo sa mga tigpakaaroningnon sa Medina. Iyang giluiban ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa usa ka kritikal kaayo nga adlaw pinaagi sa pagbiya sa Muslim nga kasundalohan uban sa iyang mga sumusunod sa dalan paingon sa gubat sa Uhud. Usab, iyang gibudhian ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug ang katilingban sa mga magtutuo sa daghan ka higayon.

Ingon resulta sa natago nga diosnong kaalam, ang anak ni Abdullah, dili sama sa iyang amahan, usa ka labing sinsero nga magtutuo. Sa diha nga si Abdullah ibn Ubayy namatay, ang iyang anak nga lalaki miadto sa Propeta ug nangayo sa iyang kamiseta para iputos sa lawas sa iyang amahan, uban sa paglaum nga siya makadawat og pipila ka mga panalangin gikan niini. Ang Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) wala makalapas sa kasingkasing sa iyang kauban ug naghatag kaniya sa iyang kamiseta aron gamiton sa pagtabon sa patay nga lawas sa usa ka tigpakaaron-ingnon nga usa usab ka protagonista sa panghitabo sa Ifk diin ang bulahan nga asawa sa Propeta, si Aishah gibutangbutangan.¹⁰⁸

Posible ba ang pagpangita sa usa ka susama nga panig-ingnan sa katawhan ug kaayo sa kasaysayan sa kalibutan?

106. Muslim, Jihad 104; Abu Yaia., al-Musnad, XI, 35; al-Bayhaqi, al-Sutum al-Kubrd, m, 352; al-Tabarani, rd-Mu'jam al-Awsat, m, 223.

107. Bukhârî, Anbiyâ 54; Muslim, Jihâd 104; Ibn Mâjah, Fitan 33; Ibn Hibban, al-Sahih, III, 254.

108. Bukhârî, Janâiz 23; Muslim, Munafiqun 4; Abû Dâwûd, Janâiz 1; Nasâi, Janâiz 40; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad II, 18.

Ang Propeta Sa Kalooy

Si Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang pinakamaayo nga panig-ingnan sa kalooy. Sa higayon nga sa salat, nakadungog siya sa usa ka Bedouin nga nag-ampo, “O akong Ginoo! Panalangini si Muhammad ug ako lamang, walay labot ang uban!” Pagkahuman sa salat, ang Propeta miingon kaniya: “Ikaw mao ang nagkunhod sa butang nga maayo.”¹⁰⁹

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) dili usa ka tawo nga gipanag-iyá lamang sa iyang panahon ug sa mga tawo nga nagpuyo sa palibot kaniya. Nagtindog siya sa usa ka punto diin mahimo niya ang paghiusa sa tanan nga katawhan ubos sa bandila sa gugma, kaluoy, ug kalipay, pinaagi sa paghiusa kanila diha sa kahayag sa Islam ug pinaagi sa pag-usab sa palibot sa gahi nga mga kasingkasing, sa pagkapanatiko ug sa rasismo. Ang kalampusan nga iyang gipakita niining bahina mao ang pinakasidlak nga panid sa tawhanong kasaysayan. Gikan niini nga panglantaw, nahimo siya nga labing maayo nga magtutudlo alang sa tanan nga katawhan ingon nga sangputanan sa gipanalanginan nga edukasyon sa Dios nga iyang nadawat. Ang mga manlulupig, kinsa milubong sa ilang mga anak nga babaye nga buhi ug nagtratar sa ilang mga ulipon sa usa ka walay kaluoy nga paagi, nakakaplag og giya ubos sa simboryo sa iyang kalooy. Kini nga edukasyon epektibo kaayo nga ang pipila niini nga mga tawo nakaangkon og igo nga integridad ug kaligdong aron mahimong labing bantugan nga mga tawo sa kalibutan.

Ang atong Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mitabang sa tanan nga mga tawo nga walay diskriminasyon ug sumala sa ilang mga panginahanglan. Ang mosunod nga panghitabo nagpakita niini. Usa ka adlaw usa ka Bedouin miduol kaniya alang

109. Bukhârî, Adab 27; Ibn Majah, Taharah 78; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 239.

sa panabang. Gihatag niya kaniya ang tanan niyang kabtangan, ug nangutana: “Nakatagbaw ba kini kanimo?”

Ang Bedouin, nga wala’y pagtahod, miingon: “Wala! Wala mo ako hatagi sa husto!” Dayon, ang pipila sa mga kauban nasuko kaniya tungod sa iyang pagkawalay kahadlok ug gusto nila nga kasab-an siya. Apan ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakapahunong kanila sa pagbuhat niini. Gidala niya ang Bedouin uban kaniya ug miadto sila iyang balay. Naghatag siya og dugang nga gugmang putli ngadto sa Bedouin ug nangutana: “Makapalipay ba kini kanimo?”

Niadlong panahuna ang Bedouin malipayon na. Siya miingon: “Oo! Hinaut nga si Allah mohatag kaninyo ug daghang panalangin alang kanako, sa akong pamilya ug sa akong mga paryente!” Dayon, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), nga gusto nga makuha ang negatibong pagbati tali sa Bedouin ug sa iyang mga kauban, miingon kaniya: “Gisulti nimo ang imong gisulti sa sinugdanan tungod kay naghunahuna ka nga ang among gihatag gamay ra kaayo alang kanimo. Tungod niini nga hinungdan, ang akong mga kauban tingali nakaugmad og negatibong mga pagbati nganha kanimo. Sa pagbalik nato ngadto kanila, balika ang imong gisulti karon aron ang ang negatibong mga pagbati sa ilang mga kasingkasing mawagtang. “Sa diha nga sila mibalik sa dapit diin ang mga kauban, ang Bedouin mibalik ngadto sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug miingon kaniya: “Hinaut nga si Allah mohatag kanimo sa daghang mga panalangin alang kanako, sa akong pamilya ug sa akong mga paryente!” Human mibiya ang Bedouin, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mibalik ngadto sa iyang mga kauban ug miingon kanila: “Ang ang insidente nga nahitabo tali kanako ug kini nga Bedouin kaanggid niadtong tawo nga adunay kamelyo nga nakaikyas. Sa dihang usa ka pundok sa mga tawo ang nagdagan sunod sa kamelyo aron sa pagdakop niini, nahadlok kini pag-ayo.

Ug ang tag-iya sa kamelyo nag-ingon sa pundok sa katawhan: “Palihog pasagdi kami sa akong kamelyo, mas nahibalo ako ug mas mayo ako motratar kaysa inyo.” Siya naglakaw nga nag-inusara paingon sa iyang kamelyo. Nakuha niya ang pipila ka mga prutas nga dates gikan sa yuta ug gihatag kini sa kamelyo. Ang kamelyo miduol kaniya ug misunod kaniya. Gibutang niya ang montura sa kamelyo, ug milakaw sya sakay niini. Sa susamang paagi, kon ako naminaw kanimo sa dihang gisulti sa Bedouin unsay iyang gisulti, ang makaloolooy nga Bedouin mahiadto sa impiyernong kalayo.”¹¹⁰

Ang iyang pahayag importante mahitungod sa mga mensahe nga anaa niini mahitungod sa tawhanong edukasyon. Gikinahanglan nga isipon ang sikolohiya sa mga tawo. Dayon ang mga agianan paingon sa kasingkasing sa tawo mahimong madiskobrehan. Ang usa kinahanglan nga maningkamot sa pagkab-ot sa iyang tumong pinaagi sa pagpadayon niini nga mga dalan. Kay kon dili, ang pagpaningkamot sa usa ka tawo nga mag-edukar mahimong dili produktibo ug magdugang sa unsay kasamtangan nga mga kalisdanan.

Ang laing pagtulon-an nga mahimo natong makat-unan gikan sa maong hitabo mao ang mosunod: ang mga tawo gidaug sa pagkamabination ug pagkamanggihatagon tungod kay kini gibuhat nga huyang.

Ang tawo nga giisip nga madagayaon mahimong dili kaayo usa ka kaaway kung sila usa na ka kaaway; kon sila dili usa ka kaaway o usa ka higala nan sila mahimong usa ka higala; kon sila usa na ka higala, nan sila nahimong mas suod nga higala.

110. al-Marwazî (d.294), Ta'zîm qadr al-salât, II, 931; al-Haythamî, Majma'al-zawâid, IX, 160.

Ang among mga katigulangan miingon: “Ang pagkamaabiabihon bisan usa ka tasa nga kape mahinumduman uban sa pasalamat sulod sa kap-atan ka tuig.”

Ang Pagkamatinahuron sa Propeta sa Kaluoy Ngadto sa Nanginahanglan

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagbuhat uban ang kalooy ngadto sa mga nanginahanglan aron mabayran ang ilang kakulang sa materyal nga bahandi. Si Abdullah ibn Amr nagsugilon sa mosunod nga sugilanon:

“Usa ka adlaw, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miadto sa masjid, ang mga kabus nagalingkod sa usa ka kilid, miadto siya ug milingkod uban kanila aron pagpasidungog kanila, nakigsulti siya kanila ug miingon: ‘Maayong balita sa mga kabus nga mga imigrante! Sila mosulod sa mga tanaman sa Paraiso kap-atan ka tuig nga mas sayo kay sa mga adunahan. Ang pag-ihap sa mga kabus sa Adlaw sa Paghukom mas daling mahuman kay sa mga adunahan tungod kay sila walay salapi ug kabtangan.’”¹¹¹

Kasagaran, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naghimo sa mosunod nga pag-ampo tungod sa iyang kabalaka mahitungod sa bug-at nga responsibilidad sa pag-ihap diha sa Kinabuhi human niini: “O Ginoo! Himoa ako nga magpuyo sama sa kabus. Himoa ako nga mamatay sama sa kabus. Buhii ako uban sa mga kabus.”¹¹²

Ang tanan nga mga Propeta moadto sa Paraiso. Bisan pa niana, ang matag usa pangutan-on mahitungod sa daghang mga

111. Tirmidhí, Zuhd 37; Dârimí, Riqâq 118; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 63; Nasâi, al-Sunan al-Kubrâ, III, 443; al-Bayhaqí, al-Sunan al-Kubrâ, VII, 12.

112. Tirmidhí, Zuhd 37; Ibn Mâjah, Zuhd 7; al-Hakim, al-Mustadrak, IV, 358; al-Bayhaqí, al-Sunan al-Kubrâ, VII, 12

Ang Propeta Sa Kalooy

panalangin nga gihatag kanila ug sa mensahe nga gisalig kanila aron ipaabut ngadto sa ilang mga komunidad. Ang mosunod nga bersikulo gikan sa Qur'an nagpatin-aw. nga ang tanan, lakip ang mga Propeta, paga-pangutan-on: “Unya paga -pangutan-on ang mga tawo nga gipadalhan sa Among Mensahe ug kadtong gipadala namo.” (Qur'an, Araf, 7/6)

Pananglitan, si Propeta Solomon (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mosulod sa paraiso human sa tanan nga mga propeta tungod kay siya gihatagan og bahandi ug pagkahari; Ingon nga usa ka sangputanan ang iyang pangutana mas dugay. Adunay mga adunahan taliwala sa mga kauban sa propeta (ang kalinaw maanaa kaniya). Sila nakabaton sa pagdayeg sa Propeta pinaagi sa dili pagluwas sa ilang bahandi o mga kinabuhi sa dalan ni Allah. Dugang pa, si Allah naghatag usab kanila ug maayo nga mga balita sa mosunod nga bersikulo: “ Si Allah nagpalit sa mga magtotoo sa ilang mga tawo ug sa ilang mga kabtangan; kay ang ila (isip sukli) mao ang Tanaman (sa Paraiso): Sila nakig-away alang sa Iyang kawsa, ug gipamatay ug gipatay: Usa ka saad nga nagbugkos Kaniya sa Kamatuoran, pinaagi sa Torah, Ebanghelyo, ug Qur'an: Ug kinsa ang mas matinud-anon sa iyang pakigsaad kay sa kang Allah? Busa paglipay kamosa mga butang nga inyong gipamulong; kana mao ang labaw nga nakab-ot.” (Qur'an, Tawba, 9/111)

Usa sa mga adunahan mao ang labing suod nga higala sa Propeta, Si Abu Bakr, kinsa, bisan pa sa iyang bahandi, nangulo sa labing mapaubsanong kinabuhi. Siya gihulagway ni Allah diha sa Qur'an ingon nga “ikaduha sa duha.” Nag-okupar siya sa usa ka respetado nga dapit sa mga negosyante sa Quraysh. Sumala sa Aishah (hinaot ang Allah mahimuot kaniya), wala usab siya mibiya sa usa ka dirham (pikal nga salapi) ni usa ka dinar (salapi

nga bulawan) sa dihang namatay siya. Gihatagan lamang siya og usa ka kamelyo ug usa ka ulipon nga mahibalo unsaon paghimo og mga espada. Sa iyang kabubut-on ngadto sa iyang anak nga babaye, iyang gipasabut nga kini nga ulipon ihatag ngadto kang Umar, ang sunod nga Caliph sunod kaniya. Gigamit niya ang iyang bahandi sa labing mapuslanon nga paagi, pinaagi sa pagbutang niini sa serbisyo para sa mga Sinugo ni Allah, paggasto sa iyang salapi sa Hinungdan sa Kamatuoran. Ilabi na, sa unang mga tuig sa Islam, nga mao ang labing mahagiton nga panahon, iyang gipalit ug gibuhian ang mga Muslim nga mga ulipon nga gitortyur sa ilang dili magtutuong mga tag-iya tungod sa pagdawat sa Islam. Ang iyang bahandi wala makapugong kaniya gikan sa abstensiyon, o zuhd, gikan sa kalibutanong mga kalipayan. Sa kasukwahi, pinaagi sa paggamit sa iyang bahandi sa tukmang paagi, nahimo siya nga usa sa mga nag-unang mga panig-ingnan kung unsaon paghimo sa usa ka kinabuhi nga adunay pag-abstensiyon bisan pa sa bahandi sa nga iyang gihuptan. Tungod niini nga hinungdan, ang Sinugo ni Allah nagpakita sa pagtahud alang sa iyang bahandi ug miingon mahitungod kaniya: “Kami mibayad balik sa tanan nga mga pabor nga among nadawat gikan sa mga tawo gawas sa mga gikan sa Abu Bakr. Ang dapit sa iyang pag-uyon kanamo mao ang dako kaayo nga si Allah magganti kaniya alang niana sa Adlaw sa Paghukom. Wala ako makabenepisyo sa bahandi gikan ni bisan kinsa nga labaw pa sa bahandi ni Abu Bakr. Kung ako ang mopili sa suod nga higala, akong pilion si Abu Bakr.”¹¹³

113. Tirmidhiî Manâqib 15; Ibn Mâjah, Muqaddimah 11; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 253, 366; Ibn Hibbân, al-Sahih, XV, 273.

Ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Ang mga tawo susama sa mga ngipon sa usa ka sudlay gawas sa pagkadiyosnon, diin sila magkalahi.”¹¹⁴

Ang mga bulahan nga mga kaubanan kaniadto nabahin sa mga linya sa tribo, tungod sa mga rasa nga rason, ingon nga batid ug ulipon, ug ingon nga adunahan ug kabus. Sila nabahinbahin sa mga klase ug andam sa pag-ula sa dugo sa usag usa. Apan, human sila gipasidunggan pinaagi sa pagdawat sa Islam, sila nagpuyo sa usa ka klima sa panaginigsoonay nga dili kasarangan ubos sa daghang panalangin sa halangdong prinsipiyo nga gipahayag niini nga hadith.

Ang mosunod nga panghitabo makahimo niini nga kahintang nga mas klaro. Pagkahuman sa pagbuntog sa Mecca, ang Mensahero ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) midesisyon sa pag-atake sa Byzantium sa ikaduhang higayon. Gihatag niya ang anak nga lalaki ni Zayd, si Usama, isip komandante sa kasundalohan. Si Usamah nag-edad og kawhaan ug usa ka tuig ug anak sa usa ka ulipon nga gawasnon. Ang pagbiya sa kasundalohan nalangan tungod sa pagkamatay sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Apan ang bag-ong Caliph, Abu Bakr, nagmando sa kasundalohan sa pagpadayon sama sa giplano sa Propeta sa wala pa siya mobiya gikan sa kalibutan. Pipila sa mga dagkong mga kauban sa Propeta ug pipila sa mga halangdon sa Quraysh milakaw sa luyo niining batan-ong komandante, usa ka baynte ka tuig nga batang lalaki. Bisan si Abu Bakr, bisan pa nga siya ang Caliph, mikuyog kaniya hangtud sa katapusan sa Medina, ug talagsaon, nagbaktas. Gikuha ni Usamah ang iyang kabayo ug gidapit si Abu Bakr sa pagsakay niini. Apan, mitubag siya ingon sa mosunod:

114. *âl-Qudâi*, *Musnad al-Shihâb*, I, 145; *al-Hatib al-Bagdadi*, *Tdrikhu Bagdad*, VII, 57; *Ibn ‘Adiyy*, *al-Kamilfi al-du’afa*, III, 248; *Ibn Hibban*, *al-Majrrrhin*, I, 198; *Ibn Hagar al-‘Asqalani*, *Lisdn al-mizdn*, II, 42.

“Usamah! Ang Sinugo ni Allah nag-tahas kanimo. Himoa nga ang akong mga tiil makaangkon ug abug sa dalan ni Allah!”¹¹⁵

Sama sa atong nakita, kadtong gipasidunggan sa balaang kadungganang nga gipadako sa mga kamot nga gipanalanginan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala gayud gipihig batok sa mga titulo sama sa ulipon, kabus, adunahan, agalon, tigulang, ug uban pa. Kini nga mga termino gisalikway ug hinoon ang bisan kinsa nga magtutuo gawasnon nga mosaka ngadto sa usa ka taas nga lebel, nga nagsalig lamang sa iyang pagkasinero ug espirituhanon nga merito.

Si Ma'rur ibn Suwayd misaysay sa mosunod nga sugilanon:

“Nakita ko si Abu Dharr nga may usa ka bag-ong sapot, ang iyang ulipon usab nagsul-ob sa sama nga paagi. Nangutana ako kaniya sa katarungan, Siya miingon nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: ‘Ang mga ulipon imong mga igsoong gisalig ni Allah sa imong pag-alagad. Kon ang usa kaninyo adunay iyang igsoon nga lalake, kinahanglan magpakaon siya sa iyang igsoon sa iyang kaugalingon, ug magabisti siya sa iyang bisti. Ayaw hatagi siya og responsibilidad sa mga butang nga labaw sa iyang gahum. Kon imo kining buhaton, tabangi sila’¹¹⁶

Usa ka adlaw, ang Sinugo ni Allah, nakahinumdom sa usa ka itom nga ulipon ug nangutana mahitungod kaniya: “Unsa ang nahitabo sa maong tawo? Taud-taod na ako nga wala makakita kaniya.” “Siya namatay, O Sinugo ni Allah,” sila mitubag. Gipangasab-an sila sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya): “Ngano nga wala ko ninyo pahibaloa? “Gisultihan siya sa mga kauban unsa ang nahitabo sa maong ulipon. Wala nila isipa ang insidente nga mahinungdanon ug

115. Ibn Kathir, *al-Bidāyah van-nihāyah*, III, 309.

116. Bukhārī, *Imān* 22; Muslim, *Aymān* 40; Abū Dāwūd, *Adab* 124; Tirmidhī, *Birr* 29; Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, V, 58, 161.

naghunahuna sila nga kadto usa ka naandan nga panghitabo. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Ipakita kanako ang iyang lubnganan!” Unya miadto siya sa iyang lubnganan ug nag-ampo sa pag-ampo sa lubong.¹¹⁷

Ang Sinugo sa Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) midawat sa usa ka pinasahi nga kalipay gikan sa pagpagawas sa mga ulipon ug pagtuboy kanila ngadto sa lebel sa ubang mga tawo. Ang pinakamaayo nga ehemplo niini mao ang iyang relasyon ni Zayd ibn Haritha, nga usa ka gasa kaniya gikan sa atong bulahan nga inahan, Khadija. Iyang gibuhian si Zayd ug naghatag kaniya sa katungod sa pagpili tali kaniya ug sa iyang mga ginikanan. Gipili ni Zayd ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) bisan pa siya nag-agi sa malisud nga panahon, nag-atubang ug tumang kasakit ug negatibong propaganda sa mga Quraysh batok kaniya. Unya, kini nga kauban nakakab-ot sa taas nga lebel taliwala sa mga kauban ug ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mitudlo kaniya ingon nga komandante sa kasundalohan sa gubat sa Tabuk batok sa mga Byzantine. Nakaabot siya sa lebel sa martir niini nga gubat ug gitugyan ngadto sa mosunod nga mga henerasyon ang usa ka hayag nga kinabuhi, sama sa usa ka bituon.¹¹⁸ Sa daklit, ang iyang kinabuhi sama sa kinabuhi ni Propeta Joseph (ang kalinaw ma-anaa kaniya) kinsa gituboy gikan sa pagkaulipon ngadto sa pagkahari.

Ang Sinugo ni Allah wala gayud misugot sa pag-abuso sa mga ulipon. Siya miingon nga: “Kadtong nag-abuso sa ilang mga ulipon dili makasulod sa Paraiso.”¹¹⁹

117. Bukhârî, Salât 72; Muslim, Janâiz 71; Abû Dâwûd, Janâiz 57; Ibn Mâjah, Janâiz 32; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 353, 388.

118. Ibn Hagar al-‘Asqalâni, al-‘Isâbah fi tamyiz al-sahâbah, II, 598-601; Ibn Abdilbarr, al-‘Istî‘âb fi ma‘rifatil-ashâb, II, 542-546.

119. Tirmidhî, Birr 29; Ibn Mâjah, Adab 10; Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, I, 7; al-Tabarâni, al-Mu‘jam al-Awsat, IX, 124; Abû Ya‘lâ, al-Musnad, I, 94.

Ang kaluoy sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ngadto sa mga ulipon miabut sa ingon nga ang-ang nga siya midumili sa pagtawag kanila ingon nga “ulipon” o “sulugoon”, hinonoa siya mitambag ug nagsugo sa mga Muslim sa pagtawag kanila nga “akong anak” o “akong anak nga babaye”.¹²⁰

Siya mismo nag-uban sa mga ulipon, nakigsulti kanila, nakaduaw sa mga masakiton sa ilang taliwala, midawat sa ilang mga imbitasyon, ug mitambong sa ilang serbisyo sa paglubong.

Giasoy ni Abu Davud nga ang mosunod mao ang katapusang mga pulong sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya): “Tagai ug maayong pagtagad ang salat! Kahadloki ang Allah alang sa mga ulipon nga imong gipanag-iya!” (Abu Davud, Adab, 124)

Ang tanan nga mga kaubanan nangandoy nga ma hingpit nga maangkon ang pamatasan sa Propeta. Ang mosunod nga panghitabo nagpakita sa pagbati sa pagkamaunungon ug kamanggihatagon ni Umar (unta si Allah mahimuot kaniya). Si Aslam, usa sa mga kaubanan, miasoy: “Usa ka adlaw, miadto ako sa merkado nga dapit uban si Umar ibn alKhattab (unta si Allah mahimuot kaniya). Usa ka batan-ong babaye miduol kang Umar (unta si Allah nahimuot kaniya) gikan sa luyo ug miingon kaniya:

‘Oh, Amir sa mga Magtutuo! Ang akong bana namatay ug mibiya ug nagbilin ug mga bata. Pinaagi sa Dios, wala sila’y mahimo. Dili gani nila maatiman ang ilang kaugalingon. Wala silay yuta nga gitikad, ni mananap nga gatasan. Nahadlok ko nga ang kakabos ug kagutom makatapos sa ilang kinabuhi sama sa ihalas nga mananap.

120. Bukhârî, Itk 17; Muslim, Alfaz 13,15; Abû Dâwûd, Adab 75; Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, II, 316, 423.

Ako anak nga babaye ni Huffaf ibn Ayma al-Ghifari. Ang akong amahan naa adtong Panagsabot sa Hudaybiya...'

Sa diha nga si Umar (unta si Allah mahimuot kaniya) nakadungog niini nga mga pulong, siya miingon: 'Usa ka dako nga kadungganan!'

Dayon siya miadto sa dapit diin ang mga hayop nga gidonar isip zakat gibantayan. Gidala niya ang duha ka dako nga sako sa pagkaon ngadto sa lig-on nga kamelyo. Sa tunga niini nga duha ka sako, siya nagbutang og daghang pagkaon ug pipila ka mga sinina. Gibutang niya ang pisi sa kamelyo sa kamot sa babaye ug giingnan siya: 'Kuhaa ang kamelyo. Sa dili pa nimo mahuman kining tanan, si Allah magbukas sa pultahan sa panalangin alang nimo.' Siya nagampo alang kaniya. Usa sa mga tawo nga duol kaniya miingon:

'Oh, Amir sa mga Magtutuo! Daghan ra kaayo imng gihatag anang bayhana! Mitubag si Umar pinaagi sa pag-ingon: 'Ang iyang amahan didto sa Hudaybiya uban sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya). Pinaagi sa Dios, akong nasaksihan sa akong kaugalingon nga ang amahan ug igsoong lalaki niining babaye naglikos sa usa ka kastilyo ug mibuntog niini. Sa dihang gibuntog nila ang kastilyo, nakuha usab namo ang among bahin gikan sa ganti.'¹²¹

Ang mosunod nga panghitabo mao ang usa ka silaw sa kahayag nga nagpakita sa kinaiya sa kasingkasing ni Umar (unta si Allah mahimuot kaniya). Gikan sa mga kauban, gisaysay ni Aslam nga "Usa ka gabii nga naglakaw kami alang sa pagsusi sa bungtod sa Waqim sa Medina, nakita namo ang usa ka babaye nga adunay mga bata sa usa ka balay. Ang mga bata naghilak. Adunay usa ka panaksan nga puno sa tubig sa hudno. Si Umar (unta si Allah mahimuot kaniya) nangutana sa babaye kung nganong naghilak ang mga bata. Siya

121. Bukhari, Magâzi 35.

miingon: Tungod sa kagutom.’ Ang mga mata ni Umar napuno sa luha sa dihang nahibal-an niya nga imbis nga sabaw wala’y mabukal sa tubig gawas sa mga bato. Usa kini ka lansis nga giplano sa babaye nga manglimbong sa mga bata aron sila matulog. Dihadiha siya miadto sa balay nga tipiganan diin gitipigan ang gugma nga putli. Siya mismo nagpuno sa usa ka dako nga sako ug harina ug gidala kini sa iyang kaugalingong mga abaga ngadto sa pamilya. Gusto nakong abagahon ang sako, apan mibalibad siya sa pag-ingon,

‘Oh, Aslam! Dad-on ko kini. Pangutan-on ako bahin niining mga bata sa kinabuhi human aning kinabuhia.

Sa among pag-adto sa balay sa babaye, iyang gihimo usab ang pagluto. Sa usa ka bahin siya naghuyop sa kalayo ug sa pikas nagkuraw sa sabaw. Nakita nako nga ang aso nakaabot sa iyang bangas. Niini nga paagi, iyang giluto ang pagkaon. Dayon siya nag-alagad sa pagkaon ngadto sa mga bata. Sa pagkabusog sa mga bata siya milingkod tabok kanila. Siya kahibulongan, sama sa usa ka leon. Nahadlok ko nga mosulti bisan unsa. Nagpabilin siya hangtud ang mga bata nagsugod sa pagkatawa ug pagdula. Dayon mibarug siya ug miingon:

‘Oh, Aslam! Nahibal-an mo ba kung ngano nga naglingkod ako sa tabok kanila? Sa diha nga nakita nako sila sila naghilak. Dili ko gusto nga biyaan sila sa dili pa makita sila nga nagkatawa. Sa dihang nakita nako sila nga mikatawa, komportable na ako.’ Kinahanglan naton hinumdoman nga ang mapasalamaton, mapainubsanon, ug manggihatagon nga mga tawo, kinsa nagbuhat sumala sa mga panginahanglan sa katawhan, gipasidunggan nga sama ni Allah ingon sa mga mapailubon nga mga kabus nga mga tawo, kinsa nagabuhay uban ang dignidad. Ang pagkamahinatagon ug kalooy modala sa mga tawo ngadto sa kalipay sa Katawhan pinaagi sa pagpanalipod kanila gikan sa mga kalisud sa kalibutan. Sa samang

paagi, ang maayong balita nagpaabot sa mga espirituhanon nga nagdala sa kasakit sa pagpailub. Ang mosunod nga hadith nagpakita kung unsaon sa pagpatuman sa pagkamapasalamat ug pagpailub; kinahanglan kining gamiton sa nagkalainlain nga kinabuhi aron makab-ot ang pagkahingpit sa kasingkasing. “Ako nakadayeg sa usa ka magtotoo kansang tibuok nga kalihokan naglangkob sa maayo nga kinaiya. Ang maong kalidad wala maglungtad gawas sa mga magtotoo nga siya nagpakita sa pagkamapasalamat sa dihang siya nakadawat sa usa ka panalangin gikan ni Allah, nga maayo alang kaniya. nagpakita sa pailub, nga maayo usab alang kaniya.”¹²²

Usa ka adlaw, sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naglingkod sa Medina, ang mga sakop sa usa ka miserable nga tribo miabut. Sila walay sapatos. Ang ilang panit mipilit sa ilang mga bukog tungod sa kagutom. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nahimong masulub-on sa pagkakita sa ilang kahimtang ug ang iyang kolor nausab. Iyang gisugo si Bilal (unta mahimuot si Allah kaniya) nga tawgon ang adhan ug magtigum sa iyang mga kauban. Gikan sa iyang mga kaubanan, naghimo siya og usa ka koleksyon alang sa tribo, nga madagayaon nga nagtabang kanila.¹²³

Sa usa ka katilingban ang usa ka tawo makakaplag sa mga kabus, adunahan ug mga kasarangan nga tawo. Diha sa mga bersikulo sa Qur'an ug sa mga pagtulunan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), ang usa ka tawo makakaplag sa mga prinsipyo sa Islam mahitungod sa relasyon niini nga mga grupo. Ang mapailubon nga kabus ug ang mapasalamat nga adunahan mao ang duha ka grupo nga gidayeg ni Allah ug sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Ang katuyoan sa mga adunahan mao ang paghatag sa gugma nga

122. Muslim, Zuhd 64; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, VI, 16; Ibn Hibbân, al- Sahih, VII, 155.

123. Muslim, Zakât 69, 70; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 358, 361.

putli sa unsay gihatag sa Dios kanila ug, alang sa mga kabus, sa pagpakita sa pailub sa pinakamaayo nga paagi alang sa kung unsa ang gihikaw sa Dios kanila. Si Abdurrahman ibn Awf, Abu Bakr ug ang mga tawo nga sama kanila nagsilbi isip labing maayong mga panig-ingnan sa mapasalamaton nga mga adunahan. Ingon usab, Abu Dharr al-Ghifari, Abu al-Darda ug mga tawo nga sama kanila mao ang mga panig-ingnan sa mga kabus nga mapailubon. Ang estilo sa pagpakabuhi sa duha ka mga grupo mao-mao ra tungod kay ang ilang mga panglantaw sa kinabuhi gihubit pinaagi sa prinsipyo nga “ang tanang kabtangan iya ni Allah.”

Tungod niini nga hinungdan, ang Islam wala magsaway sa mga matarong nga mga kabus ni sa mga adunahan, apan naghatag kini ug maayo nga mga balita sa pag-angkon sa paraiso pinaagi sa pagpabilin nga mapasalamaton ni Allah.

Tungod kay adunay mga nabintahaan, si Allah naghatag sa pagkaon ug mga panalangin sa Iyang komunidad. Tungod sa mga kabus, si Allah nagtabang sanga komunidad.

Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw maanaa kaniya) miingon mahitungod niini nga isyu: “Si Allah nagtabang niini nga komunidad alang sa mga pag-ampo sa mga mahuyang, sa ilang salat ug sa ilang pagkasinsero.”¹²⁴

Pinasukad niini nga kamatuoran, ang Sinugo ni Allah nagsugod sa mga gubat uban sa mga pag-ampo sa mga kabus nga Muslim tungod kay siya nagpaabut sa kadaugan ingon nga resulta sa ilang pagkasinsero. Sa diha nga iyang nakita ang nanginahanglan nga kahimtang sa mga tawo sa Suffa, siya miingon: “Kung nahibal-an ninyo kung unsa ang giandam sa atubangan ni Allah alang kaninyo,

124. Bukhârî, Jihâd 76; Abû Dâwûd, Jihâd 70; Tirmidhî, Jihâd 24; Nasâi, Jihâd 43; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I,173.

kamo mangandoy alang sa pagdugang sa inyong mga kakulangon.”¹²⁵ Iyang gidayeg sila ug gipakita ang kahinungdanon nga iyang gihatag sa kakabus.

Sa samang paagi, sa paghunahuna sa kalisud nga pinansyal sa mga Muslim, siya miingon: “Ang usa ka tawo walay katungod sa labaw pa sa usa ka balay aron sa paghatag kaniya og kapasilongan, pan nga kan-unon niya, usa ka panapton aron pagtabon sa iyang mga pribadong bahin ug sa pipila ka tubig nga imnon.”¹²⁶

Gipahayag usab niya nga ang una nga maka-inom gikan sa suba sa Kawthar sa kinabuhi human aning kinabuhia mao ang mga kabus ug si Allah nahigugma sa mga nagbaton ug pailob ug adunay pagsalig ni Allah bisan pa sa ilang kakabus.¹²⁷

Dugang pa, si Propeta Muhammad miingon, “Adunay daghang mga tawo sa taliwala ninyo nga dili limpyo ug buhok ug mga bangas ug dili maayo nga panagway. Apan, kon sila mag-ampo, si Allah modawat sa ilang mga pag-ampo ug dili sila kawangon. Si Bara ibn Malik usa kanila.”¹²⁸

Si Bara, nga igsoon ni Anas, wala’y dapit nga kapuy-an, ni bisan unsang pagkaon nga makaon. Ang iyang pagkaon igo ra nga makapabuhi kaniya. Kadtong mga tawo nga malipayon nga midawat sa kakabos mao ang uban sa mga tawo kansang mga pag-ampo gidingog ni Allah. Ang mga kauban nga nahibal-an kung unsa ang gisulti sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mahitungod kang

125. Tirmidhî, Zuhd 39; Ibn Hibbân, al-Sahîh, II, 502; al-Bazzâr, al-Musnad, IX, 205; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Kabîr, XVIII, 310.

126. Tirmidhî, Zuhd 30; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 62; al-Kissî, Musnad ‘Abd ibn Humayd, I, 46; al-Hâkim, al-Mustadrak, IV, 347; al-Bayhaqî, Shu’ab al-Îmân, V, 157.

127. Tirmidhî, Qiyâmah 15.

128. Tirmidhî, Manâqib 54; Ma’mar ibn Râshid, al-Jâmi’, XI, 306; al-Bazzâr, al-Musnad, V, 404; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Awsat, I, 264.

Bara, mihangyo kang Bara sa paghimo sa usa ka espesyal nga pag-ampo alang kanila samtang sila hapit na nga mapildi sa usa ka gubat sa panahon sa pagmando ni Umar. Siya nag-ampo ug miingon:

“Pinaagi sa Dios! Ugma madawat ninyo nga kadaugan ug ako mamahimong martir!...”

Sa pagkatinuod, sa sunod nga adlaw ang mga Muslim midaog ug si Bara nakadawat sa kaluoy sa Labaw nga Maloloy-on nga Allah, al-Rahman, pinaagi sa pagkahimong usa ka martir, usa ka butang nga iyang gipangandoy sa dugay na nga panahon. Busa, makakita pa kita og usa pa ka milagro sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya).¹²⁹

Ang kinabuhi ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) puno sa mga milagro, pagkamatitud-anon, pagkamasaligan, pagkamaunongon, kalumo, kalooy ug pagtahud. Nag-ingon siya sa iyang asawa nga si Aishah,

“O Aishah! Ipakita ang kalooy sa mga kabus! Ipaduol sila kanimo aron nga si Allah usab magpabilin nga duol kanimo sa Adlaw sa Paghukom!...” Gitambagan niya siya sa mosunod:

“O Aishah! Ayaw ipalakaw ang usa ka makililimos nga walay dala gikan sa imong pultahan; panalipdi ang imong kaugalingon gikan sa Impiyerno bisan sa katunga sa usa ka panahaon!”¹³⁰

Ang hinay-hinay nga Pag-edukar sa Propeta sa mga Katawhan

Ang Islam usa ka sistema nga galambo. Busa nga, wala kini nagkinahanglan ug pagsalikway sa maayo nga mga panag-ingnan sa kaniadtong institusyon; hinunoa kini nagpalambo sa ilang

129. Ibn Abdilbarr, al-Istī‘āb, I, 154; Ibn Hagar al-‘Asqalānī, al-Isābah, I, 281.

130. Tirmidhī, Zuhd 37; al-Bayhaqī, al-Sunan al-Kubrā, VII, 12.

positibong mga aspeto ug nagbag-o sa ilang negatibong mga aspeto. Wala kini nakakita ug kaudat sa pagpreserba sa mga positibo nga bahin sa nangagi base sa klaro nga mga sumbanan.

Gamit ang mga sumbanan, naningkamot kini sa pagpabuhi sa usa ka institusyon imbis isalikway kini. Kadto lamang nga masaligon sa ilang mga kaugalingon ug sa ilang kawsa mahimong anam-anam nga mag-implementar sa mga kausaban nga paspas nga gisagol ug nga kasagaran mousab sa sosyal nga han-ay. Kini nga matang nga inanay nga pamaagi dili direktso nga makapabug-at sa mga katilingban. Tungod niini, posible nga ang negatibo nga mga reaksyon mapakgang. Ang pinakamaayo nga pananglitan niini nga pamaagi mao ang pamaagi sa Islam nga nagbag-o sa pagkaulipon.

Ang Islam nagbag-o sa institusyon sa pagkaulipon ug naghimo niini nga usa lamang ka ngalan. Ang Islam nagbutang sa institusyon sa pagkaulipon sulod sa mahiyason nga mga prinsipyo sa usa ka paagi nga sa ngadto-ngadto modala ngadto sa pagkawala niini. Ang Islam nagpreserbar sa pagkaulipon sa ngalan lamang ug alang lamang sa usa ka lumalabay nga panahon, nga adunay tumong nga tapuson kini. Busa, sa pag-akusar sa Islam sa pagpanalipod sa pagkaulipon mao ang resulta sa pagkawalay alamag ug pagkapanatiko. Sa klasikal nga balaod sa Islam, alang sa pag-ula sa ubang mga sala, gikinahanglan ang paghatag ug kagawasan sa usa ka ulipon. Sa pagpahimutang niini nga prinsipyo, gipataas sa Islam ang mga ulipon gikan sa ilang pagka gamit lamang sa mga kamot sa ilang mga tag-iya. Gamay lamang ang kalainan tali sa usa ka gawasnon nga tawo ug usa ka ulipon. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang una nga naggamit sa prinsipyo sa pagpaambit sa iyang pareho nga pagkaon ug sapot sa iyang ulipon.

Ang institusyon sa pagkaulipon, nga kaniadto nahimong usa ka institusyon sa pagpanglupig, nawala kini nga hiyas samtang ang

Islam nagpatigbabaw sa pagrespeto sa mga katungod sa tanang katawhan. Ang Propeta nagsugo sa tag-iya sa mga ulipon sa pag-edukar kanila ug sa pagtabang kanila nga magminyo human sa pagbuhi kanila. Siya nagpasidaan nga kadtong nagdagmal sa ilang mga ulipon dili makasulod sa Paraiso. Gidasig niya ang pagpagawas sa mga ulipon ug miingon nga kini usa ka dako nga matang sa pagsimba. Usa ka adlaw, nasaksihan niya nga si Abu Dharr dili mayo ang iyang pagtratar sa iyang ulipon apan wala sya makamatikod niini. Siya nahimong masulub-on ug nangutana kang Abu Dharr:

“O Abu Dharr! Nagdala ka pa ba sa mga bahid sa panahon sa pagkawalay alamag sa wala pa moabut ang matuod nga relihiyon?” Siya nagpadayon sa pagingon: “Ayaw gamita ang mga linalang ni Allah nga mapintas! Kung dili sila mohaum sa imong pagbati, buhii sila. Aya sila ug hagoa, kung imo silang hagoon, tabangi sila.”¹³¹

Adunay isa ka lalaki nga giminyo niya ang iyang ulipon sa ulipon nga babaye. Apan, sa kadugayan, gusto niya nga sila magdiborsyo. Ang ulipon nagreklamo sa Propeta, kinsa miingon ngadto sa tag-iya sa ulipon: “Ang katungod sa kaminyuon ug diborsyo dili imo; ayaw panghilabot”¹³²

Ang Sinugo ni Allah balik-balik nga mihangyo sa iyang mga kauban sa pagpasaylo sa mga kasaypanan sa ilang mga ulipon. Usa ka higayon ang usa ka ulipon nga babaye nawad-an sa salapi nga gihatag sa iyang amo para ipalit og harina. Dili siya makabalik tungod kay nahadlok siya nga masilotan. Siya naghilak sa dalan. Sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) namati sa iyang sugilanon, gihatagan siya sa samang kantidad sa salapi

131. Bukhârî, *Īmân* 22; Muslim, *Aymân* 38; Abû Dâwûd, *Adab* 124; Tirmidhî, *Birr* 29; Ibn Mâjah, *Adab* 10; Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, IV, 36.

132. Ibn Mâjah, *Talak* 31; al-Bayhaqî, *al-Sunan al-Kubrâ*, VII, 360, 370; al-Daraqutni, *al-Sunan*, TV, 37; al-Tabarâni, *al-Mu'jam al-Kabîr*, XI, 300.

nga nawala ug gidala siya balik sa balay tungod kay dili siya sigurado mahitungod sa pagtratar nga iyang madawat gikan sa iyang mga amo. Gihatagan niya sila og tambag mahitungod sa pagkamabinati-on. Ang mga kauban, tungod sa tambag nga ilang nadawat, mipasaylo sa ulipon nga babaye. Ang laing punto nga angay hunahunaon mao nga ang hinungdan nga gidawat sa Islam ang pagkalehitimo sa pagpangulipon kay tungod sa paglungtad sa mga gubat nga dili mahimo nga mapugngan. Usa sa gilauman nga resulta sa mga gubat mao nga adunay mga binihag ug mga ulipon. Tungod kay ang Islam nailhan sa kalooy ug pagbati, kini nagdasig sa patas nga pagtratar sa mga ulipon ug mga tawong gawasnon. Si Zayd, bisan pa sa kamatuoran nga siya gibuhian sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), mas gusto pa niya nga magpabilin uban sa Propeta hangtud sa iyang kamatayon ug siya midumili sa pagpauli sa iyang mga ginikanan.

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon, “Hatagi ang tawo nga nagluto alang nimo sa iyang bahin! Palingkura siya abay kanimo! Kaon uban kaniya! Kung dili ka makahimo niana, kuhaa ang usa ka piraso nga pan, ibutang kini sa plato ug ihungit kini sa iyang baba ug tagai siya ug pagkaon. Ang Dios nga Labing Halangdon naghatag kanila ingon nga mga ulipon ug mga sulugoon alang kanimo. Kung siya pagbut-on, mahimo ka nila nga ilang sulugoon!”¹³³ Tungod kay nahadlok kaayo sila sa paglapas sa mga tawhanong katungod, ang kadaghanan sa mga kauban nagpagawas sa ilang mga ulipon, ang maong mga buhat nagpakita kung giunsa sa Islam ug paghatag sa katawhan sa walay kapareha nga sumbanan sa pagkamaayo.

133. For similiar hadith See, Bukhârî, *Îmân* 22; Muslim, *Aymân* 38; Abû Dâwûd, *Adab* 124; al-Bayhaqî, *al-Sunan al-Kubrâ*, VIII, 36.

Ang panggawi sa Propeta sa kalooy sa mga babaye

Sa wala pay-Islam nga panahon, ang mga kababayen-an gitratar sa ingon nga paagi nga ang ilang garbo sa pagkababaye nasamok. Ang mga puyopuyo nakita nga usa ka instrumento nga kalingawan ug giisip nga usa ka makauulaw nga paagi. Nahadlok nga sila motubo aron mahimong mga bigaon, ang mga batang babaye walay kalooy nga gilubong nga buhi sa ilang mga ginikanan. Uban sa mga kasingkasing nga mapintas, mas grabe pa nga krimen ang gihimo aron mapanalipdan sila gikan sa kalamidad; kining tanan mao ang resulta sa pagkawalay alamag. Ang Dios naghulagway sa ilang kinaiya ingon sa mosunod: *“sa diha nga ang balita gidala ngadto sa usa kanila, bahin sa (pagkatawo sa) usa ka babaye (bata), ang iyang nawong ningitngit, ug siya puno sa kasubo. Uban ang kaulaw gitago niya ang iyang kaugalingon gikan sa iyang katawhan, tungod sa daotang balita nga iyang nadawat! Magpabilin ba siya sa (pag-antos ug) pagtamay o ilubong kini sa abog? Ah! Ka dautan ba (sa pagpili) sa ilang hukom.”* (Qur’an, Nahl, 16/58- 59)

Pinaagi sa mando ni propeta Muhammad, ang mga katungod sa kababayenan natukod. Ang mga babaye nahimong mga ehemplo sa kaligdong ug hiyas sa katilingban. Ang institusyon sa pagkainahan naghatag dungog. uban sa hadith nga nag-ingon nga “Ang paraiso anaa sa ubos sa mga tiil sa mga inahan,”¹³⁴ ang mga inahan nakabaton sa kahimtang nga angay nila sa pagtahod sa Propeta Muhammad.

Ang mosunod nga panig-ingnan sa kaayo nga gihatag sa Propeta ngadto sa mga babaye usa ka matahum nga butang. “Panahon sa usa ka panaw, usa ka ulipon nga ginganlag Anjasha ang hinungdan sa pagdagan sa kamelyo pinaagi sa iyang pagawit.”¹³⁵ Si

134. Nasâi, Jihâd 6; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 429; Ibn Mâjah, Jihâd 12; al-Qudâi, Musnad al-Shihâb, 1,102; al-Daylami, al-Firdaws, II, 116.

135. Ang mga kamel sama sa maanindot nga mga tingog ug pag-awit.

Propeta Muhammad, nga naghunahuna sa posibilidad nga mosakit ang lawas sa mga babaye sakay sa kamelyo, miingon: O Anjasha! hunahunaa ang mga kristal! hunahunaa ang mga Kristal.¹³⁶

Dugang pa, si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa laing pag hadith naga ingon; “Diri sa kalibotan, ang mga babae ug ang kahumot gibuhat nga makapahimuot, samtang ang salat gihimo nga kahayag sa akong mga mata.”¹³⁷ Ang mga babae ug nindot nga kahumot maoy mahinungdanon nga panalangin nga gi hatag ni Allah aning kalibotana.

Tataw ang pagkamahinungdanon sa maayo nga babae sa malipayon ug hapsay nga relihiyosong panimalay. Bisan pa ug ang kalibutan karon lahi na, sa kaniadto ang babaye nag-amping sa bahandi sa pamilya, naghapsay sa panimuyo, nag-amping sa kaliwatan ug nag-amping sa dungog sa pamilya. Ang inahan mao ang nag-unang nagbubo ug kalipay sa panimalay. Ang kalipay sa panimuyo gi salig sa iyang pahiyom. Tanan kasubo sa mga bata mawala dayon sa mapalanggaon nga inahan. Aduna pa bay lugar nga mas mapalanggaon kay sa kasing-kasing sa usa ka inahan?

Ang mga inahan mao ang mga binuhat nga gitagaan ug dakong balaan nga kalooy gikan sa Magbubuhat. Ang gahum sa mga babaye maga sugod kung sila mahimong ligdong nga mga inahan. Ang hadith nga nag ingon nga “Ang paraiso naa sa ilalum sa mga tiil ang mga magbalantay sa mga carnero nanag-awit sa pagtan-aw sa mga kamelyo. Sa mga inahan” mao ang pinakataas nga pagdayeg sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ngadto sa mga inahan. Ang maayo nga kahumot makapabag-o sa kalag uban sa iyang kalami. Kini nga kahimuot bisan ang manolonda malipay. Ang salat maoy balaan nga panaghiusa tali sa sulugoon ug sa Ginoo. Mao kini ang

136. Bukhâri Adab 95; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 117.

137. Nasai, ‘Ishratu’n-nisa 10; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 128,199.

pagsaka (miraj) alang sa kalag. Sa lain nga hadith, Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nag ingon; “Ang pinaka labaw sa inyo mao katong nag amuma ug pinaka maayo sa iyang pamilya.”¹³⁸

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naga ingon usab, “Bisan unsa pa ang gi gasto sa iyang kaugalingon, iyang asawa ug iyang mga anak aduna kini balos nga gikan kang Allah ingon nga iyang kalooy.”¹³⁹ Ang Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya) nagkanayon sa iyang mga gipangtudlo nga ang himsog nga pamilya naka basi sa pundasyon sa gugma.

Ang Paggawi sa Propeta sa Kaluoy sa Mga Hayop

Ang mga tao sa wala pa ang Islam walay kalooy nga nagtratar sa mga mananap. Samtang buhi pa ang mga mananap ilang gigutad-gutad na ang unod o kun dili ilang giputol ang ilang mga ikog. Naghimo sila ug kalingawan nga mapintas nga pag away sa mga mananap. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nag hunong aning mga mapintas nga talan-awon. Ang mga mapintas nga kalingawan sa mga mananap sama sa sabong, away sa mga kamelyo ug away sa mga baka namugna ni adtong wala pa ang Islam.

Isa ka adlaw ni ana, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakakita sa usa ka asno diha sa dalan nga ang nawong gipamarkahan. Siya nagsubo kaayo ug miingon; “Unta ang silot sa dios anaa sa tawo nga nagbutang niini!”¹⁴⁰ Iyang girekomendar nga ang pagmarka alang sa katuyoan sa pagmarka kinahanglan himoon sa usa ka dapit sa lawas sa hayop diin kini dili kaayo makapasakit sa hayop.

138. Tirmidhî, Rada 11; Ibn Mâjah, Nikah 50; Dârimî, Nikah 55; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 472.

139. Ibn Mâjah, Ticârât 1; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 279; al-Bayhaqî, al-Sunan al-Kubrâ, X, 242; Al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Kabîr, VIII, 239.

140. Bukhârî, Zabâih 25.

Usa ka panahon niana nakakita siya ug usa ka kamelyo nga niwang kaayo. Siya miingon ngadto sa tag-iya niana nga kamelyo; “Kahadloki si Allah tungod niining mga mananap nga dili makasulti! Ayaw itugot nga sila magpabilin nga gigutom!”¹⁴¹

Abdullah ibn Ja’far (mahimuot unta si Allah kaniya) miingon, “Usa ka adlaw, ang Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya) ni adto sa tanaman sa iyang kauban.. Ang kamelyo niadto nga tanaman miagulo ug ang mga luha misugod ug tulo gikan sa mga mata niini sa diha nga kini nakakita sa Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya). Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miduol sa kamelyo ug gipikpik niya ang ulo niini. Mihunong sa pag-agulo ang kamelyo. Ang propeta (ang kalinaw manaa kaniya) nakigkita sa tag-iya sa tanaman ug nangutana kaniya, ‘Wala ka ba nahadlok ni Allah nga nagpiyal kanimo sa kamelyo? Kini nagreklamo kanako nga siya imong gibunalan ug gisakit.’ ”

Ang Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya) nagpasabut sa kalainan bahin sa kahimtang sa maloloy-on ug kahimtang sa walay kalooy mao kini ang mga mosunod: “Ang usa ka makasasala nga babaye nakakita og usa ka iro sa kamingawan nga nagtilap sa balas tungod sa kauhaw. Naluoy siya niini ug nagkuha og tubig gikan sa usa ka atabay sa iyang sapatos ug gihatag kini sa iro. Gipasaylo ni Allah ang iyang mga sala tungod niana. Ang laing babaye wala magpakabana sa iyang iring ug gibiyaan kini nga gigutom sulod sa taas nga panahon. Wala niya gi tugotan ang iring nga mokaon sa insikto nga naa sa yuta. Sa katapusan, ang iring namatay tungod sa ka gutom. Kiini nga babaye nahimong usa sa mga tawo sa Impiyerno tungod sa iyang kabangis!”¹⁴²

141. Abú Dâwûd, Jihâd 47; Ibn Khuzaymah, al-Sahih, IV, 143.

142. Bukhârî, Anbiyâ 54; Muslim, Salâm 151,154; Birr 133; Nasâi, Kusuf 14.

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagbutang ug usa ka wala'y alamag nga katilingban nga nahimong usa ka katilingban nga bahin sa Panahon sa Kalipay (asr al-sa'adah). Ang mga tawo nga nagtratar sa ilang mga kauban nga dili maayo ug kinsa naglubong sa ilang mga anak nga babaye nga buhi nahimo nga maloloy-on ug kini midangat usab sa mga hayop. Kini tungod kay ang Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya) gitahud nga panghitabo ang katungod sa gagmay nga mga goryon. Abdurrahman, ang anak ni Abdullah, nagtaho, "Samtang nanglakaw kami kauban ang Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya), nakita namo ang usa ka klase nga salapati uban sa duha niya ka mga piso. Gikuha namo ang mga piso ug ang langgam misugod sa paglupad sa among mga ulo. Ang Propeta miabut ug miingon: "Kinsa ang nakapasuko niini nga langgam pinaagi sa pagkuha sa mga piso niini?" Ibalik kini sa ilang salag!"¹⁴³

Ang pagpangayam gitugot sa balaod sa Islam. Ingon pa man, gipahibalo sa Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya) kanila nga mga mangangayam nga kinahanglan silang mag-amping mahitungod sa mga panahon sa pagpasanay ug pagsanay sa mga hayop alang sa katuyoan sa pagpabilin sa ekolohiya nga balanse. Ang pagpangayam, nga makapaguol sa mga pispis pinaagi sa pagkamatay sa ilang mga inahan o pagsubo sa mga inahan pinaagi sa pagkawala sa ilang mga pispis makatugaw sa usa ka maloloy-on nga kasingkasing. Kini nga mga hadith nagdala sa kahayag sa kamatuoran nga ang kaluoy sa usa ka hingpit nga magtotoo kinahanglan nga adunay igo nga gilapdon nga maglangkop bisan sa ihalas nga mga hayop. Busa, gisugo kini sa Islam nga bisan ang makadaut nga mga mananap. sama sa mga bitin ug mga tanga kinahanglan patyon sa usa ka tira, uban sa tumong nga pagluwas kanila gikan sa dugay nga pagantus. Dili ba ang tambag nga mahimong maloloy-on bisan sa pagpatay sa

143. Abū Dāwūd, Jihād, 122; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 404; Hākim, al-Mustadrak, IV, 267; al-Tabarānī, al-Mu'jam al-Awsat, IV, 261.

makadaut nga mga hayop usa ka panig-ingnan sa walay hinungdan nga kaluoy?

Dugang sa pag-mando sa mga Magtutuo nga magmaloloy-on sa mga hayop, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) dili gusto nga ang mga hayop pagatunglohon. Pananglitan, sa pagpaingon sa usa ka tawo sa Batnubuwat alang sa usa ka military nga pakiggubat, usa ka lalaki nga taga Asnar (Mga Katabang) nagtunglo sa usa ka kamelyo tungod sa hinay nga pag-abut samtang nagsakay sa usa ka kamelyo nga gipaambit niya sa usa ka higala. Ang Propeta nagsulti sa Ansari nga monaog sa kamelyo ug giingnan siya, “Ayaw na pag-uban kanamo uban aning tinunglo nga kamelyo! Ayaw tungloha ang inyong mga kaugalingon, ang imong mga anak o ang imong kabtangan!”¹⁴⁴

Kini nga hadith nagpakita sa iyang walay utlanan nga kalooy sa Islam.¹⁴⁵ Si Bayezid-i Bistami, kinsa nailhan nga “Sultan sa mga Santos”, nahimong sensitibo ug dalisay pinaagi sa pagsunod sa prinsipyo sa gugma alang sa mga nilalang alang sa Magbubuhay, nga mibati sa ilang kasakit sa iyang kasingkasing. Ang mosunod nga sugilanon nagpakita kon unsa ka lalom ang iyang mga pagbati. Panahon sa usa ka biyahe, mipahulay siya ilalom sa usa ka kahoy ug human sa pipila ka panahon mibarug siya ug nagpadayon. Human sa iyang pagbiya, nakamatikod siya nga ang pipila ka mga hulmigas gikan sa dapit diin siya nagpahulay Si Claude Farer misulat mahitungod sa mga implikasyon sa Islamic nga moralidad nga nagsugo sa kalooy ug kalooy sa tanang mga binuhay: “Mahimo nimo ipasabut kon ang kasilinganan nga imong giagian mao ang Muslim o Kristohanon pinaagi sa pagtan-aw sa kinaiya sa mga lokal nga mga iro ug mga iring. Gusto ka nga makigdula kanimo ug

144. Muslim, Zuhd 74, Ibn Hibbân, al-Sahih, XIII, 52.

145.

magpakita sa imong pagkasuod, makasulti ka uban sa pagsalig nga kini usa ka Muslim nga kasilinganan; kung sila makahimo sa usa ka dependensya nga posisyon batok kanimo, kini kinahanglan nga usa ka dili Muslim nga kasilinganan. “Kini nga hulagway, nga gihatag sa usa ka Kristohanong turista, usa ka dayag nga pagpamalandong sa gugma, kaluoy ug kalooy sa mga binuhat alang sa Magbubuhat. Anaa pa sa iyang bag. Mibalik siya sa samang dapit ug gihulog ang mga hulmigas sa samang punto tungod kay dili siya gusto nga kuhaon sila gikan sa ilang mga balay. Kini nagpakita sa usa ka pagpalawom sa panig-ingnan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Ang mga pagtulun-an sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) puno sa mga pahayag nga naglakip sa mga pasidaan ug naghatag og giya kabahin niini nga isyu. Siya miingon: “Ang usa nga gihikawan sa kalooy gihikawan sa tanang matang sa pagkamaayo”¹⁴⁶

Ang labing lahi nga kalidad sa usa ka Muslim mao ang kalooy. Diha sa “basmalah”, (Bismillah`r-Rahmani`r-Rahim, nga nagpasabot nga, sa ngalan ni Allah, ang labing Maluluy-on, ang labing Mahangawaon) nga atong gisubli sa dili pa nato buhaton ang bisan unsang buhat. Si Allah nagpahinumdom kanato nga Siya ang Labing Maloloy-on. Ang kalooy usa ka lalum nga kinaiya sa usa ka tinuod nga Muslim. Sa mosunod nga insidente, si Fudayl ibn Iyad, nga usa sa mga Amigo ni Allah, nagpakita sa usa ka panig-ingnan kung unsa ang angay nga gibati sa usa ka Muslim sa iyang kasingkasing. Nakita nila siya nga naghilak ug sila nangutana: “Nganong naghilak ka?” Mitubag siya: “Naghilak ako tungod kay ako nasubo alang sa usa ka Muslim nga nakasala kanako! Ang akong kasubo nagagikan sa akong kabalaka nga siya moadto sa Impyerno tungod kanako.” Kini nga mga panghitabo hilabihan ka putli nga pagpadayag sa sulod nga mga kinaiya sa usa ka kasingkasing nga nagasunod sa panig-ingnan

146. Muslim, Birr 75; Abû Dâwûd, Adah 11; Ibn Mâjah, Adah 9; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 362; Ibn Hibbân, al-Sahîh, II, 308.

ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Si Propeta Muhammad (ang kalinaw maanaa kaniya) miingon “Ipakita ang kalooy ngadto sa mga anaa sa Yuta aron kadtong anaa sa Langit maluoy kaninyo!”¹⁴⁷

Ang Paggawi sa Propeta sa Kaluoy uban sa mga ilo Diha

Sa usa ka Hadith gipahayag, “Ang pinakamaayo nga panimalay mao ang ang usa ka panimalay diin ang usa ka ilo maayo nga gitratar ug ang pinakagrabe nga panimalay mao ang usa ka panimalay diin ang usa ka ilo gidagmalan.”¹⁴⁸ Diha sa Qur’an adunay daghang mga bersikulo mahitungod sa maayong pagtratar sa mga ilo. Si Allah, ang Labing Halangdon, nagmando kanato nga mahimong sensitibo kaayo sa mga ilo. “Ayaw ug itratar ang ilo sa kapintas!” (Qur’an Duha, 93/9) “Kung kinsa man ang mohikap sa ulo sa ilo pagagantihan sa matag buhok nga gihikap sa iyang mga kamot.”¹⁴⁹ Ang Propeta subli-subling naghatag og gibugaton sa kamahinungdanon sa atong pagkapuno sa mga mahinungdanong sosyal nga mga responsibilidad. Kini gipahayag sa laing hadith, “Ako ug ang mga nagtratar sa ilang mga anak nga babaye ug mga anak nga lalaki kinsa ubos sa ilang pag-atiman sa ilang makiguban kanila sa Paraiso.”¹⁵⁰ Samtang nagsulti niini, nagbutang siya og duha ka mga tudlo.

Ang usa ka reklamo nakaabot sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mahitungod sa usa ka tawhanong kabangis. Ingon nga usa

147. Tirmidhî, Birr 16; al-Hâkim, al-Mustadrak, TV, 277; al-Bayhaqî, al-Sunan al-Kubrâ, IX, 41.

148. Ibn Mâjah, Adab 6; al-Kissî, Musnad Abd ibn Humayd, I, 427; Bukhârî, al-Ababul-murfad, I, 61.

149. Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 250, 265; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Awsat, III, 285, al-Mu’jam al-Kabîr, VIII, 202; Ibn Abî ‘Âsim, Kitab al-zuhd, I, 21; Ibn al-Mubârak, Kitab al-zuhd, I, 229, 230.

150. Bukhârî, Adab 24; Tirmidhî, Birr 15; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 265.

ka tambal, girekomendar niya ang mosunod nga buhat sa maong tawo: “Hikapa ang ulo sa mga ilo ug pakan-a ang mga kabus!”¹⁵¹

Tungod kay ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gipadako ingon nga usa ka ilo, ang iyang pagka-ilo nakapa-angkon niya ug status ug dungog niining kalibutan ug sa sunod. Ang magbabalak, si Mehmed Aslan, naghubit sa maayo nga pagbati sa usa ka ilo:

*Ang tagiya sa ilo si Allah,
Busa sala ang pasakitan ang mga ilo.
Ayaw pag hunahuna nga ang ilo mahoyang;
Ang iyang mga luha maoy iyang hinagiban!*

Ang tambag sa Propeta bahin sa Katungod sa iyang mga Silingan

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nag-awhag sa iyang mga pagtulun-an sa pagrespeto sa mga katungod sa mga silingan. Diha sa usa ka hadith siya miingon, “Si Gabriel balikbalik nga mihatag kanako og tambag mahitungod sa mga katungod sa mga silingan nga sa ingon ako naghunahuna nga sila makadawat sa usa ka bahin sa akong kabilin sa diha nga ako mamatay.”¹⁵²

Sa laing hadith, giingon nga, “Ang mga dili-Musmil nga mga silingan adunay usa ka katungod. Ang Muslim nga mga silingan dunay duha ka mga katungod. Ang silingan nga Muslim ug paryente adunay tulo ka mga katungod.”¹⁵³ Ang mga katungod sa mga silingan

151. Ahmad ibn Hanbal, II, 263, 387; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubrâ, IV, 60.

152. Bukhari, Adah 28; Muslim, Birr 140; Abu Dawud, Adah 123; Ibn Majah, Adah 4; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 85,160, 259.

153. Abu Bakr al-Qurashi, Makarim al-akhlaq, I, 105; Hannad al-Kufi, al-Zuhd, II, 504; al-Bayhaqi, Shu’ab al-lman, VII, 84.

naglakup sa dili pagtan-aw sa ilang mga bintana, dili pagtugaw kanila uban sa baho sa pagluto, ni sa pagpatuman sa usa ka aksyon nga dili nila magustohan.

Si Abu Dharr al-Ghifari, nga gikan sa mga kabus nga mga kauban miingon, “Ang Propeta nagsugo kanako sa pagdugang sa tubig sa akong pagkaon aron ako makatanyag sa uban sa akong silingan.”¹⁵⁴ Si Abu Dharr usa sa mga nanginahanglan sa mga kauban. Tungod kay wala siyay dugang nga pagkaon, ang bugtong paagi nga siya makadugang sa iyang pagkaon mao ang pagdugang ug nga tubig niini. Kini nga hadith nagpakita nga bisan ang kakabos dili rason nga dili makatahod sa mga katungod sa mga silingan.

Ang mosunod nga hadith usa pa ka panaglitan kon unsa ka maampingon ang mga kauban sa pagtahod sa mga katungod sa mga silingan. Si Ibn Umar (unta si Allah mahimuot kaniya) nagsaysay sa mosunod nga panghitabo. “May pito ka panimalay nga tana kabus. Ang usa nagpadala ug usa ka ulo sa karnero nga pagkaon sa isa ka panimalay. Ang pangulo sa panimalay naghunahuna nga ang iyang isigkatawo nagkinahanglan ini, busa gipadala niya kini. Ang ikaduha nga silingan naghunahuna sa sanmang paagi ug gipadala ang ulo sa karnero ngadto sa sunod nga silingan hangtud nga kini sa katapusan mibalik sa unang panimalay.”¹⁵⁵

Ang kalooy sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gihatag bisan ngadto sa mga namatay na. Ang labing importante nga kabalaka sa paghisgot sa mga namatay mao ang mga katungod sa mga wala mabayaran sa namatay samtang sila buhi pa. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) kanunay nga mangutana

154. Ibn Majah, At'imah 58 ; al-Tabarani, al-Mu'jam al-Awsat, IV, 54.

155. al-Hâkim, al-Mustadrak, II, 526; Ibn Abî Shaybah, al-Musannaf, VII, 214; al-Bayhaqi, Shu'ab al-Îmân, III, 259 (See also interpret of ayah in the Sûrah of al-Hashr, 59/9).

sa dili pa ang paglubong sa pag-ampo kung ang namatay adunay utang.¹⁵⁶

Kon siya adunay wala mabayri nga utang, iyang gipaundang ang mga pag-ampo sa lubong hangtud nga nabayran ang utang Tungod kay siya ang propeta sa kalooy, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nahingawa kaayo sa pagpugong sa usa ka tawo sa pagsulod sa iyang lubnganan nga naay utang.

Ang Paggawi sa Propeta uban sa mga Kriminal ug Bihag sa Gubat

Sa Islam, ang hinungdan sa usa ka krimen una nga gipangita ug usa ka labihan nga paningkamot gihimo aron sa pag-usab sa personalidad sa kriminal. Ang silot sa balaod sa Islam sama sa silot nga gihatag sa mga ginikanan ngadto sa ilang mga bata. Ang katuyoan sa pagsilot sa kriminal mao ang dili paglain kaniya kung dili sa pagtabang kaniya sa pagbalik sa katilingban.

Usa ka kabus nga tawo nga gitawag nga Abbad ibn Shurahbil mikawat sa pipila ka mga prutas nga gitawag ug dates gikan sa usa ka tanaman, ug gibutang nya sa iyang bulsa. Niadtong panahona, gidakop siya sa tag-iyá sa tanaman ug gibunalan siya. Si Abbad, kinsa nasakitan pag-ayo sa maong insidente, miadto sa Propeta aron moreklamo. Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-naa kaniya) mitawag sa tag-iyá sa tanaman ug miingon kaniya;

“Wala kaba kabalo nga dili siya edukado? Wala siya kahibalo unsa iyang gibuhát. Gi tambagan ba nimo siya? Dugang pa, gigutom siya; dapat gipakaon nimo.”¹⁵⁷ Ang tag-iyá sa tanaman nasuko sa iyang gibuhát ug gitagaan niya kini ug mga dates ug duha ka sako

156. Ibn Hibbân, al-Sahîh, XI, 192; al-Hâkim, al-Mustadrak, II, 29.

157. Nasâi, Adab al-qadâ 21: Abû Dâwûd, Jihâd 85.

nga trigo. Kini nga mga pahayag wala gituyo aron sa pagpanalipod sa mga tulisan, apan sa pag-ayo sa mga problema sa katilingban nga maoy hinungdan sa pagpangawat. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) tataw nga nagsaysay nga iyang putlon ang kamot sa iyang anak nga babaye ingon nga usa ka silot kon siya magabuhat sa pagpangawat.

Ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-naa kaniya) mabination labi na sa mga bihag sa gubat. Siya miingon sa iyang mga kauban. “Sila imong mga igsoon, ihalad kanila ang imong pagkaon ug ilimnon!”¹⁵⁸

Ang Iyang Paggawi ngadto sa mga Kaaway ug mga dili Muslim

Si Abu Basra al-Ghifari, sa iyang paghulagway sa iyang kinabuhi sa wala pa siya ni sulod sa Islam, mikomentaryo, “Ni anhi ko sa Medina ug giabi-abi ako ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Niadtong gabhiona, gi inum nako ang gatas sa pito ka kanding. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) walay gi sulti kanako mahitungod sa pagkagumon. Nianang gabihiona, natulog siya nga gutom pero wala niya gipa kita iyang pagka suko. Ang pagsaksi nako aning taas nga moralidad, nakahimo kanako nga mas maalamon ug midawat sa Islam...”

Tungod kay si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gipadala nga kalooy sa kalibutan, iyang kalooy ug pag-amuma nag-apil sa tanan nga binuhat. Isa ka adlaw, gi hangyo siya nga mag-ampo para paghukom sa uban nga mga kaaway. Ni

158. Muslim, Aymán 36-38.

tbalos siya pag-ingon, “Wala ko gipadala aning kalibotana aron mag hukom; gipadala ko isip usa ka Propeta sa kalooy.”¹⁵⁹

Sa diha nga siya miadto sa Taif, ang mga ignorante nga politeyista ug mga arogante nga mga tawo sa siyudad nagbato kaniya, Si Archangel Gabriel (ang kalinaw ma-naa kaniya) miduol kaniya ug nangutana, “Ako bang ipagtabo kining duha ka mga bukid ug laglagon ang katawhan sa Taif nga nagpuyo sa taliwala? “ Siya wala mahimuot niini nga sugyot ug mihimo sa usa ka espesyal nga pag-ampo alang niining katilingban nga nagbato kaniya: “O Ginoo! Palihug hatagi ug hustong giya kini nga mga tawo! Nangayo ako ug usa ka kaliwat sa Muslim gikan sa ilang kaliwatan.”¹⁶⁰ Isip bunga sa iyang pag-ampo, ang katawhan sa Taif sa katapusan midawat sa Islam.

Ang Pasaylo sa Propeta

Si Allah ganahan mo pasaylo. Iyang gi saad ang pagpasaylo sa mga sala sa mga tao kung kinasing-kasing ang ilang pag hinulsol. Sa Qur’an, gi sultian niya iyang mga katabang nga mag-mapasayloon kay siya mapasayloon.

Ang kondisyon sa kapasayloan ni Allah mao ang pagbati sa pagbasol, pagsunod sa mga sugo ni Allah, ug pagpalayo gikan sa kung unsa ang gidili. Ang labing maayo nga mga ehemplo sa pagpasaylo makita diha sa kinabuhi sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Gipasaylo Niya si Hind, kinsa mipaak sa atay sa iyang uyoan nga si Hamza sa Gubat sa Uhud. Atol sa pagbuntog sa Mecca human siya nahimo nga usa ka Muslim, si Hind mitungha gikan sa luyo sa Propeta ug nangutana,

159. Muslim, Fadâil 126; Tirmidhî, Da’awat 118.

160. Bukhârî, Badul-khalq 7; Muslim, Jihâd 111; Nasâî, al-Sunan al-Kubrâ, IV, 405; Ibn Hibbân, al-Sahih, XIV, 516.

“O Sinugo ni Allah, nakaila ka ba nako?”

Si Propeta Muhammad, lima ka tuig nahuman ang Uhud, nagpasabot nga siya nakahinumdom pa sa iyang singgit sa kalipay human nahimong martir si Hamza. “Unsaon nako ug kalimot adto nga singgit?” Apan, gipasaylo niya siya tungod sa Kalima-i Tawhid, nga iyang gipamulong sa pagsulod niya sa Islam. Sa pikas nga bahin, si Propeta Muhammad nagistorya sa katawohan sa Mecca nga naghulat nga may daku nga kabalaka pagkatapos nga mabuntog: “O Komunidad sa Quraysh! Unsa ang inyong gipaabut nga buhaton ko kaninyo?” Ang mga Qurayshites miingon, “Nagalaum kami nga imo kaming pasayloon, usa ka igsoon nga puno sa kaayo ug kalooy. Ikaw usab anak sa usa ka igsoon nga may kaayo ug kaluoy...” “Sultihan ko ikaw kung unsay gisulti sa Propeta nga si Joseph(ang kalinaw ma-anaa kaniya) ngadto sa iyang mga igsoong lalaki. Niining adlaw, walay pagwali nga ihatag nimo: Hinaut nga si Allah mopasaylo kanimo. Ikaw mahimo na nga moadto. Ikaw gawasnon na.”¹⁶¹

Sa lain nga pakigpulong, siya miingon “Karon mao ang adlaw sa kaluoy. Karon mao ang adlaw nga si Allah nagdugang sa gahum sa Islam pinaagi sa mga Qurayshites.” Usa sa pinakabangis nga mga kaaway sa Islam sa Mecca mao si Abu Jahl, nga sa tinuud nagpasabut nga “amahan sa pagkawalay alamag”. Ang iyang anak nga si Ikrima mao usab ang nag-una nga kaaway sa Islam. Si Ikrima miikyas paingon sa Yemen sa dihang gisakop ang Mecca. Ang iyang asawa nahimong usa ka Muslim ug sa ulahi gidala siya ngadto sa presensya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), kinsa mihimamat kaniya sa kalipay ug miingon kaniya:

161. Nasâi, al-Sunan al-Kubrâ, VI, 382; al-Bayhaqi, al-Sunan al-Kubrâ, IX, 118; al-Rabi' ibn Habib, Musnad al Rabi', I, 170; Tahâwî, Shark Ma'âni al-Âthâr, III, 325.

“O ang miikyas nga mangangabayo! Dayon!” Gipasaylo siya nga wala man lang gani gipahinumduman sa iyang mga sayup batok sa mga Muslim.¹⁶²

Si Habir ibn Aswasd usa pa ka kaaway sa Islam. Sa panahon sa paglalin sa anak nga babaye sa Propeta nga si Zainab gikan sa Mecca ngadto sa Medina, gituyo nya ug patid kini samtang nagsakay siya sa usa ka kamelyo nga maoy hinungdan sa iyang pagkahulog sa yuta. Siya nagmabdos niadtong panahona. Nakaangkon sya grabe nga samad ug nakuhaan siya. Si Habir ibn Aswad nakahimo sa daghang mga krimen nga ingon niana. Human masakop ang Mecca iyang gusto nga makalingkawas apan dili makahimo. Gidawat niya ang Islam ug miadto sa presensya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), kinsa mipasaylo kaniya.¹⁶³

Ang Propeta kanunay nga miingon, “O Ginoo, pasayloa ang akong katawhan kay wala sila masayud!”¹⁶⁴

Usa ka tawo nga gitawag ug Hamamah midawat sa Islam ug miputol sa iyang mga relasyon sa mga politeyista nga mga Meccans. Ang mga Meccans nahibulong sa iyang desisyon ug miduol sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug naghangyo sa tawo sa pagpadayon sa iyang patigayon uban kanila. Ang Propeta nagpadala sa usa ka sulat kang Hamamah ug mihangyo kaniya nga ipadayon ang iyang pagbaligya sa Quraysh. Bisan tuod ug ang mga politeyista maoy nagsulong ug nagpaantos sa mga Muslim sulod sa tulo ka tuig ug pagutom kanila, ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) bisan pa niana nagpasaylo kanila. Sila tanan nahimong mga Muslim sa dihang nag-atubang sa walay katapusang kapasayloan.

162. Ibn Hagar al-ʿAsqalāni, al-Isābah, IV, 538.

163. Ibn Hagar al-ʿAsqalāni, al-Isābah, VI, 524-527; Ibn AbdilBarr, al-Isīʿab, IV, 1536.

164. Ibn Mājah, Manāsik 56; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 14.

Usa ka adlaw niana, usa ka pundok sa kawaloan nga mga tawo ang mianhi aron pagpatay sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), apan silang tanan nasakpan. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya), nagpasaylo usab sa tagsa-tagsa kanila.

Human masakop ang Khaybar, usa ka babaye ang naghalad ug pagkaon nga naay hilo sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), kinsa nakamatikod sa hilo human sa unang pagpaak. Ang babaye nga Judio, misugid sa iyang plano, apan ang Propeta nagpasaylo kaniya.¹⁶⁵ Diha sa Qur'an, kini giingon nga ang usa kinahanglan nga “magpugong sa pagpasaylo; mosunod sa husto; apan magsalikway sa mga ignorante” (Qur'an Araf, 7/199)

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagrepresentar sa pagkahingpit sa pinakamaayo nga kinaiya para sa mga tawo uban ang iyang pagka-sinsero, pagkasimple ug pagka-mapainubuson nga gawi sa mga tawo. Ang iyang panggawi wala maggikan kaniya sa taphaw o dili tuyoon, apan hinuon migimaw kini gikan sa giladmon sa iyang kalag.

Si Adiyf ibn khatim nagsaysay sa mosunod nga sugilanon: Naay usa ka panahon, katong wala pa nako gidawat ang Islam. Ako miadto sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Gidapit nya ako sa iyang puloy-anan. Pagpadulong namo, isa ka tigulang nga babaye ang ni pahunong kaniya. Ang Mensahero ni Allah ni hulat ug taas nga oras hangtud nahuman ug storya ang tigulang nga babaye. Nakaingon ko sa akong kaugalingon, ‘Sa Dios! Dili siya ang hari.’ Ug siya miadto sa iyang puloy-anan. Gitagaan niya ako ug banig nga gihimo gikan sa panit nga na puno sa laya nga mga dahon ug

165. Bukhârî, Tibb 55; Muslim, Selam 43; Abû Dâwûd, Diyat 6; Ibn Mâjah, Tibb 45; Dârimî, Muqaddimah 11; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 451.

miingon siya kanako: “Palihug linkod niini.” Miinsistir ko: “Palihug ikaw linkod niini.” Apan gisubli niya: “Linkod!”

Naglinkod ako sa banig tungod kay dili ko gusto nga balibaran ang iyang tanyag. Milinkod siya sa yuta. Niini nga panahon, ako miingon sa akong kaugalingon: “Pinaagi sa Dios! Dili kini usa ka butang nga mahimo sa usa ka hari.” Unya nagsugod kami sa pagi. Storya. Gisultihan ako sa Propeta nga Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nga ako sakop sa sekta sa Rakusi¹⁶⁶, ug bisan kini gidili sumala sa akong pagtoo, nangolekta ko ug ikaupat nga bahin sa kinitaan sa mga tawo ingon nga buhis. Nakurat ko. Diha-diha dayon, nahibaluan ko nga usa siya ka Propeta tungod kay nahibal-an niya ang mga tinagong sekreto.¹⁶⁷

Kining tanan nga mga panghitabo nagpakita uban sa hilabihan nga katin-aw sa taas nga kinaiya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) usa ka buhi nga panig-ingnan sa moral nga mga prinsipyo nga gipahayag sa Qur'an. Iyang gipasaylo ang tanan nga sayup nga nahimo batok kaniya. Kung ang basehan ang mga krimen nga nahimo batok sa mga sakop sa publiko, siya milihok uban ang tumang pagkamatinuuron ug pag-atiman sa pagtuman sa mga mando ni Allah. Si Usama, nga usa ka maayo kaayo nga kauban, nagpataliwala sa ngalan sa usa ka babaye kinsa naghimo sa pagpangawat. Ang babaye gikan sa usa ka halangdon nga pamilya. Gihangyo ni Usama nga pasayloon siya. Ang kolor sa nawong sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) milubad sa kasubo ug siya mitubag uban sa usa ka makalilisang nga tingog, “Akong putlon ang kamot bisan ang akong anak nga

166. Sekta nga gihimo nga adunay mga element gikan sa Kristyanidad u gang Sabii na relihiyon.

167. Ibn Hishâm, al-Sirah al-Nabawiyyah, II, 580; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 379; al-Tabarâni, al-Mu'jam al-Awsat, VI, 360; Ibn Abi Shaybah, al-Musannaf, VII, 342.

babaye nga si Fatima aron pagsilot kaniya kon siya nalambigit sa pagpangawat.”¹⁶⁸

Ang pagka manggihatagon sa Propeta

Ibn Abbas, (Mahimuot unta si Allah kaniya), nagsaysay sa pagka manggihatagon sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ingon sa mosunod: “ang Mensahero ni Allah mao ang pinaka manggihatagon sa tanan tawo. Ang iyang pagka manggihatagon mo samot sa Ramadan. Wala siya mobalibad sa kadtong naay nangayo kaniya!”¹⁶⁹

Ang usa sa pinakanindot nga kina-ya sa Propeta mao ang paghinakog sa tawo nga nanginahanglan. Kung wala siyay maihatag, mo pahiyom siya aron mo hatag nalang ug kalipay. Ang mosunod nga panghitabo maayo kaayo ng ihemplo:

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naghulagway sa iyang kaugalingon nga usa lamang ka opisyal sa pag apod-apod ug gitataw niya nga ang tanan gi hatag ni Allah. Usa ka adlaw adunay usa ka tawo nga ni adto sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Sa dihang nakita niya ang mga kanding sa Propeta, nangayo siya ug usa ka kanding. Ang Mensahero ni Allah (ang ikalinaw ma-anaa kaniya) mihatag sa tanan niyang kanding. Sa pagbalik sa tao ngadto sa iyang tribu gi sulti niya sa ila ang mosunod: “Si Muhammad hilabihan ka manggihatagon daw siya mahadlok sa kawad-on.”¹⁷⁰

168. Bukhârî, Hudûd 12; Muslim, Hudûd 9; Nasâi, Kat’us-sariq 12; Abû Dâwûd, Hudûd 4; Ibn Mâjah, Hudûd 6; Dârimî, Hudûd 5; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, VI, 162

169. Bukhârî, Bad’ al-wahy 5-6; Nasâi, Siyâm 2; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 288, 363; Ibn Hibbân, al-Sahîh, VIII, 225.

170. Muslim, Fadâil 57; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, III, 107, 259; Ibn Hibbân, al-Sahîh, X, 354; Ibn Khuzaymah, al-Sahîh, IV, 70.

Lain napud nga tao ang ni bisita sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug gipangayoan siya. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala nay mahatag kaniya. Ni sugyot siya nga mangutang kini ug siya ang mobayad para sa tao.

Sama sa iyang katigulangan nga si Abraham (ang kalinaw ma-anaa kaniya), wala gayud siya magkaon nga siya ra nga walay bisita. Gibayaran niya ang mga utang sa mga patay o gipabayaran niya kini sa uban. Wala siya naghalad sa mga pagampo sa lubong sa dili pa matapos ang utang. Ingon siya:

“Ang usa ka manggihatagon nga tawo duol ni Allah, sa Paraiso ug sa mga tawo, apan layo siya sa Impiyerno. Sa kasukwahi, ang usa ka inot nga tawo layo ni Allah, gikan sa Paraiso ug gikan sa mga tawo, samtang siya duol sa Impiyerno.”¹⁷¹

Sa laing hadith, siya gikataho nga nag-ingon, “Ang usa ka matuod nga Magtutuo dili gayud mahulagway sa mosunod nga duha ka mga kinaiya: pagkainot ug pagka-imoral.”¹⁷²

Ang Pagkamangihatagon sa Mga Kauban

Ang pagkamangihatagon sa mga kauban Ang mga kaubanan nakig-lumba sa usag usa aron sundon ang dalan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Ang mosunod nga mga pananglitan nagpakita niini nga lumba alang sa hiyas. Si Umar (unta mahimuot si Allah kaniya) misaysay sa mosunod nga sugilanon. “Usa ka adlaw, ang Propeta nagsugo kanato sa pagpanghatag. Niadtong panahona, ako adunay kwarta. Gipakaingon ko sa akong kaugalingon nga niining paagiha ako makalabaw kang Abu Bakr sa maayong buhat

171. Tirmidhî, *Birr* 40; al-Tabarânî, *al-Mu’jam al-Awsat*, III, 27; al-Ismaîlî, *Mu’jam*, III, 733; al-Bayhaqî, *Shu’ab al-Îmân*, VII, 428, 429.

172. Tirmidhî, *Birr* 41; al-Tayalîsî, *al-Musnad*, I, 293; al-Qudâî, *Musnad al-Shihâb*, I, 211.

busa gipresenta nako ang katunga sa akong ang salapi sa Propeta. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nangutana kanako:

‘Unsa ang imong gibilin sa imong pamilya?’

Ako mitubag:

“Sama nga kantidad nga akong gidala kanimo.” Dayon, si Abu Bakr miabut. Gidala niya ang tanan niyang salapi. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nangutana kaniya, “O Abu Bakr! Unsa ang imong gibilin alang sa imong pamilya?” Mitubag siya sa pag-ingon, “Si Allah ug ang Propeta ang akong gibilin para kanila!” Human ako makadungog sa iyang tubag, ako miingon sa akong kaugalingon, “Dili ako makalabaw kang Abu Bakr, (unta mahimuot si Allah kaniya), sa bisan unsa nga butang.”¹⁷³

Si Abu Bakr ug Umar (unta mahimuot si Allah kanila) mao ang mga hingpit nga manununod sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa pagdumili sa pagkiling ngadto sa kaluho ug sa kahalangdon niini nga kalibutan. Ang ilang pamuyo nakapakurat sa mga emperador sa Iran ug sa Byzantium.

Sa walay duhaduha, ang ilang maayong panggawi gipakita usab sa kinabuhi sa ubang mga kauban. Pananglitan, usa ka adlaw niana, usa ka makililimos ang miabut sa ilang Ali (unta mahimuot si Allah kaniya) ug nangayo sa usa ka butang, si Ali miingon sa iyang mga anak nga lalaki nga si Hasan ug Husayn; “Lakaw ngadto sa imong inahan ug dad-a ang atong unom ka dirhams.” Mipauli sila sa balay ug gidala ang unom ka dirhams nga gihatag nila ug gihatag pud sa ilang amahan sa makililimos. Apan, nianang panahona,

173. Tirmidhî, Manâqib 16; Abû Dâwûd, Zakat 40; Dârimî, Zakât 26; Al-Hâkim, al-Mustadrak, 1,574; al-Bayhaqî, al-Sunan, TV, 180; al-Bazzâr, al-Musnad, I, 263, 394.

gikinahanglan nila ang salapi. Si Fatima nagplano nga mopalit og harina adto nga salapi.

Si Ali (unta mahimuot si Allah kaniya) mipauli. Dihadiha human siya misulod sa iyang balay, usa ka lalaki nga gusto nga ibaligya ang iyang kamelyo miabut. Siya miingon nga siya magbaligya niini sa kap-atan ka mga dirhams ug andam sa pagdawat sa bayad unya. Gihikot niya ang kamelyo sa tanaman ug nagpadayon. Wala madugay human niana, usa ka tawo ang mipakita ug mipahayag sa iyang pagkaandam nga mopalit sa kamelyo sa duha ka gatus nga dirhams. Dihadiha gibayaran niya ug gidala ang kamelyo. Gihatag ni Ali ang kap-atan ka dirhams ngadto sa unang tag-iya sa kamelyo ug ang nahibilin nga salapi gihatag niya ngadto kang Fatima. Miingon usab siya, “Kini ang saad ni Allah pinaagi sa iyang Propeta: ‘bisan kinsa nga nagabuhat ug maayong buhat, siya makadawat sa napulo ka pilo sa kantidad niini ingon nga ganti.’ Naghatag ta ug napulo ka dirhams ug gihatagan kita ni Allah og napulo ka pilo.”

Ang mosunod nga hitabo, nga giasoy ni Huzayfa, mahinungdanon, kay kini nagpakita sa altruismo sa mga kauban: “Atol sa gubat sa Yarmuk, human sa kusog nga panag-away, ug ang mga nangasamdan nga mga Muslim kamatayon sa kainit sa balas, akong gitipok ang akong kusog ug nagsugod sa pagpangita kang Harith, nga anak sa akong uyoan. Human sa akong pagbaklay uban ang mga samaran nga mga sundalo nga anaa sa katapusan nila nga pagginhawa, nakita nako siya. Apan sa dautang kapalaran, si Harith anaa sa usa ka dagat sa dugo ug dili kaayo makasulti bisan gani sa paglihok sa iyang mga mata. Gipakita nako kaniya ang panit nga sudlanan sa tubig nga akong gidala ug gipangutana ko siya, “Gusto ka ba ug tubig?” Ang iyang mga ngabil namala gikan sa init nga panahon ug tingali gusto niya ug tubig. Daw ingon nga siya naningkamot sa pagsulti kanako sa iyang sakit nga kahimtang pinaagi sa paglihok sa iyang mga mata. Giablihan nako ang panit

nga botelya sa tubig ug giandam ang paghatag kaniya og tubig. Sa kalit ang tingog ni Ikrima nadungog sa layo. “Tubig!... Tubig!... Palihog usa ka tulo sa tubig!” Sa diha nga ang anak nga lalaki sa akong uyoan nakadungog sa singgit, iyang gipakita ang mga lihoc sa iyang mga mata aron sa pagdala sa tubig ngadto kaniya. Midali ako ngadto kang Ikrima, nga gilabyan ang mga martir nga naghigda sa mainit nga balas. Sa katapusan, nakaabot ako kang Ikrima ug andam ako nga ibutang ang botelya sa tubig sa iyang kamot. Sa kalit, nadungog namo ang pag-agulo ni Iyas: “Palihug hatagi ako’g usa ka tulo sa tubig! Sa tungod sa Dios, usa ka tinulo sa tubig!” Sa diha nga si Ikrima nakadungog sa iyang pagtu-aw alang sa tubig, iyang gipakita sa iyang pagbalhin sa pagkuha sa tubig sa Iyash. Sama kang Harith, siya midumili sa pag-inom. Sa dihang nakit-an nako si Iyas human sa pagpangita kaniya taliwala sa nasamdan nga mga martir, nadungog ko ang iyang katapusang mga pulong. Siya miingon. “O Allah! Wala namo gibiyaan ang among kinabuhi sa hinungdan sa pagtoo. Ayaw igahin kanamo ang ang-ang sa pagkamartir. Pasaloha kami sa among mga sala!” Siya hapit na mahimong usa ka martir. Nakita niya ang botelya sa tubig nga akong gidala apan wala siyay panahon sa pag-inom tungod kay dili na niya mahuman ang paglitok sa Kalima-i Shadah (Ang pormula nga nag-ingon: Ako nagpamatuod nga walay lain nga Dios gawas kang Allah; Ako usab nagpamatuod nga si Muhammad and ang Iyang iyang sulugoon ug mensahero). Nidagan dayon ko ngadto kang Ikrima ug samtang naningkamot sa paghatag kaniya og tubig, nakaamgo ako nga siya nahimo ng usa ka martir. Midagan ako sa anak sa akong uyoan, si Harith. Apan sa dautang palad, ang iyang kalag usab mibalik kang Allah. Masulub-on, usa ka botelya sa tubig ang napuno sa puno sa tulo nga mga martir.

Si Huzayfa (unta mahimuot si Allah kaniya) nagsaysay sa iyang hunahuna sa panahon sa mosunod: “Nakakita ako sa daghang mga

panghitabo sa akong kinabuhi, apan walay bisan usa kanila ang nakaimpluwensya kanako ingon niini nga panghitabo. Ang ilang labaw nga kaluoy, mapinanggaon ug maloloy-on nga relasyon, bisan dili sila ang kadugo, nagbilin sa halalum nga mga timaan sa pagdayeg sa akong panumduman.”¹⁷⁴

Ang Sincerity sa Propeta, Pagkamatinuoron ug Integridad

Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mibati sa sobra nga kaluoy alang sa mga tawo nga wala masayud unsa ang husto gikan sa unsa ang sayop, nga dili hanas sa mga mando ug pagdili ni Allah. Sa iyang pag-adto sa balay aron sa pagtudlo sa relihiyon ni Allah, usahay, ang mga pultahan gisirhan sa iyang nawong. Apan wala siya masuko niining sayup nga batasan batok kaniya sama sa iyang gibati nga kasub-anan tungod sa pagka-walay alamag sa mga tawo.

Ngadto sa mga tawo, siya miingon, “*Wala’y balus ang akong gipangayo kanimo para niini (Qur’an), ni ako usa nga tigpakaaron-ingnon!*” (Qur’an Sad,38/86)

Walay usa nga nakaabot sa lebel sa pagkamatinuoron ug sa integridad nga iya sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Siya usa ka ilo. Nagsugod siya sa pagbaligya sa pinaagi sa uyoan nga si Abu Talib. Ang iyang pagkamatinuoron ug pagkamatinuoron giila sa matag usa, nga nakadawat kaniya sa honorary nga titulo, al-Amin, ang kasaligan. Ang tanan sa komunidad, ang mga kabus ug adunahan gitawag nga al-Amin. Ang halangdon nga babaye sa Mecca, Khadija, midayeg sa iyang pagkamatinuoron ug nangayo sa iyang kaminyoon. Sa ulahi, ang among inahan nga si Khadija

174. al-Hâkim, al-Mustadrak, III, 270; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Kabir, III, 259; al-Mizzi, Tahthib al-Kamâl, V, 301; Ibn al-Mubâarak, al-Zuhd, 1,185; al-Qurtubî, Tafsir, XVIII, 28.

nagsilbing iyang labing hinungdanong tigpaluyo. Sa diha nga ang unang pagpadayag miabut, siya naghatag moral nga suporta ngadto sa Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya). Kanunay siyang mibarug sa iyang kilid ug naghupay kaniya sa panahon nga makuyaw.

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nangulo sa usa ka putli nga kinabuhi. Bisan kadtong nagdumili sa pagdawat sa iyang mensahe gikan sa pagkaarogante, miila sa iyang maayong mga hiyas. Sukad nga ang Islam unang mitungha napulo'g walo ka mga siglona ang milabay, wala'y usa nga wala moila sa iyang integridad ug sa iyang kasingkasing. Bisan kadtong anaa sa katilingban sa mga hudiyo, kinsa nahimong mga kaaway sa Islam, miadto kaniya sa diha nga sila nagkasumpaki sa ilang kaugalingon. Gisulbad ni Rasulullah ang ilang mga panagbangi. Siya makatarunganon ug patas ngadto sa managsamang mga Kristohanon ug mga Hudiyo. Gihatag niya ang mosunod nga tambag ngadto kang Ali bahin sa kaangayan: “Ayaw paghukom sa dili ka pa maminaw sa duha ka partido! Makahatag ka sa hustong paghukom human lamang sa pagpaminaw sa duha ka bahin!”¹⁷⁵

Sa diha nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakahukom nga molalin gikan sa Mecca ngadto sa Medina, iyang gihimo si Ali nga iyang deputado nga maoy mag –uli sa mga alahas nga gisalig kaniya.¹⁷⁶

Ang pagkamaulawon sa Propeta

Sumala sa paghulagway sa iyang mga kaubanan, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kniya) labaw nga manggiulawon kay sa usa ka batan-

175. Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 90.

176. Ibn Hishâm, al-Sirah al-Nabawiyyah, I, 482; Ibn al-Kathir, al-Bidâyah van-nihâyah, II, 176.

ong babaye nga nagtabon sa iyang kaugalingon gikan sa dili gusto nga mga mata. Siya wala gayud mosulti uban sa kusog nga tingog. Sa dihang mlabay siya sa uban, hinay-hinay niyang gibuhat kini ug uban ang pahiyum sa iyang nawong. Sa diha nga siya nakadungog sa dili makapahimuot nga pakigpulong, wala siya magsulti bisan unsa sa atubangan sa mga tawo. Bisan pa niana, ang iyang nawong nagpakita sa iyang mga pagbati ug sa iyang mga hunahuna. Sa ingon, ang mga tawo sa iyang palibot nagmatngon sa ilang panggawi sa diha nga sila duol kaniya. Wala gayud siya mikatawa ug kusog tungod sa iyang kaligdong. Ang labing nahimo niya mao lamang ang pagpahiyom. Sa usa ka hadith giingon nga, “ang pagkamaulawon nagagikan sa pagtoo. Ang mga tawo nga maulawon makaadto sa Paraiso! Ang pagkawalay kaulaw nagagikan sa katig-a sa kasingkasing. Kadtong nagpagahi sa ilang mga kasingkasing makaadto sa Impiyerno.”¹⁷⁷ Ang laing hadith nagsulti:

“Ang hugot nga pagtuo ug kaligdong magkauban. Sa diha nga ang usa mobiya, ang usa ka bahin bahin usab mobiya.”¹⁷⁸

“Ang walay pulos nga istorya dili magdala sa bisan unsang butang gawas sa kaulaw! Ang kaligdong ug pagkadisiplina magdayan-dayan bisan asa man sila.”¹⁷⁹

Ang tinuod nga kaligdong maangkon pinaagi sa “paghinuod sa kamatayon,” nga usa ka paagi alang sa pagkuha gikan sa kasingkasing sa gugma alang niining kalibutan. Ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagpadayon sa pagtambag sa iyang mga kauban sa paghatag ngadto ni Allah

177. Bukhârî, *Îmân* 16; Muslim, *Îmân* 57-59; Abû Dâwûd, *Sunnah* 14; Tirmidhî, *Îmân* 7; Nasâi, *Îmân* 16; Ibn Mâjah, *Zuhd* 17; Muwatta, *Husn, al-Khuluq* 10; Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, II, 56, 147.

178. al-Tabarâni, *al-Mu'jam al-Awsat*, VIII, 174 and same book IV, 374; al-Bayhaqî, *Shu'ab al-Îmân*, VI, 140.

179. Muslim, *Birr* 78; Abû Dâwûd, *Jihâd* 1.

sa lawom nga pagtahod nga angay kaniya. Kas-a, miingon sila nga kasarangan nilang gipasalamatan si Allah. Ang Propeta nagpatinaw nga ang tinuod nga kaligdong naglakip sa paglimpyo sa tanan parte sa lawas gikan sa dili pagbuhat sa mga gidili nga aksyon ug paghinumdom sa kamatayon. Sunod, siya miingon nga kadto lamang nga tinuod nga nagtinguha sa sunod nga kalibutan ang mobiya sa ilang gugma alang niining kalibutan. Ug, gipakita lamang nila ang tinuod nga kaligdong sa panggawi ngadto ni Allah.¹⁸⁰

Ang Altruismo sa Propeta

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala lamang nasubo alang sa pag-antus sa mga tawo, apan siya naningkamot sa pagtrabaho alang sa ilang kalampusan. Kini nga hiyas gihisgutan diha sa Qur'an.

“Karon miabut kaninyo ang usa ka mensahero nga naggikan kaninyo, kini nakapaguol kaniya nga ikaw kinahanglan mag-antus; hilabihan ang iyang kabalaka para kanimo; ngadto sa mga Magtutuo siyaang labing maayo ug maloloy-on.” (Qur'an, Tawba, 9/128) Niini nga bersikulo, si Allah nga Labing Halangdon nagtahud sa iyang Sinugo pinaagi sa paghatag kaniya sa duha sa Iyang kaugalingong mga kinaiya, ang Rauf ug Rahim, nagpasabut nga labing mabination ug maloloy-on.

Kanunay siyang nanlimbasug alang sa kalampusan sa iyang katawhan ug siya malipayon ug malinawon kada Makita niya sila sa ilang pag-uswag ngadto sa ilang kaugalingon nga pagpalambo ug integridad.

180. Tirmidhi, Sifatul-Qiyamah 24; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 387; al-Hakim, al-Mustadrak, IV, 359; Ibn Abi Shaybah, al-Musannaf, VII, 77; al-Tabarani, al-Mu'jam al-Awsat, VII, 22

Dili siya sama sa ubang lider nga nangandoy sa kaayuhan alang sa iyang komunidad. Sa kasukwahi, siya usa ka giya kinsa misuporta sa iyang komunidad sa tanan nga mga paagi nga iyang mahimo. Usa ka panahon niana, usa ka kauban nangutana kon unsaon paghukom kon maayo ba o dili maayo ang iyang sitwasyon. Ang Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) misulti kaniya sa mosunod: “Bisan kinsa nga nagtinguha nga makaangkon og kalibutanon nga ganasya pinaagi sa pagsimba, nga kasagaran gihimo alang sa ganti sa Paraiso, dili makakabot sa laing kalibutan.”¹⁸¹ Siya usa ka kalooy, nga naglakip sa tanang katawhan sa iyang mga lihok, mga pakigpulong ug moralidad. Siya ang ilang giya. Giatubang niya ang labing mahagiton nga mga kalisud ug mga pagsulay tungod sa tinuod nga relihiyon.

Gituman niya ang balaang tahas nga gi-tuga kaniya sa hingpit nga paagi. Siya nabalaka kaayo ug mapailubon sa pagbuhat sa ingon, nga usahay, ang pagpadayag miabut aron sa pagpasidaan kaniya nga dili mawala ang iyang kaugalingon ani nga dalan. Ang kinatas-an nga lebel sa kaligdong nga gipakita sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) alang sa kalipay sa katawhan gipahayag sa mosunod nga bersikulo sa Qur’an. “*Tingali mamatay ikaw sa kasubo, ngasila dili mahimong mga magtotoo.*” (Qur’an Shur’ara, 42/3)

Kini nga bersikulong nagpahayag nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gusto, nga gikan sa iyang kalooy ug ka-mabination, alang sa tanang katawhan nga mosalig ni Allah, ug sa ingon maluwas ang ilang kaugalingon gikan sa impiyerno.

Sa diha nga si Hanza nakadungog nga si Abu Jahl miatake sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), siya usab miatake kang Abu Jahl, ug sa miingon ngadto sa Propeta, “O Muhammad!

181. Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, V, 134; Ibn Hibbân, al-Sahih, II, 32; al-Hâkim, al-Mustadrak, IV, 346; al-Bayhaqî, Shu’ab al-Îmân, V, 334.

Pagmalipayon! Gikuha ko ang imong panimalos gikan kang Abu Jahl...” Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon kaniya: “Wala akoy kalabutan sa panimalos! Malipayon ako kon imong dawaton ang Islam.” Naamgohan ni Hamza ang kaalam sa tubag ug gidawat niya ang Islam.¹⁸²

Ang iyang halangdon nga pamatasan ug halangdon nga moralidad walay kalabutan sa personal nga ganansya, mga materyalismo nga motibo o mga pagbati sa pagpanimalos. Sa pagsusi atong makita nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala gayud magtinguha nga manimalos sa tibuok niyang kinabuhi.¹⁸³

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala gayud magbag-o sa usa ka kauban alang sa kasaypanan nga iyang nahimo. Hinuon nag-ingon siya, “Unsa may nahitabo kanako nga maoy nakaingon nga nakita ko ikaw nga naghimo niini.”¹⁸⁴

Gipasangil niya ang mga sayop nga panan-aw sa iyang kaugalingon nga wala niya gipasabut ang sayop sa tawo nga iyang gihisgutan. Ang Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya), kinsa mikuha og talagsaon nga mga lakang aron dili makasakit sa kasingkasing sa iyang mga kauban, usa ka monumento sa kalooy. Kini nga mga hiyas gipakita sa iyang mga binuhatan ug sa iyang pakigpulong. Isip usa ka panig-ingnan, atong palandongon ang mosunod nga mga pulong:

“O mga magtutuo! Hinaut nga ang Dios maghupot kanimo sa kasegurohan! Hinaut nga siya magabantay kanimo! Hinaut nga siya magapanalipod kanimo! Hinaut nga siya motabang kanimo! Hinaut

182. Ibn Hishâm, al-Sirah al-Nabawiyyahh, I, 292; al-Hâkim, al-Mustadrak, III, 213; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Kabir, III, 139; Ibn al-Kathir, al-Bidâyah van-nihâyah, II, 32.

183. al-Bukhârî, Manâqib 23; Muslim, Fadâil 77; Abû Dâwûd, Adab 4; Muwatta, Husnul-khuluq 2; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, V, 130,223.

184. Bukhârî, Aymân 3; Ibn Hibbân, al-Sahîh, IV, 534; al-Hâkim, al-Mustadrak, II, 515.

nga siya magabayaw kanimo! Hinaut nga siya magagiya kanimo! Hinaut nga iya kamong iiway gikan sa tanang matang sa daotang binuhatan! Ug hinaut nga panalipdan Niya ang imong relihiyon alang kanimo!”¹⁸⁵

Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) gipadala isip usa ka kalooy sa mga kalibutan. Siya usa ka pagpalambo sa mga Ngalan sa Diyos, al-Ghafur ug alRahman nga mao ang Labing Mapasayloon ug ang Labaw nga Pagkamaluluy-on. Naluoy siya sa mga tawo nga milimod sa iyang mensahe ug nag-ampo nga sila maluwas gikan sa Impiyerno. Tungod niini, usa ka pasidaan sa Diyos ang miabot: “*Apan tingali, kon dili sila motoo niini nga pahayag, nga ikaw (Muhammad) magpaantos sa ilang kalag uban ang kasubo sa ilang mga lakang.*” (Qur’an, Kahf, 18/6)

Ang iyang mga kauban mipakaylap uban gugma ug kalipay sa mga hilit nga mga dapit sa kahibalo, mga panalangin, mga hiyas ug mga espirituhanon nga mga hiyas nga naangkon pinaagi sa pagpakig-uban kaniya. Kini usa ka panig-ingnan sa prinsipyo sa “paghigugma sa binuhat alang sa Magbubuhat.”

Ang tanan gihatagan og bahin sa iyang taas nga kinaiya ug pagkamanggihatagon. Ang iyang pagkamanggihatagon ug kalooy nahisama sa usa ka dakong suba nga mikaylap ug nagpakaon sa tanang kayutaan nga walay diskriminasyon. Walay gibiyaan nga gigutom, giuhaw o nag-inusara samtang naglibut kaniya.

Ang iyang pagkamaunogon

Ang pagtuman sa saad usa ka paagi alang sa pagkab-ot sa kaluwasan gikan sa impiyernong ; kini usab usa ka kalidad sa mga

185. al-Bazzâr, al-Musnad, V, 395; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Awsat, IV, 208; Abu Nu’aym al-Isbahâni, Hilyah ai-Awliyâ, IV, 168; al-Bağdâdi, Muwaddih, II, 147.

propeta ug mga hiyas sa mga ligdong nga mga tawo. Uban ani nga kalidad, ang kinabuhi nakabaton og direksyon ug kahusay. Kini usa ka sukod sa katawhan ug usa ka sumbanan alang sa paghukom sa mga tawo ug mga nasud. Ang mga tawo makaangkon og kalipay sa katas-on sa ilang pagtahod niini. Ang pagpuyo sa kinatumyan sa pagkamaunongon, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nag-alagad niini nga bahin isip hingpit nga panig-ingnan alang sa katawhan. Bahin niini, gisubli ni Aishah ang mosunod nga sugilanon. “Usa ka tigulang nga babaye ang miduaw sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Sila adunay mainit nga panag-istoryahanay. Human nibiya ang tigulang nga babaye, nangutana ako kaniya. “O Propeta! Ikaw nagpakita og dako nga interes sa tigulang nga babaye! Nahibulong lang ko, kinsa siya?” Siya miingon, “Siya usa ka tawo nga nagduaw kanato sa dihang si Khadija buhi pa. Hibaloï nga “nga pagkamaunongon naggikan sa pagtuo”¹⁸⁶

Usa ka grupo ang miabot sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) human sa panghitabo sa Hunayn. Gusto nila ang kagawasan alang sa mga bihag sa gubat. Usa kanila miigon, “O Muhammad ang among tribu adunay mga gatasan nga mga inahan ug gatasan nga mga igsoon nga babaye!” Ang Mensahero ni Allah (ang kalinaw anaa kaniya) midawat uban ang dakong pagkamaunongon,

“Akong gibuhian ang tanang mga bihag nga ako ug ang mga anak ni Abdulmuttalib.” Ang mga immigrante ug mga katabang nga nakakita niining lunsay nga kinaiya misunod sa iyang aksyon pinaagi sa pag-ingon, “Gibuhian usab namo ang among mga bihag tungod sa Propeta!” Tungod niini, niadtong adlaw, libolibong mga bihag ang gibuhian nga walay bayad.¹⁸⁷ Kini usa ka pagpakita

186. al-Hâkim, al-Mustadrak, I, 62; al-Qudâi, Musnad al-Shihâb, II, 102; al-Bayhaqi, Shu'ab al-Îmân, VI, 517.

187. Bukhârî, al-Târikh al-sagîr, I, 5; al-Tabarânî, al-Mu'jam al-Kabîr, V, 271; Abû Bakr al-Qurashî, Makârim al-akhlâq, I, 116.

sa pasalamat ug pagkamaunongon sa gatas nga gihatag kaniya sa bata pa. Kini usa ka maayo nga pagtulon-an alang sa usa ka madaugdaogon nga nasud. Apan makasubo nga, ang mga tawo dali nga malimot sa mga pabor kansang mga timailhan nawala sa panumduman. Kasagaran ang “PAGKAMAUNUNGON” anaa lamang isip pulong sa diksyonaryo.

Atol sa iyang katapusang sakit, ang Propeta (ang kalinaw ma anaa kaniya) miadto sa Mosque, miadto sa pulpito, ug miingon “O mga imigrante! Tagda ang mga Katabang sa mabination nga paagi tungod kay ang populasyon nagkadaghan, apan ang ilang gidaghanon pareho gihapon: Sila nagsilbi nga kapasilongan alang kanako. Tagda ang mga maayo taliwala kanila uban ang pagkamaayo, ug pasayloa ang mga kasaypanan sa mga nakasala.” Ang pagkamaunongon sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nga gipakita ngadto sa mga katabang para sa mga pabor nga iyang nadawat usa ka maayong ehemplo alang kanatong tanan. Ang iyang kinabuhi puno sa daghang panig-ingnan sa pagkamaunongon. Pananglitan, sa atubangan sa Hijrah, samtang ang iyang mga kaaway nagplano unsaon pagpatay kaniya, nagplano siya unsaon pagbalik sa alahas nga gisalig kaniya. Sa adlaw sa Uhud, siya adunay duha ka mga kauban nga maayong mga higala sa kinabuhi nga gilubong sa sama nga lubnganan ug dayon miingon, “Kini tungod kay sila sinsero sa kalibutan.”¹⁸⁸

Ang dili hitupngan nga moralidad sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nakita sa mga kinabuhi ug mga relasyon sa iyang mga kauban, pinasikad sa gugma nga ilang naangkon alang sa usa’g usa. Si Uthman gipadala ngadto sa Mecca sa adlaw sa Hudaybiya. Gisultihan niya ang mga politeista sa Mecca nga ang Propeta (ang

188. Ibn Abi Shaybah, *al-Musannaf*, VII, 367; Ahmad b. Hanbal, *al-Musnad*, V, 299; Ibn Hishâm, *al-Sirah al-Nabawiyahh*, II, 98.

kalinaw ma-anaa kaniya) miabut lamang aron makahimo sa panaw sa Kaba. Sila midumili niini nga pag-apelar, apan miuyon nga tugotan si Uthman paghimo sa panawduaw. Bisan pa, si Uthman (unta si Allah mahimuot kaniya) misalikway niini nga tanyag ug miingon:

“Dili ako makahimo sa paglangyaw kon ang Propeta dili tugotan sa pagbuhat sa ingon!.. Dili ako makapabilin diin ang Propeta dili dawaton...” Niining panahona, ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mao ang nagdawat sa bay’ah sa mga kauban. Tungod kay si Uthman wala didto, sa iyang dapit, ang propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nagbutang sa usa sa iyang mga kamot sa ibabaw sa usa ug miingon : “O Ginoo! Kini nga bay’ah alang kang Uthman! Sa pagkatinuod, siya usa ka sulugoon sa imong mensahero,¹⁸⁹ Sa pagkatinuod, ang pagkahimong usa ka matuod nga magtotoo usa ka katungdanan sa kung diin kita makahimo sa pagsundog sa panig-ingnan sa propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya).

Si Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) usa ka sakyanan alang sa daghang mga milagro. Gawas pa, iyang gitabangan ang mga tawo sa pag-ugmad sa ilang mga personalidad. Ang bag-ong mga hiyas sa ingon gibutang sa komunidad, mga hiyas nga magdala sa katahum ug kadunggan sa kultura ug sibilisasyon. Kining rebolusyonaryong pagbag-o sa kinaiya sa mga tawo ubos sa giya ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) usa ka dako nga milagro.

Ang maayo nga mga pulong, lunsay nga kinaiya ug sulundon nga mga buhat nagsilbing hinungdan niining pagpalambo sa

189. Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, IV, 324; Ibn Abdilbarr, al-Tamhid, XII, 148; Ibn Hishâm, al-Sirah al-Nabawiyah, II, 315; Ibnul-Kathîr, al-Bidayah wan-Nihayah, II, 169.

sibilisasyon. Diha sa sinugdanan sa tanan nagatindog ang sulundon nga mga buhat, mga pakigpulong, ug mga binuhatan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Diha sa balanse nga iyang gitukod tali sa kaatbang nga mga aspeto sa kinabuhi, wala'y kapildihan nagpabilin. Pananglitan, iyang gibalanse ang trabaho alang niining kalibutan uban sa trabaho alang sa Laing kalibutan. Sa susama, iyang gibalanse ang mga kiling sa tinuohan uban niadtong gitumong ngadto sa katagbawan sa mga tinguha. Imposible nga makit-an ang laing personalidad, sa tanang tawhanong kasaysayan, nga susama kaniya.

Sa sosyal nga kasaysayan, posible nga makahibalag sa dagkong mga tawo kinsa adunay talagsaon nga mga abilidad sa lainlaing natad sa kinabuhi. Sa kinatibuk-an, ang ilang mga abilidad limitado lamang sa usa ka natad. Apan, ang personalidad sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naglakip sa talagsaong mga hiyas sa tanan nga mga bahin sa kinabuhi.

Ang mosunod nga moral nga mga prinsipyo, nga gitakda sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), nagpahayag sa mas taas nga sumbanan sa iyang kinabuhi. Sumala sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya), “Ang akong Ginoo nagsugo sa siyam ka mga butang:

1. Kahadlok sa Allah nag-inusara ka man o uban sa panon.
2. Pagmatarong ug patas nalipay ka man o nasuko.
3. Pagpuyo nga kasarangan adunahan ka man o kabus.
4. Hupti ang imong mga relasyon uban sa imong mga paryente bisan pa nga dili sila mohimo sa ingon.
5. Hatagi siya nga naghikaw kanimo.
6. Pasayloa siya nga nakasala kanimo.

7. Pamalandong samtang ikaw anaa sa kahilom.

8. Paghisgut kang Allah kon ikaw mosulti.

9. Pagkutlo sa pagtulun-an kon ikaw motan-aw ^{“190}

Sa iyang espada, ang mosunod gisulat: “Pasayloa ang nakasala nimo; tabangi ang imong paryente bisag wala sila mobati kanimo; pagtubag uban ang kaayo ngadto sa usa nga nakasakit kanimo; isulti ang kamatuoran bisan kon kini supak sa imong kaikag. ^{“191}

Huzayfa (untasi Allah mahimuot kaniya) nagsaysay nga ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon: “Walay bisan kinsa kaninyo nga kinahanglan nga mahimong usa ka parasito. Usa ka matang sa indibidwal miingon, “Ang akong mga reaksyon nag-agad niadtong naglibut kanako. Kung maayo ang ilang pagtratar kanako, maayo usab ang akong pagtagad kanila; kon ila akong gimaltrato, gidaug ko usab sila. “Hinunoa, kinahanglan nimo kining sundon isip imong prinsipyo. Kon sila motagad kanimo ug mayo, ikaw usab motagad kanila sa maayo; sa diha nga sila nagdaot kanimo, ayaw pagbuhat sa ingon. ^{“192} Siya usab miingon, “Si Allah dili gusto sa tulo ka mga butang alang kaninyo:

1. Pagpanglibak,

2. Pagka-inot,

190. Nasâi, Sahw 62; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 148; Ibn Abi Shaybah, al-Musannaf, VI, 45; al-Tabarâni, al-Mu'jam al-Awsat, V, 328.

191. Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 148; al-Hâkim, al-Mustadrak, II, 563; al-Tabarâni, al-Mu'jam al-Kabîr, XVII, 269; al-Bayhaqî, al-Sunan al-Kubrâ, X, 235.

192. Tirmidhî, Birr 62; (Some version of this hadith was narrated from Abdullah ibn Mas'ûd as mawku'f hadith for example; al-Tabarâni, al-Mu'jam al-Kabîr, IX, 152; Abû Nu'aym al-Isbahânî, Hilyah al-Awliyâ, I, 137; Ibn al-Jawzî, Safvatus-safvah, I, 421)

3. Pagpangutana nga wala kinahanglana.”¹⁹³

Ang ubang mga tambag sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naglakip, “Ayawg kataw-i ang kagul-anan sa imong igsoon tungod kay si Allah, ang Labing Hataas, makaluwas kaniya gikan sa maong kagubot ug makabutang kanimo sa iyang dapit.”¹⁹⁴

Kadtong nagtuon sa kinabuhi ni Propeta Muhammad (ang kalinaw sa maanaa kaniya) makakita nga siya kanunay ang Propeta sa kalooy ug kalooy. Wala gayud siya mohukom bisan kinsa ug gipadako niya ang maayo nga mga tawo sa usa ka mapig-uton nga katilingban. Pananglitan ang bugtong butang nga iyang nahimo, sa dihang siya gibato sa Taif, mao ang paghangyo kang Allah sa paghatag kanila sa giya.¹⁹⁵

Sa diha nga siya misulod sa Ka’bah, human sa napulo ka tuig nga kalisdanan gikan sa mga tawo sa Mecca, gipakita niya ang pagpaubos ug pagkamatugtanon. Wala gani niya gikuha ang yawi sa Ka’bah gikan sa Uthman ibn Talha, nga dugay na nga naghupot niini. Siya miingon, “karon ang adlaw sa kamabination ug pagkamaunongon.”¹⁹⁶

Siya ang bugtong sultan nga wala magbilin ug usa ka manununod sa iyang dapit. Siya miingon, “Kami, nga mga Propeta,

193. Bukhârî, Zakât 53; Muslim, Akdiyah 12, 13; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, II, 327, 360; Ibn Khuzaymah, al-Sahih, I, 10.

194. Tirmidhî, Qiyâmah 54; al-Tabarâni, al-Mu’jam al-Awsat, IV, 111; al-Qudâi, Musnad al-Shihâb, II, 77; al-Bayhaqî, Shu’ab al-Îmân, V, 315.

195. Bukhrii, Bad al-khalq 7; Muslim, Jihâd 111; Nasâi, al-Sunan al-Kubrâ, IV, 405; Ibn Hibban, al-Sahih, XIV, 516.

196. Ibn Hishâm, al-Sirah al-Nabawiyahh, II, 412; Ibn Kathîr, al-Bidayah wan-Nihayah, II, 300.

Ang Propeta Sa Kalooy

wala magtugyan; ang among gibilin mao ang gugmang putli alang sa tanang mga Muslim.”¹⁹⁷

Ang bugtong kabilin nga iyang gibilin alang sa iyang Ummah mao ang iyang hingpit nga ehemplo.

197. Bukhârî, Khumus 1; Muslim, Jihâd 54; Abû Dâwûd, Ìmârah 19; Tirmidhî, Siyar 44; Nasâî, Fay' 9; Muwatta, Kalâm 27; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 4.

PASNAPOS NGA BAHIN

“Piety is kindness.” (Hadith, Bukhari, Muslim, Tirmidhi)

Sa paglalang, ang mga tawo lamang ang adunay bahin sa tanan nga mga kinaiya ni Allah - gawas sa pagka-walay katapusan. Duyog niini, isip resulta sa Iyang kaalam, si Allah naghatag sa mga tawo ug potensyal alang sa pagkamatarung ingon man usab sa korapsyon. Sa ingon siya naghimo sa mga tawo nga makahimo sa pagkamanggiloy-on ug dautan. Sa ingon ani nga panglantaw, ang katuyoan sa relihiyon mao ang pagpugong sa mga hayop nga tawhanong tinguha sa kalag sa tawo, samtang nagpadugang sa kahingpitan sa maayong mga hiyas. Ug, para matuman kini nga tumong ang katawhan nagkinahanglan ug usa ka hingpit ingon man usa ka kongkreto nga panigingnan nga sundon. Usa sa mga hinungdan nga gipadala ang mga propeta mao ang kab-ot niini nga panginahanglan alang sa hingpit nga panig-ingnan nga masunod. Si Allah, ang Labing Halangdon, nag-ingon diha sa Qur'an: "Kami wala magpadala sa usa ka Sinugo kundili para pagatumanon, sumala sa sugo ni Allah..." (Qur'an, Nisa, 4/64)

Kini nga kinaiya nakaabot sa kinapungkayan sa Propeta Muhammad, (ang kalinaw ma-anaa niya), nga maayo nga gihulagway sa mosunod nga bersikulo sa Qur'an: "Kamo aduna diha sa Sinugo ni Allah Pahina Ang Propeta sa Kaluoy usa ka maayo nga panig-ingnan alang niadtong kansang paglaum anaa ni Allah ug

sa Katapusang Adlaw, ug kinsa kanunay nga mahinumdom Kaniya.”
(Qur’an, Ahzab, 33/21)

Ang bugtong Propeta sa kasaysayan kansang kinabuhi nahipatik sa pinakaduol nga detalye mao ang propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Ang iyang mga pulong, mga binuhatan ug mga pagbati, nga walay hunong nga natala, nahimo na nga anaa sa kasaysayan isip mga panid nga adunay dakong kadungganan ug kamahinungdanon. Ang iyang kinabuhi magsilbing ehemplo sa katawhan hangtud sa katapusang adlaw. Ang mosunod nga bersikulo nagpamatuod niini nga kamatuoran. “Ug sa pagkatinuod ikaw adunay halangdong mga moral.” (Qur’an, Qalam, 68/4)

Ang gipanalanginan nga kinaiya ug kinabuhi sa mensahero ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) naglangkob sa dili hitupngan nga kinatumyan sa hingpit nga panggawi sa tawo nga gikinahanglan ala ng sa espirituhanong katumanan sa katawhan. Si Allah, ang labing taas nga naglalang kaniya alang niining katuyoan alang sa tanang katawhan. Tungod niini nga hinungdan, iyang gipaagi siya sa tanang mga sitwasyon sa kinabuhi, gikan sa paka-walay gahum nga ilo ngadto sa pagkahimong propeta ug presidente sa estado. Ang kaalam sa likod niining dalan sa kinabuhi mao nga ang tanan nga mga tawo, walay sapayan sa ilang estado sa kinabuhi makakaplag alang sa ilang kaugalingon ug usa ka sulundon nga panigingnan sa panggawi para sa ilang mga kinabuhi kutob sa ilang abilidad ug gahum.

Ang mensahero ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya), uban nii ning talagsaon nga personalidad, napili ingon nga katapusang Pro peta alang sa tanang katawhan. Si Propeta Abraham (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nag-ampo kang Allah nga ang propeta nga si Muhammad (ang kalinaw ma-naa kaniya) mahimong moabut gik an sa iyang kaliwat. Ang Propeta nga si Jesus (ang kalinaw

ma-anaa kaniya) naghatag sa maayong balita sa iyang pag-anhi, ug ang inahan sa propeta, si Aminah, nakakita kaniya sa usa ka damgo sa wala pa siya natawo. Siya gipataas direkta ubos sa pagdumala ni Allah, gidayandayan sa labing nindot nga kinaiya sa taas nga kinaiya ug gipili ingon nga labing kasaligan nga giya alang sa katawhan. Busa gikinahanglan sa katawhan niining mga panahona nga sundon ang panig-ingnan ni Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) aron maangkon ang kalipay niini nga kalibutan ug sa laing kalibutan. Bisan ang pagkab-ot sa gugma ni Allah nagadepende sa pagsunod kaniya, ingon nga gipasabut ni Allah nga Labing Hataas sa mosunod nga bersikulo: “Ug, ‘kung nahigugma ka ni Allah, mosunod ka kanako; Si Allah mahigugma kanimo ug magpasaylo sa imong mga sala tungod kay si Allah ang Kanunay nga Mapinasayloon, Labing Maluluy-on.’” (Qur’an Al-i Imran, 3/31)

Pinasukad niini nga kamatuoran, kadto lamang mga bulahan nga mga kalag nga nagsagop ug nag-ilalum sa panig-ingnan sa Propeta (ang kalinaw ma-naa kaniya) makaangkon sa halangdon nga gugma ni Allah. Ang una ug ang labing importante nga sangputanan sa pagkamaunongon sa mensahero ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya), mao ang pagkat-on sa gugma ni Allah. Dugang pa, ang pagsunod sa mga tunob sa labing maayo nga panig-ingnan sa moralidad ug panggawi moresulta sa pagpaambit sa iyang pagkahingpit. Tungod kay siya ang pinakamaayo nga moralidad ug pamatasan, kadtong mosunod kaniya ug nahigugma kaniya mahimo usab nga labing maayo. Ang mga sulod nga mga kalibutan sa mga nahigugma mas taas, nga mas taas pa kay sa mga anghel. Gipabanaag sa ilang pamilya ang kinabuhi sa paraiso. Ang usa ka katilingban nga nakabase sa panig-ingnan sa Propeta nakabaton og kalinaw ug kalinaw uban sa mga huyong nga naghuyop niini gikan sa Panahon sa Kalipay (asr al-sa’adah). Sila makatitaw sa tinuod nga kalipay sa kasuod ni Allah diha sa ilang pagsimba. Kung ang tanan

adunahan man o kabus, superbisor o ubos nga sakop, magmamando o nagmando, lig-on o huyang, ang magpuyo ingon nga alagad ni Allah nga nagpatuman sa iyang mga mando, kini sa kadugayan magdala sa talagsaon nga balanse sa katilingban. Pananglitan, sa diha nga ang mensahero ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya), gihatagan sa katungdanan sa paggiya sa katawhan, daghan nga nangulo sa imoral ug makauulaw nga mga kinabuhi nahimong talagsaon nga mga mahiyason ug talagsaon nga mga personalidad pinaagi sa ilang bag-ong edukasyon. Tungod niini, usa ka daotan nga panahon natapos ug usa ka bag-ong matarong nga panahon nagsugod. Ang mga ulipon nakabaton sa dignidad ug dungog ug pagkahimong tawhanon ug daghan nga mga magmamando nahimong makiangayon ug mahiyason pinaagi sa pagkat-on kon unsaon nga mahimong alagad ni Allah.

Ang mga pulong ni Najashi, unya ang Kristohanong hari sa Abyssinia, mahinungdanon: “Ako nagpamatuod nga si Muhammad mao ang mensahero ni Allah. Siya ang usa ka tawo kansang pag-anhi gitagna ni Hesus (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Moadto ako ug ug magdala sa iyang mga sapatos kon wala ako’y mga responsibilidad nga ania kanako ngadto sa akong katawhan.”¹⁹⁸

Samtang ang mga tawo nakakita sa kalipay ug kaluwasan ug sa duha ka kalibutan nga gitanyag ngadto kanila, nagdali sila ngadto kaniya ingon nga usa ka suba nga nagdali ngadto sa dagat. Kini usa ka gasa gikan ni Allah, sumala sa gisaysay sa mosunod nga bersikulo sa Qur’an: “Sa diha nga moabut ang Tabang ni Allah, ug Kadaugan, Ug makita mo ang mga tawo nga mosulod sa Relihiyon ni Allah diha sa mga panon sa katawhan, Pagsaulog sa mga pagdayeg sa imong Ginoo, ug pag-ampo alang sa iyang kapasayloan: Kay siya

198. Abū Dāwūd, Janāiz 62; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, I, 461; Abu ‘Uthman al-Khorasāni, Kitāb al-Sunan, II, 228.

mao ang Kanunay nga Pagbalik (sa Grasya and Kalooy).” (Qur’an, Nasr 110 / 1-3)

Kadtong nagsunod sa yang dalan nag-agak sa matarong, desente, malinawon ug gipanalanginan nga mga kinabuhi, bisan nag-atubang sa mga hagit ug kalisud. Sila nahisama sa mga rosas nga nagtubo sa dili maihap nga ihalas nga mga kahoy. Ang ilang kalipay sa Kinatibuk-an mahimong mas dako pa. Kini tungod kay didto ang Dakong Panabang (Shafa’ah ‘Uzma) sa Sinugo ni Allah (ang kalinawma-anaa kaniya) mahitabo alang sa mga makasasala gikan sa mga sumusunod sa kanhi mga propeta ingon man mga makasasala gikan sa iyang kaugalingong komunidad, ang Ummah. Ang mosunod nga hadith nagpatin-aw kon unsaon kini nga ug kahitabo: “Ako ang una nga mabanhaw taliwala sa mga tawo kung ang tawo moadto sa presensya sa Dios, ako mahimo nga ilang tigpamaba, samtang sila mawad-an sa paglaum sa kalooy ug kapasayloan ni Allah, ihatag ko kanila ang maayong balita. Dalhon ko ang Bandila sa Pagdayeg (Iwa al-hamd). Ako ang labing bulahan nga tawo nga makaduol kang Allah, apan wala ako magpahayag niini tungod sa garbo sa kaugalingon”.¹⁹⁹

Ang Propeta sa Kaluoy magpataliwala alang sa mga makasasala sa Adlaw sa Paghukom ug ang iyang pagpangamuyo pagadawaton ni Allah. Ang mosunod nga bersikulo sa Qur’an nagapakita nga ang iyang pagpangamuyo alang sa mga magtotoo kinahanglan nga dawaton ni Allah: “Unta kung kaniadto nga panahon, sa diha nga sila dili makiangayon sa ilang kaugalingon, niduol kanimo ug mangayo sa kapasayloan ni Allah ug ang mensahero nangayo sa kapasayloan alang kanila, sila unta nakakita sa tinuod nga Kanunay nga Pagbalik, Labaw nga Maluluy-on.” (Qur’an, Nisa, 4-64)

199. Tirmidhī, Manāqib 1; Ibn Mace, Zuhd 37; Dārīmi, Muqaddimah 8; Ahmad b. Hanbal, al-Musnad, I, 281; al-Hākim, al-Mustadrak, I, 83; Ibn Hibbān, al-Sahīh, al-Sahīh, XIV, 398.

Kini nga bersikulo usa ka balaang pahayag nga nagdala sa saad sa maayong balita nga ang pagpataliwala sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya) alang sa iyang komunidad (ang Ummah) pagadawaton ni Allah.

Ang mosunod usa ka lain nga maayong balita gikan sa Sinugo ni Allah (ang kalinaw ma-anaa kaniya): “Sa adlaw sa paghukom, ang tanang katawhan mahitumpawak sa kahadlok. Sila moadto kang Adan (ang kalinaw ma-anaa kaniya) aron mangayo ug tabang ug moingon kaniya, ‘Palihug pangamuyo alang kanamo sa Presensya sa Dios!’

Sultihan niya sila: ‘Ako dili makahimo sa pagpataliwala; kinahanglan kamo nga moadto kang Abraham! Siya usa ka suod nga higala sa Labing Maloloy-on (Khalil al-Rahman).

‘Ang mga tawo moadto kang Abraham (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug maghangyo kaniya sa pagpataliwala, apan siya motubag: ‘Ako dili makahimo sa pagpataliwala, apan kinahanglan kamo nga moadto kang Moises! Siya ang usa sa nakigsulti ni Allah.’ Sa diha nga sila moduol kang Moises (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug ipahayag kaniya ang ilang panginahanglan alang sa pagpangamuyo, siya usab mosulti kanila: Ako dili makahimo sa pagpataliwala! Kinahanglan kang moadto kang Hesus (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Siya gitawag nga Pulong ug ang Kalag ni Allah.

Sila sa katapusan moadto kang Jesus (ang kalinaw ma-anaa kaniya), apan siya moingon kanila:

‘Ako dili makahimo sa pagpataliwala! Kinahanglan kamong moadto kang Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya)’ Sila sa katapusan moabut kanako ug ako moingon:

‘Oo, gihatag kini nga pribilehiyo kanako.’ Unya mangayo ako og pagtugot nga moadto sa atubangan sa akong Ginoo. Kini nga

pagtugot ihatag. Nianang higayona, ang pipila ka mga pulong sa pagdayeg, nga wala nako mahibaloi karon, ipadayag kanako. Gidayeg nako ang akong Ginoo niining mga pulong ug mohapa sa iyang atubangan. Nianang higayona, si Allah moingon kanako:

‘O Muhammad! Ipataas ang imong ulo! Sulti! Ang imong pakigpulong madungog. Pangutana! Ang imong pangandoy matuman! Pag-ampo! Ang imong pagpataliwala pagadawaton.’ Dayon ako moingon, ‘O Ginoo! naghangyo ko para ang akong Komunidad, naghangyo ko para ang akong Komunidad !’

Si Allah, nga Labing Hataas, moingon,

‘O Muhammad! Lumakaw ka, ug dad-a kadtong mga tawo kansang pagtuo ingon sa usa ka lugas nga cebada.’ Buhaton ko sumala sa gisulti kanako. Dayon, mobalik ako ug balikon ang sama nga mga pulong sa pagdayeg ug pagkahuman mohapa. Usab, suginlan ako.

‘O Muhammad! Ipataas ang imong ulo! Sulti! Ang imong pakigpulong madungog. Pangutana! Ang imong pangandoy matuman! Pag-ampo! Ang imong pagpataliwala pagadawaton.’ Usab, ako moingon, ‘O Ginoo! Nangita ko sa akong Komunidad! Nangita ko sa akong Community!’

Si Allah moingon: ‘Lakaw ug ipagawas kadtong kansang pagtoo sama kahayag sa atomo o ingon sa liso sa mustasa!’ Moadto ako ug buhaton ko sumala sa gisulti kanako. Human niana, ako mobalik pag-usab. Naggamit sa samang mga pulong sa pagdayeg, daygon ko ang akong Ginoo ug mohapa. Si Allah mosulti kanako:

‘O Muhammad! Ipataas ang imong ulo! Sulti! Ang imong pakigpulong madungog. Pangutana! Ang imong pangandoy matuman! Pag-ampo! Ang imong pagpataliwala pagadawaton.’ Moingon ako, ‘O Ginoo! Ako nangamuyo alang sa akong

Community! Ako nangaliya alang sa akong Community! ‘ Si Allah, nga labing taas, moingon, ‘Lakaw ug dad-a ang mga tawo kansang pagtoo dako, labi ka gaan pa kay sa, liso sa mustasa!’ Ang Propeta Sa Kalooy Magpadayon ako sa pagbuhat sumala sa gisulti kanako ug mobalik sa ikaupat nga higayon. Pagadayegon ko si Allah sa mao gihapong mga pulong sa pagdayeg ug moyukbo pag-usab.

Si Allah, nga Labing Hataas moingon, ‘O Muhammad! Ipataas ang imong ulo! Sulti! Ang imong pakigpulong madungog. Pangutana! Ang imong pangandoy matuman! Pag-ampo! Ang imong pagpataliwala pagadawat. ‘ Niini nga panahon, ako moingon: ‘O Ginoo! Ihatag ko ang akong pangandoy alang sa tanan nga nagsulti ‘La ilaha illallah’ (walay dios gawas sa Dios!)

Si Allah ang Labing Halangdon nag-ingon: ‘Pinaagi sa Akong Gahom, himaya, kahalangdon ug pagkahalangdon! Tino nga dad-on ko kadtong nag-ingon nga ‘La ilaha illallah!’”²⁰⁰

Ang pagkab-ot niini nga mga panalangin nagkinahanglan nga magpalayo gikan sa mga pangibog ug gikan sa mga tinguha sa hayop pinaagi sa pag-internalize sa panig-ingnan ni Propeta Muhammad, ang kalinaw ma-anaa kaniya. Kini may kalabutan nga adunay usa ka tawo kinsa usa ka Muslim apan wala siya misagop sa panig-ingnan sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya).

Usa ka adlaw iyang nakita ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa iyang damgo, apan ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) wala magpakita kaniya sa pagmahal.

Ang tawo nasuko ug nangutana: “O, Sinugo ni Allah! Dili ka ba malipayon uban kanako?” “Dili!” Siya mitubag. “Apan nganong wala man ka magpakita nako og interes?” “Tungod kay wala ako makaila kanimo!”

200. Bukhârî, Tawhîd 36; Muslim, Îmân 322; Tirmidhî, Qiyâmah 11.

“Giunsa kini pagkahitabo, Sinugo ni Allah? Ako usa sa imong komunidad. Nakadungog ako gikan sa mga eskolar nga imong giila ang tanan gikan sa imong komunidad sama sa usa ka inahan nga miila sa iyang anak.” “Oo, kini tinuod, apan wala ako makakita sa bisan unsa nga mga ilhanan gikan kanimo gikan sa akong panig-ingnan (i.e. sunnah). Gawas pa, walay pagdayeg (i.e. salawat) nga nakaabot kanako gikan kanimo. Kinahanglan mahibal-an nimo nga akong giila ang usa gikan sa akong Ummah sa gidak-on sa iyang pagsunod sa kong sunnah.”

Ang tawo nahigmata uban sa dakong kasubo ug naghinulsol alang sa iyang mga sala. Gisagop niya ang sunnah sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa iyang kinabuhi ug gipadala ang mga pagdayeg sa kalag sa Propeta (ang kalinaw maanaa kaniya).

Usa ka gabii, iyang nakita pag-usab ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) sa iyang damgo. Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) miingon kaniya: “Giila ko na ikaw ug ako mangamuyo alang kanimo.” Ang Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) adunay usa ka talagsaon nga kinaiya, takus sa gugma sa tanan nga mga sukod niini. Siya ang labing hiyas ug labing matahum nga binuhat nga nabuhi sukad pa. Siya ang labing maloloy-on niadtong nanghilak alang sa katawhan. Siya ang bugtong tinuod nga giya ug bugtong matuod nga magtutudlo. Siya ang nag-usab sa mga tawo nga tig-a ug kasingkasing nga naglubong sa ilang mga anak nga babaye nga buhi nga sila mahimong mahigugmaon ug maloloy-on nga mga tawo. Gitudloan niya sila sa usa ka balaang basahon ug gihatagan sila sa kaalam. Ang paghupot kaniya labaw sa tanan ug ang paghigugma kaniya nga walay kinutuban nga gugma mao ang mga ilhanan sa pagkahingpit sa pagtoo. Ang tumoy sa maong gugma gihulagway sa mosunod nga hadith. “Walay usa kaninyo nga hingpit nga pagtuo hangtud nga siya nahigugma kanako labaw pa kay sa iyang mga

ginikanan, labaw pa kay sa iyang mga anak ug labaw sa bisan kinsa nga tawo.”²⁰¹

Kini nga hadith usa ka maayo kaayo nga pasidaan ug usa ka pahinumdom nga ang usa mahimo nga makakab-ot sa kahingpitan diha sa pagtoo lamang pinaagi sa kinatibuk-ang gugma alang sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Ang mga pultahan sa espirituhanong pag-uswag ug kalamdagan gisirad-an ngadto sa mga gikuha gikan niini nga gugma. Ang binhi sa diosnon nga gugma mahimong motubo nga mga panalangin nga nag-amuma sa mga kasingkasing. Usa ka kasingkasing nga nahigugma kaniya kon itandi sa usa ka kasingkasing nga dili sama sa usa ka piraso nga bulawan sa mga bato nga kasarangan. Ang bulan, nga nagpakita sa kahayag gikan sa Adlaw, usa ka timaan sa paglungtad sa Adlaw. Sa sama nga paagi, kadtong mga santos kinsa gipasanag sa kahayag sa Propeta Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) saksi alang kaniya. Tungod niini nga rason, si bisan kinsa nga mosulti sa mosunod nga mga pulong uban ang gugma sa iyang kasingkasing mibati sa usa ka balaan nga aligato sa iyang kalag: Ashhadu an la ilaha illallah, Wa ashhadu anna Muhammadan Abduhu wa Rasuluhu. Kini nagkanayon: Ako nagapamatuod nga walay dios gawas sa Dios ug ako nagpamatuod nga si Muhammad mao ang iyang alagad ug mensahero. Usahay ang espirituhanon nga paghigugma nahimong hilabihan ka bug-at nga ang kalag mobati sa kahimuot sa dili mahulagway nga lami sa pagtuo. Ang istorya ni Bilal sa Abyssinia (mahimuot unta si Allah kaniya) puno sa mga leksyon.

Si Bilal nag-inusara tungod kay walay usa nga nagsuporta kaniya; wala siyay higala nga nagpakigbahin sa iyang kasubo. Siya yano nga ulipon. Apan, usa ka adlaw siya gipasidunggan sa pagtoo. Pagkahuman, ang iyang pagtoo ug ang iyang pakigbisog

201. Bukhari, *Īmān* 8; Muslim, *Īmān* 70; Nasāi, *Īmān* 19.

sa pagpanalipod sa iyang pagtoo nahimong usa ka talagsaon nga panigingnan alang sa umaabut nga kaliwatan sa mga magtotoo. Iyang nahimamat ang Propeta (ang kalinaw, ma-anaa kaniya) ug misulod sa hardin sa iyang gugma. Daw ingon, sa iyang tibuok kinabuhi, nahimo siyang bahin sa Propeta. Apan ang iyang amo nga halayo gikan sa balaan nga kahayag sa giya naghigot kaniya sa nagdilaab nga balas ug gisakit siya. Ang amo walay kalooy nga naghampak sa iyang hubo nga lawas. Ang iyang panit midugo. Ang walay mga alamag nga mga tawo sa palibot niya misinggit, “Ikaw nga hugaw nga ulipon! Balik sa among dalan ug luwasa ang imong kaugalingon!”

Apan, si Bilal nagngulob sama sa usa ka liyon nga nasamdan sa dagat sa nagdilaab nga balas ug gipahayag sa makadaghan sa tanan niyang gahum

“Ang Dios usa ra, usa ra ang Dios,”

Kini nagdugang sa kasuko sa walay pugong nga panon sa katawhan ug nagsugod sila sa pagkastigo kaniya... Kini dili pa igo sa pagpakalma kanila. Busa, gihigot nila ang iyang liog sa usa ka pisi ug gibira ang iyang lawas sa palibot. Bisan pa niining tanan, si Bilal midangop sa gugma sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya). Daw ingon nga wala siya mobati unsa ang nahitabo kaniya, kay ang iyang kasingkasing gibahaan sa gugma ni Allah ug sa Iyang Sinugo. Ang iyang kasingkasing malipayon kaayo. Apan, sa pisikal nga kalibutan siya anaa sa masakit nga kahimtang. Wala gani siyay bisa usa ka payag nga iyang kaugalingon para iyang matulogan. Sa ingon, ang gugma ni Bilal alang sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) mipataas kaniya gikan sa pagkaulipon ngadto sa estasyon sa usa ka sultan diha sa mga kasingkasing sa mga magtutuo. Siya nahimong muaddhin (i.e. sa tig-tawag sa pag-ampo) sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ug gitawag ang mga tawo sa pag-ampo

lima ka beses sa usa ka adlaw. Hilabihan ang iyang paghigugma sa Propeta (ang kalinaw ma-anaa kaniya) nga sa iyang katapusan nga gininhawa siya nag-ingon:

“Paglipay! Paglipay! Ako mobalik na sa Propeta!”²⁰² Kini ang iyang katapusan nga mga pulong sa wala pa siya mibiya sa laing kalibutan.

Busa, sa gikaingon sa hadith “ang usa kauban sa iyang gihigugma,”²⁰³ ang atong prinsipyo sa paglihok sa dalan sa kahangturan mao ang pagsunod sa bersikulo sa Qur’an sa ubos:

“Busa dawata kung unsa ang gitudlo sa Mensahero kaninyo, ug ilimod ang inyong mga kaugalingon nianang iyang gihawiran gikan kaninyo. Ug kahadloki si Allah, kay si Allah higpit sa silot.” (Qur’an, Hashr, 59/7)

O Allah! Palihug himoa kini nga mapainubsanon nga buhat, nga limitado kaayo sa kabatid, usa ka hinungdan sa imong kaluoy ug imong pagpasaylo ug pagpanalangin kanamo sa kamatuoran nga imong gipadala sa Sugo nga si Muhammad (ang kalinaw ma-anaa kaniya) ngadto sa katawhan. Panalanginan kami sa gugma sa imong kaulahian nga Sinugo (paghidait).

Panalangi kami uban sa iyang pagpangamuyo. Nahibal-an nato nga ang atong limitado nga mga pulong sa paghulagway mahitungod niini nga personalidad nga nagrepresentar sa kinatumyan sa unsay kahulogan sa pagkahimong usa ka tawo sa walay duhaduha layo sa paghatag sa kahingpitan sa iyang pagkatawo. Gibati pa gani nato

202. Ibn Abdilbarr, al-Istī‘āb, 1,178.

203. Bukhārī, Adab 96; Muslim, Birr 165; Tirmidhi, Zuhd 50; Dārimi, Riqāq 71; Ahmad ibn Hanbal, al-Musnad, IV, 395; Ibn Hibbān, al-Sahih, II, 316; al-Humaydī, al-Musnad, II, 389.

Ang Propeta Sa Kalooy

kaulaw sa pag-angkon nga kit nagpaila kaniya. Ang atong mga pulong nagrepresentar lamang sa atong pagkawalay mahimo sa atubangan sa ingon ka dako nga buluhaton. Unsa ang atong mapainubsanon nga gitumong alang sa bisan unsa gawas sa kadungganan sa paghimo sa ingon nga usa ka katuyoan ug sa paghimo sa maong pagsulay. Siya usa ka walay kinutuban nga kalibutan nga mahimong matuhop lamang sa gidak-on sa gugma sa usa ka tawo ug pagkasinero ngadto kaniya. Hinaut nga panalanginan kita ni Allah pinaagi sa pag-abli sa atong mga pako sa kalangitan niining espirituhanong kalibutan. Amin.

BIBLIOGRAPHY

- Abû Dâwûd, Sulaymân ibn Ash'ath al-Sijistânî, *al-Sunan*, Istanbul 1413/1992, vol. IV.
- Abû Nu'aym al-Isbahâni, Ahmad ibn Abdillâh, *Hilyah al-Awliyâ*, Dâr al-Kitâb al-Arabî, Beirut 1405, vol. X.
- Abû Ya'lâ, Ahmad ibn 'Ali ibn al-Muthannâ al-Mawsilî al-Tamimî, *al-Musnad*, ed. Husayn Salîm Asad, Dâr al-Ma'mûn li al-Turath, Damascus, 1404/1984, vol. XIII.
- Ahmad ibn Hanbal al-Shaybânî, *al-Musnad*, Istanbul, 1413/1992.
- Ahmad ibn Hanbal al-Shaybânî, *Kitâb al-Zuhd*, ed. Dr. Muhammad Jalâl Sharaf, Dâr al-Fikr al-Jâmi'i, Cairo, 1984.
- Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, Muassasah Qurtubah, Egypt, vol. VI.
- Asyalî, Arif Nihat, *Dualar ve Aminler*, Istanbul, 1973
- al-Bayhaqî, Abû Bakr Muhammad ibn al-Husayn ibn 'Ali ibn Moses, *al-Sunan al-Kubrâ*, ed. Muhammad 'Abdulkâdir 'Atâ, Maktabah Dâr al-Bâz, Mecca al-Mukarramah 1414/1994, vol. X.
- al-Bayhaqî, Abû Bakr Muhammad ibn al-Husayn ibn 'Ali ibn Moses, *Kitâb al-Zuhd al-Kabîr*, ed. al-Shaykh 'Âmir Ahmad Haydar, Muassasah al-Kutub al-Thaqâfiyyah, Beirut, 1996.
- al-Bayhaqî, Abû Bakr Muhammad ibn al-Husayn, *Shu'ab al-Îmân*, ed. Muhammad al-Saïd Basyûni Zaglûl, Dâr al-Kutub al-Ilmiyyah, Beirut 1410, vol. VIII.
- al-Bazzâr, Abû Bakr Ahmad ibn 'Amr ibn Abdilhâlik, *Musnad al-Bazzâr*, ed. Dr. MahfuzurRahmân Zaynullah, Muassasah Ulûm al-Qoran & Maktabah al-Ulûm wa'l-Hikam, Beirut-al-Madînah 1409, vol. X.
- al-Bukhârî, Abû Abdillâh Muhammad ibn Ibrahîm ibn Ismâ'il al-Ju'fi, *al-Târikh al-Sagîr*, ed. Mahmûd Abraham Zâyed, Dâr al-Wa'y & Maktabah Dâr al-Turath, Aleppo-Cairo, 1397/1977, vol. II.

- al-Bukhârî, Abû Abdillâh Muhammad ibn Ibrahim ibn Ismâ'îl al-Ju'fî, *Sahîh al-Bukhârî*, Istanbul 1413/1992, vol.III.
Can Şefik, *Mesnevi Tercemesi*, (Istanbul, 1997).
- al-Daylamî, Abû Shujâ' Shîrawayh ibn Shardâr al-Hamazânî, *al-Firdaws bi Ma'sûr al-Khitâb*, ed. El-Said ibn Basyûnî Zaglûl, Dâr al-Kutub al-Ilmiyyah, Beirut 1986, vol. V.
- al-Dârakutnî, Abû al-Hasan 'Ali ibn 'Umar al-Bagdâdî, *al-Sunan*, ed. al-Sayyid 'Abdullah Hâshim Yamânî al-Adanî, Dâr al-Ma'rifah, Beirut 1386/1966, vol. IV.
- al-Dârimî, Abû Muhammad Abdullah, *al-Sunan*, Istanbul 1413/1992.
Ghazali, Abû Hâmid, *al-Munqiz min al-Dalâl*, (Beirut, 1988).
- al-Harawî, Abû Ismâ'îl 'Abdullah ibn Muhammed ibn 'Ali, *al-Arba'in fi Dalâil al-Tawhîd*, ed. Ali ibn Muhammad al-Faqihî, al-Madinah al-Munawwarah 1404.
- al-Hatîb al-Bagdâdî, Abû Bakr Ahmad ibn 'Ali, *Muwaddih Awhâm al-Jam' va al-Tafrîq*, ed. 'Abdulmu'tî Amîn al-Kal'ajî, Dâr al-Ma'rifah, Beirut 1407, vol.II.
- al-Hatîb al-Bagdâdî, Abû Bakr Ahmad ibn 'Ali, *Târikhu Bagdâd*, Dâr al-Kutub al-'Ilmiyyah, Beirut, vol.XIV.
- al-Haythamî, 'Ali ibn Abi Bakr, *Majma' al-Zawâid wa Manba' al-Fawâid*, Dâr al-Rayyân li al-Turath-Dâr al-Kitâb al-'Arabî, Cairo-Beirut 1407, vol. X.
- al-Hâkim, Abû Abdillâh Muhammad ibn Abdillâh al-Naysâbûrî, *al-Mustadrak alâ al-Sahihayn*, ed. Mustafa Abulkâdir 'Atâ, Dâr al-Kutub al-'Ilmiyyah, Beirut 1411/1990, vol. IV.
- al-Humaydî, Abû Bakr 'Abdullah ibn al-Zubayr, *Musnad el-Humaydî*, (ed. HabîburRahmân al-A'zâmî), Dâr al-Kutub al-Ilmiyyah & Maktabah al-Mutanabbî, Beirut-Cairo, vol. II.

- al-Khourasâni, Abû 'Uthmân Saïd ibn Mansûr, *Kitâb al-Sunan*, (ed. HabiburRahmân al-A'zâmi), al-Dâr al-Salafiyyah, al-Hind (India) 1982.
- al-Kissî, Abû Muhammad 'Abd ibn Humayd ibn Nasr, al-*Musnad*, (ed. Subhî Badrî al-Sâmarrâi & Mahmûd Halîl al-Saïdi), *Maktabah al-Sunnah, Cairo 1408/1988*.
- al-Marwazî, Abû 'Abdillâh Muhammad ibn Nasr ibn al-Hajjâj, *al-Sunnah*, ed. Sâlim Ahmad al-Salafî, Muassasah al-Kutub al-Thaqâfiyyah, Beirut 1408.
- al-Marwazî, Abû 'Abdillâh Muhammad ibn Nasr ibn al-Hajjâj, *Ta'zîm Qadr al-Salât*, (ed. AbdurRahmân 'Abduljabbâr al-Fariwâi), Maktabah al-Dâr, al-Madînah al-Munawwarah 1406, vol. II.
- al-Nabhâni, Yûsuf ibn Ismâ'il, *al-Anwâr al-Muhammadiyyah min al-Mawâhib al-Ladunniyyah*, Dâr al-Îmân, Damascus 1405/1985.
- al-Nasâi, Abû AbdirRahmân Ahmad ibn Shu'ayb, *al-Sunan (al-Mujtabâ)*, Istanbul 1413/1992, vol.III.
- al-Nasâi, Abû AbdirRahmân Ahmad ibn Shu'ayb, *al-Sunan al-Kubrâ*, ed. AbdurRahmân Suleiman al-Bundâri, Dâr al-Kutub al-Ilmiyyah, Beirut 1411/ 1991, vol. VI.
- al-Qudâ'i, Abû Abdillâh Muhammad ibn Salâmah ibn Ja'far, *Musnad al-Shihâb*, ed. Hamdî ibn Abdilmajîd al-Salafî, Muassasah al-Risâlah, Beirut 1407/1986, vol.II.
- al-Qurashî, Abû Bakr 'Abdullah ibn Muhammad, *Makârim al-Akhlâq*, ed. Majdî al-Sayyid Ibrahim, Maktabah al-Qoran, Cairo 1411/1990.
- al-Qurtubî, Abû Abdillâh Muhammad ibn Ahmad, *al-Jâmi' li Ahkâm al-Qur'ân*, ed. Ahmad 'Abdulalîm al-Barounî, Cairo, Dâr al-Sha'ab 1372, vol. XX.
- al-Rabî ibn Habîb ibn 'Umar al-Azdî al-Basrî, *Musnad al-Rabî*, ed. Muhammad Idrîs & 'Ashûr ibn Yousuf, Dâr al-Hikmah & Maktabah al-Istiqâmah, Beirut-Saltanah 'Ammân 1415.

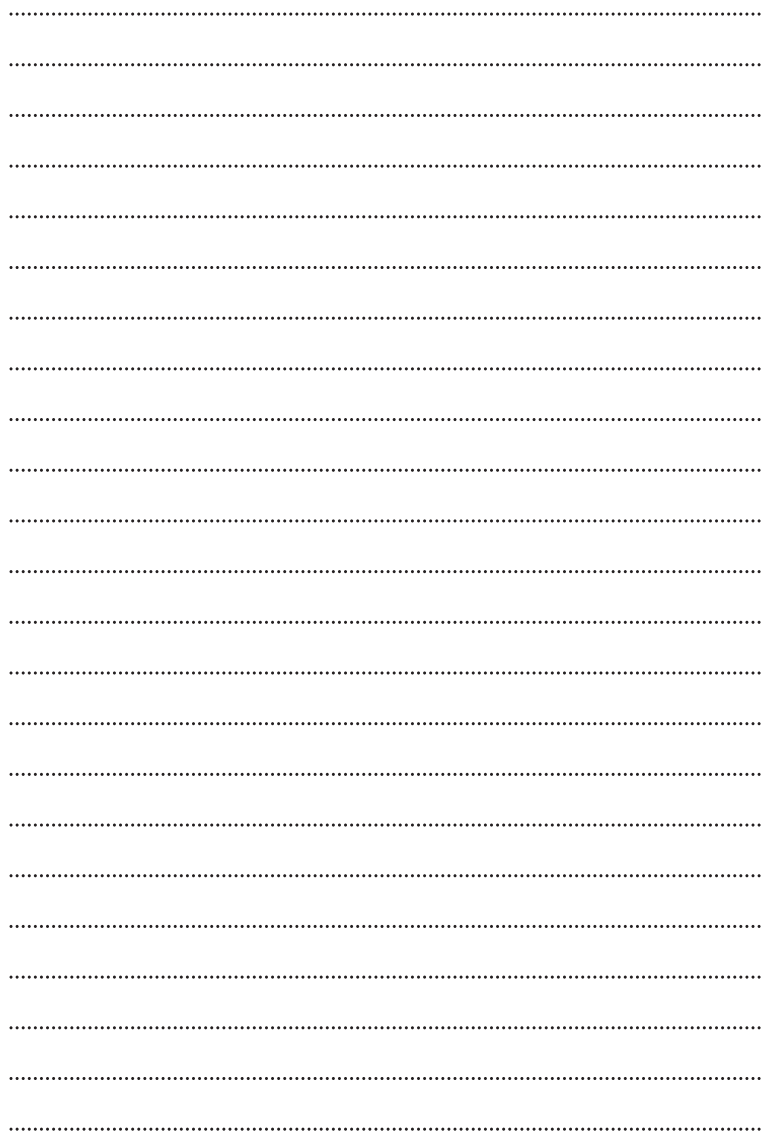
- al-Sanʿānī, Abū Bakr ʿAbdurrazzāk ibn Hammām, *Kitāb al-Mosannaf*, ed. Habīburrannman al-ʿAzamī, al-Maktab al-Islāmī, Beirut 1403, vol. XI.
- al-Shāshī, Abū Saīd al-Haytham ibn Kulayb al-Shāshī, *Musnad al-Shāshī*, ed. Dr. MahfuzurRahmān Zaynnullah, Maktabah al-Ulūm waʿl-Hikam, al-Madīnah al-Munawwarah 1410, vol. II.
- al-Suyūṭī, Jalāluddīn ʿAbdurRahmān, *Tārīkh al-Khulafā*, ed. Qāsim al-Shimāʿī & Muhammad al-ʿUthmānī, Dār al-Kalam, Beirut 1406/1986.
- al-Tabarānī, Abū al-Kāsim Sulaymān ibn Ahmad, *al-Muʿjam al-Awsat*, ed. Tārik ibn ʿAvadullah & Abdulmuhsin ibn Abraham al-Husaynī, Dār al-Harāmāyn, Cario 1415, vol. X.
- al-Tabarānī, Abū al-Kāsim Sulaymān ibn Ahmad, *al-Muʿjam al-Kabīr*, ed. Hamdī ibn ʿAbdilmajīd al-Salafī, Maktabah al-ʿUlūm va al-Hikam, al-Mawsil 1404/1983, vol. XX.
- al-Tahāwī, Abū Jaʿfar Ahmad ibn Muhammad bi Salamah, *Sharh Maʿānī al-Āṭhār*, ed. Muhammad Zuhri al-Najjār, Dār al-Kutub al-Ilmiyyah, Beirut 1399, vol. IV.
- al-Tayālisī, Abū Dāwūd Suleiman ibn al-Jārūd al-Basrī, *al-Musnad*, Dār al-Maʿrifah, Beirut.
- al-Tirmidhī, Abū Īsā Muhammad ibn Īsā, *al-Sunan*, Istanbul 1413/1992, vol. III.
- al-Zahabī, Abū Abdillāh Muhammad ibn Ahmad ibn ʿUthmān, *Siyar Aʿlām al-Nubalā*, ed. Shuʿayb al-Arnaūt, Muassasah al-Risalah, Beirut 1413, vol. XXIII.
- Hannād ibn al-Sariy al-Kūfi, *al-Zuhd*, ed. ʿAbdurRahmān ʿAbduljabbār al-Fariwāī, Dār al-Hulafā li al-Kitāb al-Islāmī, al-Kuwait 1406, vol. II.
- Ibn ʿAbdilbarr, Abū ʿUmar Yūsuf ibn ʿAbdillāh al-Namarī, *al-Istīʾāb fī Maʿrifah al-Ashāb*, ed. ʿAli Muhammad al-Bajāwī, Dār al-Jīl, Beirut 1412, vol.IV.

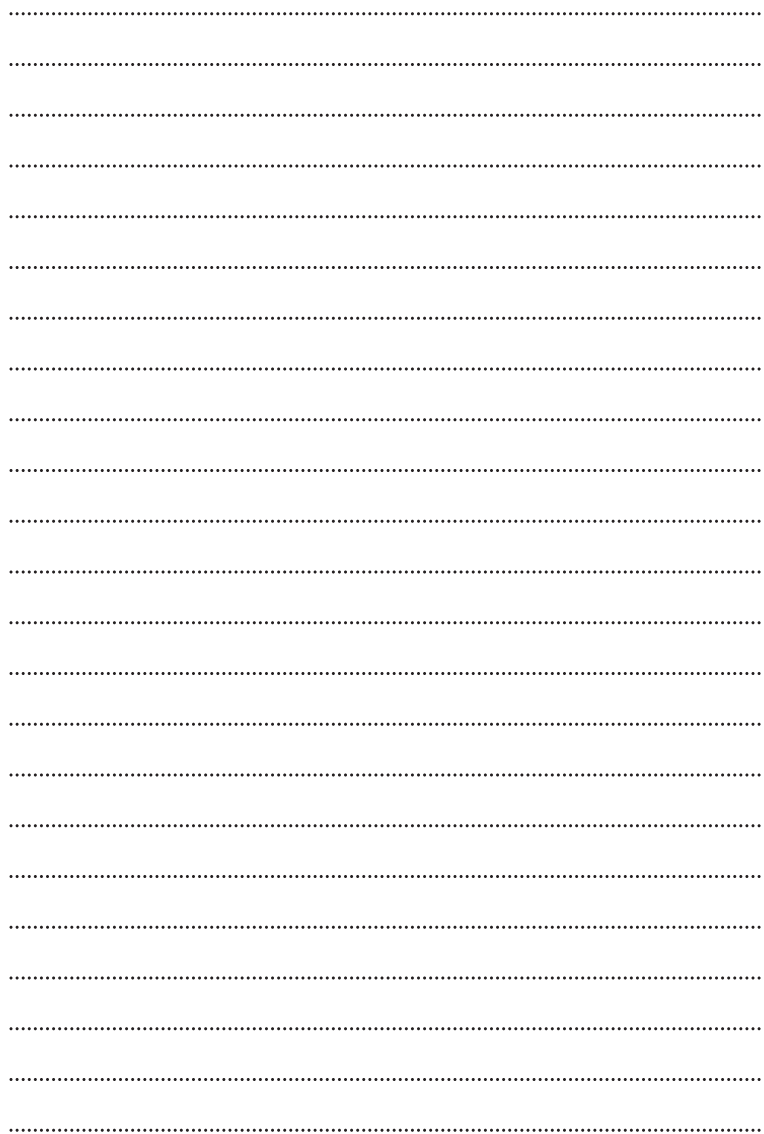

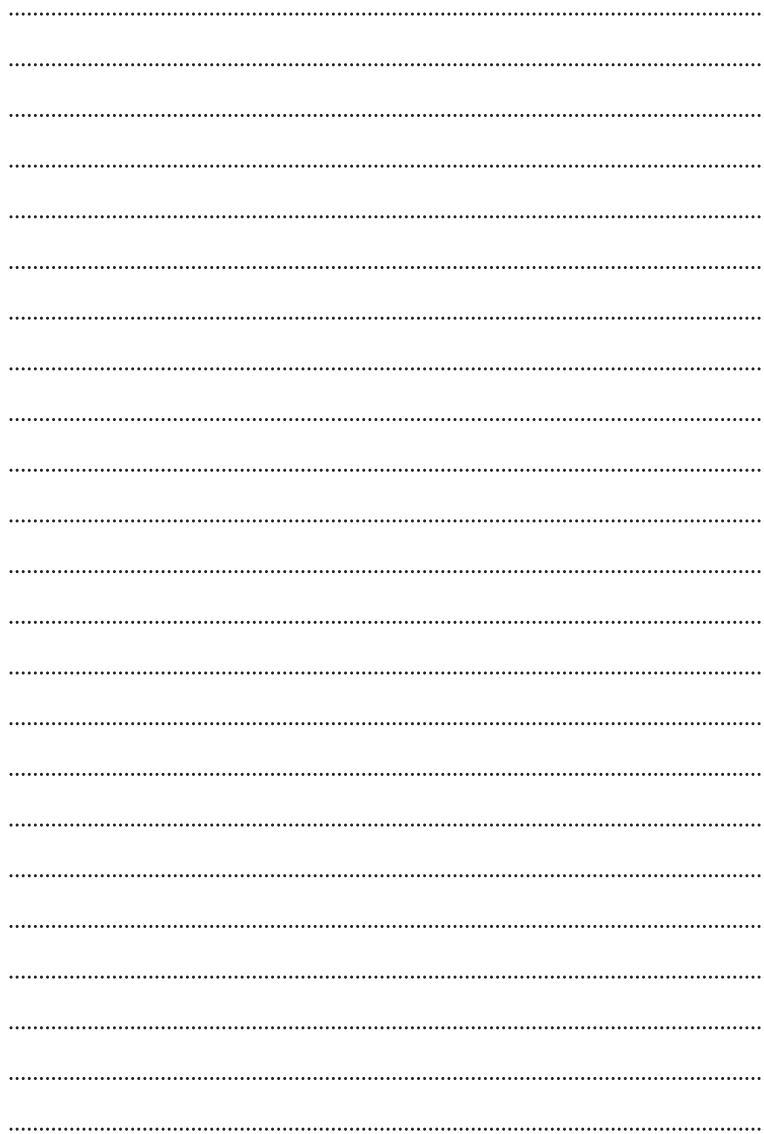
- Ibn ‘Abdilbarr, Abû ‘Umar Yûsuf ibn ‘Abdillah al-Namarî, *al-Tamhîd*, ed. Mustafâ ibn Ahmad al-’Alawî & Muhammad ‘Abdulkabîr al-Bakrî, *Veزارah ‘Umûm al-Awqâf, al-Magrib* 1387, vol.XXIV.
- Ibn ‘Adî, Abû Ahmad ‘Abdullah ibn ‘Adî ibn Muhammad al-Jurjânî, *al-Kâmil fî Du‘afâ al-Rijâl*, ed. Yahyâ Muhtâr Gazâvî, *Dâr al-Fikr*, Beirut 1409/ 1988, vol. VII.
- Ibn Abî ‘Âsim, ‘Amr al-Dahhâk al-Shaybânî, *Kitâb al-Zuhd*, ed. ‘Abdulâlî ‘Abdulhamîd Hâmîd, *Dâr al-Rayyân li al-Turath*, Cairo 1408I.
- Ibn Abî ‘Âsim, ‘Amr al-Dahhâk al-Shaybânî, *al-Sunnah*, ed. Muhammad Nâsruddîn al-Albânî, *al-Maktab al-Islâmî*, Beirut 1400, vol. II.
- Ibn Abî Shaybah, Abû Bakr ‘Abdullah ibn Muhammad ibn Abî Shaybah al-Kûfî, *al-Musannaf*, (ed. Kamâl Yousuf al-Hût), *Maktabah al-Rushd, al-Riyâd* 1409, vol. VII.
- Ibn al-Jawzî, Abu al-Faraj AbdurRahmân ibn ‘Ali ibn Muhammad, *Safwah al-Safwah*, ed. Mahmud Fâkhûrî & Muhammad Rawwâs Qal’ajî, *Dâr al-Ma’rifah*, Beirut 1399/1979, vol.IV.
- Ibn al-Kathîr, Abu al-Fidâ Ismâîl ibn ‘Umar al-Qurashî al-Hâfiz, *al-Bidâyah wa’n-Nihâyah*, ed. Fuâd al-Sayyid & ‘Ali ‘Abdussâtir, *Dâr al-Kutub al-’Ilmiyyah*, Beirut 1408/1988, vol.VIII.
- Ibn al-Mubâarak, Abû ‘Abdillah Abdullah ibn al-Mubâarak ibn Wâdih al-Marwazî, *al-Zuhd*, ed. HabiburRahmân al-A’zamî, *Dâr al-Kutub al-Ilmiyyah*, Beirut.
- Ibn Hagar al-’Asqalânî, Abu al-Fadl Ahmad, *al-Isâbah fî Tamyîz al-Sahâbah*, (ed. ‘Ali Muhammad al-Bajâwî, *Dâr al-Jil*), Beirut 1412/1992, wol VIII.
- Ibn Hagar al-’Asqalânî, Abu al-Fadl Ahmad, *Fath al-Bârî Sharh Sahîh al-Bukhârî*, ed. Muhammad Fuâd ‘AbdulBâqî, *Dâr al-Ma’rifah*, Beirut 1379, vol. XIII.

- Ibn Hagar al-'Asqalânî, Abu al-Fadl Ahmad, *Lisân al-Mizân*, ed. Dâriah al-Ma'rif al-Nizâmiyyah-India, Muassasah al-A'lamî li al-Matbû'ât, Beirut 1406/1986, vol. VII.
- Ibn Hibbân, Abû Hâtim Muhammad ibn Hibbân ibn Ahmad al-Bustî, *al-Majrûhîn*, ed. Mahmûd Abraham Zâyed, Dâr al-Wa'y, Aleppo, vol.III.
- Ibn Hibbân, Abû Hâtim Muhammad ibn Hibbân ibn Ahmad al-Bustî, *al-Sahîh*, ed. Shu'ayb al-Arnaût, Muassasah al-Risâlah, Beirut 1414/1993, vol. XVIII.
- Ibn Hishâm, *al-Sîrah al-Nabawiyyah*, ed. Mustafa al-Saqqâ & Abraham al-Abyârî, Dâr Ibn Kathîr.
- Ibn Ishâq, Muhammad ibn Yasâr, *al-Sîrah (Kitâb al-Mubtada' wa'l-Mabâth wa'l-Magâzî)*, ed. Muhammad Hamîdullah, Hayra Hizmet Vakfi, Konya 1401/1981.
- Ibn Khuzaymah, Abû Bakr Muhammad ibn Ishâq al-Sulamî, *al-Sahîh*, ed. Muhammad Mustafa al-'Azamî, al-Maktab al-Islâmî, Beirut 1390/1970, vol. IV.
- Ibn Mâjah, Abû Abdillâh Muhammad ibn Yazîd al-Qazwîni, *al-Sunan*, Istanbul 1413/1992, vol. II.
- Ibn Sa'd, Abû Abdillâh Muhammad ibn Sa'd ibn Manî' al-Basrî, *al-Tabaqât al-Kubrâ*, Dâr Sâdir, Beirut, vol. VIII.
- Imâm Mâlik, Abû Abdillâh Malik ibn Anas al-Himyarî, *al-Muwatta'*, Istanbul 1413/1992.
- Ma'mar ibn Râshid al-Azdî, *al-Jâmi'*, ed. Habîb al-'Azamî, al-Maktab al-Islâmî, Beirut 1403, vol. II (Published as a part of al-Musannaf of al-San'ânî).
- Muslim, Abu'l-Husayn Muslim ibn Hajjâj, *Sahihu Muslim*, Istanbul 1413/1992, vol. III.
- Rûmî, Jalâladdin, *Mathnawî Ma'nawî*, (Tehran, 1378).

FOR FREE IN PDF FORMAT

ISLAMIC WORKS

YOU CAN DOWNLOAD IN PDF FORMAT
1300 BOOKS IN 55 LANGUAGES FOR FREE

Islamic books in different languages are waiting
for you in PDF format at the web site
www.islamicpublishing.org